

KULCZYK
FOUNDATION

EDYCJA 3

EFEKT DOMINA

E D U K A C J A

Materiały dla nauczycieli

6-9 lat

Dominika Kulczyk
Prezes zarządu
Kulczyk Foundation

WARTOŚCI OŚWIETLAJĄ NASZĄ DROGĘ

Szanowni Państwo, jako nauczyciele odgrywacie w życiu uczniów wyjątkową rolę. Towarzyszyście dzieciom w procesie poznawania świata, odkrywania i nazywania różnych zjawisk oraz wartości. Wytyczacie szlaki i także Swoją postawą pokazujecie, co jest w życiu ważne. W tegorocznej edycji scenariuszy lekcji do realizacji w klasach I–III zapraszamy w podróż po świecie wartości. Drodzy Nauczyciele, zabierzcie na tę wyprawę Waszych uczniów i bądźcie ich kapitanami! Ahoj, przygodo!

Na mojej ścieżce spotkałam wielu ludzi, którzy w życiu kierują się tym, co uważają za najważniejsze, realizują i pokazują innym cenne wartości. W Ghanie zobaczyłam, czym jest walka o wolność – ta dosłowna i ta metaforyczna. W Kenii widziałam moc, jaką daje możliwość wyrażania siebie. W Lesotho doświadczyłam prawdziwej empatii. W Nepalu zaobserwowałam, jak wielki ból i bardzo trudne przeżycia mogą być źródłem niezwykłej odwagi. W Namibii uświadomiłam sobie, że zwykły rower może być nie tylko środkiem lokomocji, ale także narzędziem dającym niezależność i samodzielność. Na indonezyjskiej Sumbie potwierdziłam, jak ważne jest dbanie o własne zdrowie, bez którego realizacja osobistej wolności jest bardzo utrudniona. Spotkani w Kolumbii i na moście Bolívara Wenezuelczycy pokazali mi, jak wielką wartością jest odporność psychiczna. W Peru widziałam, jaki wpływ na rzeczywistość mogą mieć dzieci, kiedy pozwala się im na zaangażowanie i działanie.

Ci wszyscy niezwykli ludzie udowadniają, że świadomość własnych wartości jest wyzwalająca. Pozwala dokładnie wytyczyć swoją ścieżkę, dokonywać mądrzejszych wyborów. Pomaga żyć w wolności wewnętrznej – żyć zgodnie ze sobą, a nie z oczekiwaniami innych ludzi. Daje moc, by działać.

Niech ta „Podróż po świecie wartości” będzie dla Was okazją do pokazania uczniom, czym warto kierować się w życiu, co jest ważne i jak wielkie znaczenie ma nasza wolność bycia sobą. Zachęcamy do skorzystania z naszego zaproszenia i przyjrzenia się oczami podróżników także temu, co jest ważne w Waszej codzienności.

PODRÓŻ PO ŚWIECIE WARTOŚCI

Cykl materiałów dydaktycznych dla nauczycieli klas I–III szkoły podstawowej

Aby dziecko odkryło prawdę o życiu, nie wystarczy powiedzieć mu, co jest ważne, wartościowe, najważniejsze. Samo informowanie, mówienie nie poruszy wrażliwości i wyobraźni ucznia. Potrzebny jest „rozumiejący wgląd”, a tego nie można uruchomić drogą transmisji informacji płynącej od nauczyciela do ucznia. Trzeba stworzyć takie warunki, aby uczeń mógł sam – dla siebie i we własnym zakresie – doświadczać, a następnie podjąć próbę przemyślenia i zrozumienia swojego doświadczenia. Potrzebna jest przestrzeń osobistej wolności zarówno nauczyciela, jak i ucznia. Myślenie, refleksja, działanie uruchamiane są wówczas, gdy człowiek napotyka inspirujący problem teoretyczny lub praktyczny. Najlepiej taki, który jest mu bliski i sformułowany samodzielnie przez niego. Zadanie, problem, przed którym dziecko staje, jest wynikiem jego zaciekawienia i wywołuje jego zainteresowanie, motywację, by podjąć próbę zmierzenia się z nim. Uczeń chce działać, poznawać świat, mierzyć się z samym sobą, z własnymi ograniczeniami, odkrywać indywidualne zasoby. Dokonując wyboru, podejmując wyzwanie, robiąc to, co go inspiruje, co jest dla niego ważne, realizuje własne prawo do wolności.

Samo pojęcie wolności – abstrakcyjne, nieostre – można rozmaicie definiować, rozumieć, interpretować. Wolność istnieje w różnych wymiarach: wolność wewnętrzna, zewnętrzna, wolność od czegoś i do czegoś. Wolność ma wiele elementów składowych: odwaga – żeby być wolnym, trzeba być odważnym; samodzielność działań – żeby być wolnym, trzeba ukształtować takie umiejętności i kompetencje, by móc swobodnie decydować, kiedy wchodzimy w zależności z innymi, a kiedy nie; odporność psychiczna – by być wolnym trzeba, umieć poradzić sobie z własnymi emocjami, obawami, niepewnością; zaangażowanie – by być wolnym, musimy się zaangażować w działanie, tylko wówczas możemy stworzyć przestrzeń dla własnej wolności i wolności innych ludzi; empatia – by być wolnym, musimy zdawać sobie sprawę, gdzie przebiega granica wolności naszej i innych osób. Jak zatem rozmawiać o tym, co w życiu jest ważne? Jak społecznie istotne kwestie uczynić ważnymi dla uczniów z klas I–III?

Sytuacją, która wyzwala emocje, zaciekawienie, zainteresowanie, niepokój, nawet niepewność, a może również obawę przed nowym, przed nieznanym jest podróż. Każdy ma prawo podróżować, poznawać ludzi i świat. Planowanie podróży to dokonywanie niezależnych wyborów: miejsca, drogi, sposobu pokonywania przestrzeni. Wybierając się w nią, nie jesteśmy w stanie zaplanować, przewidzieć wszystkiego, co nas spotka, co wydarzy się w trakcie, podczas kolejnych postojów na naszej trasie. Przed podróżą przygotowujemy się, nie tylko pakując niezbędne przedmioty, planując miejsca, które zamierzamy odwiedzić, zastanawiając się, co chcemy zobaczyć, zwiedzić, poznać, ale również nastawiamy się na bycie w podróży. Otwieramy umysł i uruchamiamy emocje, by poznawać, doświadczać tego, co się zdarzy w czasie jej trwania. Tylko wtedy przeżyjemy naszą podróż tak, jak chcemy. Podróżując gromadzimy doświadczenia. Jesteśmy w centrum zdarzeń. Nie tylko słyszymy przekazywane nam informacje, ale także docierają do nas dodatkowe dźwięki, zapachy, podziwiamy barwy i kształty tego, co nas otacza. Z tymi polisensorycznymi doświadczeniami wrócimy do domu. W trakcie podróży poznajemy ludzi, a ci wprowadzają nas w swój świat. Opowiadają o tym, co dla nich ważne, pokazują miejsca, które dla nich wiele znaczą, dzielą się swoimi zainteresowaniami i fascynacjami, tym co dla nich cenne, najcenniejsze.

Podróż zmienia podróżnika. Z podróży wracamy inni, odmienieni, bogatsi o nowe doznania, doświadczenia, przeżycia. Pod powiekami mamy obrazy, w uszach dźwięki, w głowach pomysły. Z każdej podróży przywozimy coś, co zmienia nasze życie, nasze nastawienie do ludzi i zdarzeń, do tego, co jest ważne, wartościowe. Podróż może nas zainspirować do tego, by zmienić siebie, by zmienić rzeczywistość, w której żyjemy.

Właśnie w taką niezwykłą podróż do świata wartości zapraszamy nauczycieli i uczniów z klas I–III, proponując udział w cyklu zajęć zainspirowanych 6. sezonem serialu dokumentalnego „Efekt Domina”. To podróż niełatwa, ale także fascynująca, pełna niezwykłych spotkań z ludźmi, którzy podzielą się tym, co dla nich ważne, najważniejsze w życiu. Po świecie wartości oprowadzą uczniów ich rówieśnicy z Ghany, Kenii, Lesotho, Nepalu, Namibii, Indonezji, Wenezueli i Peru. Każde spotkanie z bohaterami z różnych stron świata zainicjowane jest listem, w którym opisują, co jest dla nich w życiu ważne, co tworzy ich przestrzeń osobistej wolności. List ma zainspirować do rozmowy, ale też do wspólnego i indywidualnego działania oraz zdobywania ważnych doświadczeń. Z każdej podróży (każdego spotkania z cyklu) uczniowie mogą przywieźć coś ważnego, wartościowego – wiedzę, umiejętności, refleksję na temat: wolności, autoekspresji, empatii, odwagi, samodzielności, dbania o siebie, odporności psychicznej, zaangażowania. Podczas każdej podróży budują wewnętrzny emocjonalny kapitał, wypracowując rozwiązania dla siebie i formułując refleksje na temat własnych zasobów, możliwości, zainteresowań, umiejętności, osiągnięć, pokonanych trudności itp. Lepiej rozumieją siebie, kolegów i koleżanki z klasy, innych ludzi. Wspólna podróż to cenna lekcja poznawania tego, co ważne, by współtworzyć mądre, myślące, odpowiedzialne, wolne społeczeństwo w XXI wieku.

Prof. UAM dr hab. Kinga Kuszak
Wydział Studiów Edukacyjnych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Stopka redakcyjna

Koncepcja: Dorota Kuszyńska
(Kulczyk Foundation)

Autorki scenariuszy: Anna Brzezińska,
Iwona Krysińska, prof. UAM dr hab. Kinga
Kuszak, Dorota Kuszyńska (Kulczyk Foundation)

Autorka informacji dla rodziców i opiekunów:

Kamila Becker

Nadzór merytoryczny:

prof. UAM dr hab. Kinga Kuszak

Konsultacje: dr Anna Basińska, Kamila Becker

Fotografie: Tatiana Jachyra, Michał Przedlacki

Realizacja serialu „Efekt Domina”: TVN

Montaż i przygotowanie fragmentów filmów:

Ginger Dog Film

Nadzór redakcyjny:

zespół Działu Edukacji Kulczyk Foundation

Redakcja i korekta: Monika Szewczyk – VivaLibri

Projekt, skład i opracowanie graficzne:

UVMW Design Studio

Wydawca: Kulczyk Foundation

Warszawa, wrzesień 2019

ISBN 978-83-952018-5-1

Scenariusze powstały na podstawie 6. sezonu

serialu dokumentalnego „Efekt Domina”.

Zespół Kulczyk Foundation

Dominika Kulczyk
Marta Schmude
Karolina Dusio
Anna Frankowska
Anna Gajewska
Michał Grobelny
Katarzyna Jankowiak
Zofia Jankowska
Beata Kopyt
Dorota Kuszyńska
Małgorzata Lewandowska
Dominika Majchrzak
Mateusz Roszak
Anna Samsel
Wioletta Szafryna
Agnieszka Szewczyk
Paweł Szymkowiak
Marta Tomaszewska

Patronat honorowy

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Patronat merytoryczny

UNIwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Studiów Edukacyjnych

O zeszycie

I CELE OGÓLNE ZAJĘĆ

- Budowanie świadomości, czym w życiu każdego człowieka są wartości.
- Rozwijanie świadomości istnienia różnych wartości, którymi ludzie kierują się w życiu.
- Kształtowanie przekonania, że poznawanie innych ludzi, to poznawanie tego, co dla nich jest ważne.
- Zwrócenie uwagi na to, że ludzie w indywidualny sposób (w zależności od osobistej i społecznej sytuacji, miejsca, w którym mieszkają, warunków życia itp.) określają, co jest dla nich w życiu najważniejsze.

Po zakończeniu cyklu zajęć uczeń z pełnym zrozumieniem może powiedzieć:

- Wartości są drogowskazami, które wyznaczają, co w życiu jest ważne i cenne.
- Rozumiem i akceptuję to, że dla innych ludzi różne sprawy mogą być ważne.
- Wolność jest wartością dla każdego człowieka.
- Nikt nie ma prawa naruszać moich granic, ja również nie mogę przekraczać granic innych ludzi.
- Rozwijanie własnych zainteresowań jest wartością dla każdego człowieka.
- Rozwijając zainteresowania, nie trzeba rywalizować z innymi ludźmi.
- Empatia jest dla człowieka wartością.
- Okazywanie empatii sprzyja tworzeniu relacji z ludźmi.
- Odwaga jest dla człowieka wartością.
- Odwaga na co dzień ma różne oblicza, ma również swoje granice.
- Uczenie się czegoś nowego wymaga wysiłku i starania.
- Rozwijanie swoich umiejętności pozwala stawać się osobą samodzielną.
- Dbanie o siebie jest dla człowieka wartością.
- Wiem, na czym polega higieniczny tryb życia.
- Odporność psychiczna jest wartością.
- Warto rozwijać swoje mocne strony, pracować nad sobą, by stawać się człowiekiem coraz bardziej odpornym psychicznie.
- Zaangażowanie jest wartością.
- Wiem, że warto podejmować aktywność (angażować się) dla siebie i dla innych ludzi.
- Kiedy żyję w zgodzie z sobą i tym, co jest dla mnie ważne, dobrze się czuję i lubię siebie.

I POMYSŁ I KONCEPCJA CYKLU „PODRÓŻ PO ŚWIECIE WARTOŚCI”

- Scenariusze cyklu „Podróż po świecie wartości” oparte są na wybranych projektach pomocowych zrealizowanych przez Kulczyk Foundation w latach 2018–2019. Autorzy listów będących elementami scenariuszy są fikcyjni, ale ich historie są reprezentatywne dla społeczności, z którą projekt w danym kraju był realizowany, i mają na celu przedstawienie wartości powiązanej z problemem, którego rozwiązanie wsparła Fundacja. Osoby przedstawione na dołączonych do materiałów zdjęciach i we fragmentach serialu dokumentalnego „Efekt Domina” są prawdziwe i należy uwzględnić to, korzystając z materiałów w taki sposób, by była poszanowana godność osobista przedstawianych osób.
- Zachęcamy do zaznaczenia w rozmowach z uczniami tego, że to, czego dowiadują się o danym bohaterze, jego otoczeniu i kraju, to jedynie wycinek rzeczywistości i nie należy uogólniać tych danych np. przenosząc informację o życiu w slumsach Nairobi na wyobrażenie o tym, że wszyscy Kenijczycy żyją w podobnych warunkach. Akcent w czasie zajęć powinien być położony na międzyludzką wspólnotę wartości i to, że niezależnie od warunków, w jakich przychodzi nam żyć, można realizować swoje wartości.
- W przypadku gdybyś chciała/chciał dowiedzieć się więcej o działaniach pomocowych, wspomnianych w listach i fragmentach filmów, oraz wspieranych organizacjach, zachęcamy do skorzystania z informacji na stronie internetowej Kulczyk Foundation dotyczących 6. sezonu serialu dokumentalnego „Efekt Domina”.

Zanim zaczniesz

Scenariusze opracowane są w sposób umożliwiający realizację zajęć podczas jednej lub dwóch jednostek lekcyjnych. Zachęcamy do zapoznania się z całością i wyboru materiału w zależności od możliwości uczniów oraz podejmowanych zadań wynikających z podstawy programowej. Dodatkowe aktywności są w scenariuszach oznaczone.

- Oferowany cykl zajęć skupia się na wartościach związanych ze wzmacnianiem autentyczności każdego człowieka oraz rozwojem poczucia własnej wolności i odpowiedzialnym stosunkiem do niej. Aby uczniowie mogli w pełni skorzystać z proponowanych aktywności i podjąć refleksję dotyczącą tych zagadnień, wskazane jest, aby ich kompetencje umożliwiały dosyć dobre rozpoznawanie, nazywanie i wyrażanie emocji oraz uczuć – to szczególnie ważne przy realizacji scenariusza o empatii. Jeśli uważasz, że wskazane byłoby dodatkowe przepracowanie z uczniami tematów konkretnych emocji i uczuć, zachęcamy do skorzystania z poprzednich edycji scenariuszy dostępnych na [stronie Kulczyk Foundation](#).
- Proponujemy wykorzystanie techniki: „pomyśl–porozmawiaj–podziel się”, która zakłada najpierw pracę indywidualną, następnie w parach i w grupach. Technika ta pomaga uczniom rozwinąć umiejętności: samodzielnego myślenia, wymiany opinii oraz pracy w grupie. Znając najlepiej swoją klasę, możesz ocenić, na ile uczniowie są już gotowi do pracy tą metodą. Możesz zrealizować proponowane zadania, rekomendując uczniom tylko pracę indywidualną, tylko pracę w parach lub dyskusję na forum klasy. Nawet jeśli na początku realizacji cyklu uznasz, że uczniowie nie są na to gotowi, zachęcamy do zaproponowania im pracy z wykorzystaniem tej techniki, np. w połowie cyklu, kiedy już lepiej będą się znali, dzięki temu zaczną się przyzwyczajać do pracy w grupie.
- Kluczowym elementem wszystkich zajęć są listy adresowane do uczniów, których autorami są fikcyjni bohaterowie – ich rówieśnicy. Ze względu na obszerność materiału zawartego w listach, warto na początku podjąć decyzję, w jaki sposób prezentować ich treści: czy rozmawiać z uczniami, przerywając czytanie, czy też odbyć rozmowę po przedstawieniu treści całego listu.
- Przygotowując listy do zaprezentowania uczniom, możesz także skorzystać z [projektów znaczków z danego państwa](#). Nie jest to konieczne, ale może być przyjemnym dodatkiem na kopertach z listami z różnych krajów.
- Podczas wszystkich zajęć uczniowie tworzą swoją teczkę-walizkę w formie lapbooka, w której zamieszczają wytwory własnej pracy. Podczas pierwszych zajęć dekorują teczkę i dodają do niej elementy, dzięki którym teczka stanie się walizką. Kolejne zajęcia będą okazją do uzupełniania jej zawartości. Podczas ostatniego spotkania zgromadzone materiały posłużą do przeprowadzenia ewaluacji cyklu.
- W czasie zajęć uczniowie poznają wybrane wartości. Ważne jest zatem, aby własnymi słowami zdefiniowali, jak rozumieją daną wartość, by stworzyli własną definicję. Zachęcamy do przeznaczenia wybranego miejsca w sali zajęć (tablica, plakat), w którym będziesz eksponować spisane treści definicji. Dopilnuj, aby to miejsce było widoczne dla uczniów i by zawsze mogli sobie przypomnieć, co ustalili na wcześniejszych zajęciach.
- Jeśli masz możliwość wyświetlania zdjęć i filmów na dużym ekranie, nie korzystaj wyłącznie z wydruków, pokaż uczniom materiały w dużym formacie – będą dla nich bardziej atrakcyjne. Wszystkie zdjęcia możesz pobrać ze strony internetowej z [materiałami Kulczyk Foundation dla nauczycieli](#).
- Zajęcia najwygodniej będzie Ci się realizowało przy odpowiedniej aranżacji sali zajęć. Ustaw ławki w klasie tak, aby możliwe było swobodne poruszanie się uczniów po klasie, współpraca w grupach oraz praca wszystkich uczniów z nauczycielem przy tablicy.

SCENARIUSZ 1 z 10

PODRÓŻ PO ŚWIECIE WARTOŚCI

WPROWADZENIE

*Nasze podróże
bliskie i dalekie*

KARTA SCENARIUSZA

CEL GŁÓWNY

Zwrócenie uwagi uczniów na to, czym są wartości i jak można je zdefiniować.

CELE SZCZEGÓLWE

Uczeń:

- tworzy własną definicję wartości;
- postrzega wartości jako drogowskazy, które pomagają w dokonywaniu wyborów;
- opowiada, czym jest dla niego doświadczenie podróży;
- zastanawia się, co jest ważne w przygotowaniu do podróży;
- zapoznaje się z położeniem na mapie świata takich państw, jak: Ghana, Indonezja, Kenia, Kolumbia, Lesotho, Namibia, Nepal, Peru, Wenezuela;
- przygotowuje teczkę-walizkę;
- *opracowuje własną hierarchię wartości (zadanie dodatkowe).

REALIZOWANE PUNKTY PODSTAWY PROGRAMOWEJ

I. 1.1), 1.2), 1.3), 1.5); 2.2), 2.3), 2.7)

III. 1.2), 2.4), 2.9), 2.10)

IV. 3.3)

V. 2.3)

VI. 1.1)

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- szablon identyfikatora do walizki (do wydrukowania dla każdego ucznia);
- mapa świata z zaznaczonymi państwami: Ghana, Indonezja (Sumba), Lesotho, Kenia, Namibia, Nepal, Peru, Wenezuela i Kolumbia – format A4 i A3 (do wydrukowania dla każdego ucznia);
- karta pracy „Szkatułki z wartościami” (do wydrukowania dla każdego ucznia);
- duża mapa świata lub globus;
- papierowa teczka (dla każdego ucznia);
- karton do zrobienia rączek walizki;
- sznurek, wstążka lub tasiemka do przyklejenia identyfikatora do walizki;
- kolorowy papier do ozdobienia teczki.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

I WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ – ROZMOWA KIEROWANA

Odwołując się do doświadczeń uczniów, rozpocznij z nimi rozmowę na temat podróży.

Zapytaj:

- Jakie bliskie i dalekie podróże odbywaliście?
- Kiedy ostatnio podróżowaliście?
- Dokąd wybraliście się w podróż?
- Co wspominaliście z tej podróży?

Ważne jest, aby każdy uczeń mógł się odwołać do swoich doświadczeń, dlatego za podróż możecie uznać nie tylko wakacyjny wyjazd, ale również poznawanie okolicy własnego domu, wycieczkę rowerową, wyprawę na targ czy do kina, odwiedzin u dziadków lub dalszej rodziny w innej miejscowości czy przeprowadzkę do innego miasta.

Zaproś uczniów do wspólnej podróży, którą będziecie odbywać podczas kolejnych dziesięciu zajęć. Ich celem będzie poznawanie historii dzieci z różnych krajów i tego, co dla nich jest ważne. Uczniowie zastanowią się nad tym, czy sprawy ważne dla ich rówieśników mieszkających na innych kontynentach są również istotne dla osób żyjących w Polsce, dla nich, ich koleżanek i kolegów.

I PO CO PODRÓŻUJEMY? – METODA POMYŚL–POROZMAWIAJ–PODZIEL SIĘ

Celem tej części rozmowy jest naprowadzenie uczniów na zagadnienie wartości oraz ich funkcji w naszym życiu.

Poproś uczniów, by zastanowili się nad odpowiedziami na pytania, a następnie podzielili się swoimi przemyśleniami w parach.

- Jaki cel miały wasze podróże?
- Po co wyruszyliście w drogę?
- Co ważnego dla was robiliście w czasie waszych bliskich i dalekich podróży?

Po krótkiej rozmowie w parach poproś chętnych o przedstawienie swoich przemyśleń i rozpocznij rozmowę na forum klasy.

Zwróć uwagę uczniów na to, że: nie wszystkie podróże mają określony konkretny cel, jak np. zwiedzanie zamku czy zdobycie szczytu jakiejś góry, często cel jest bardziej ogólny – chodzi o odpoczynek, zaspokojenie ciekawości świata, spędzenie czasu z ważnymi osobami, poznanie nowych osób, doświadczenie czegoś nowego, np. kąpieli w morzu albo smaków nowych potraw. Cele wskazują pewien kierunek, na którym nam zależy, a niekoniecznie określony efekt. Nawet ogólnie zarysowany cel jest dobrym powodem, by ruszyć w podróż. Jednak często podróżujemy po to, by zrobić coś, co jest ważne dla nas lub osoby, która decyduje o podjęciu wyprawy.

Poprowadź rozmowę tak, aby uczniowie starali się nazwać swoje cele w sposób ogólny, np. spędzić czas z dziadkami, poznać nowych przyjaciół, odpocząć, poszerzyć wiedzę o czymś, nauczyć się jeździć na rowerze i być bardziej samodzielnym.

Parafrazuj wypowiedzi uczniów, nadając im formę nazwy wartości, np. rodzina, przyjaźń, nauka, samodzielność, odpoczynek, zabawa, rozwój, piękno. Zapisz na tablicy wymienione przez uczniów cele podróży – wartości.

I CZYM SĄ WARTOŚCI I DO CZEGO SĄ NAM POTRZEBNE?

– WPROWADZENIE POJĘCIA I TWORZENIE DEFINICJI

Odczytaj zapisane na tablicy cele podróży – wartości – dla których podejmujemy wysiłek podróżowania. Następnie poproś uczniów, aby zastanowili się nad tym, co je łączy. Możesz ich naprowadzić pytaniem, jakie znaczenie mają wymienione cele podróży. Zwróć uwagę, że są dla nich ważne, wartościowe.

Podsumuj propozycje uczniów, tworząc definicję wartości. Zapisz ją na kartce i przywieś w widocznym miejscu w sali lekcyjnej.

Definicja może brzmieć:

” *Wartości to wszystko co jest przez nas uważane za ważne, cenne, WARTOŚCIOWE, czyli warte naszego wysiłku i czasu, poświęcania naszej uwagi.* ”

Zachęć uczniów do zastanowienia się i odpowiedzenia na następujące pytania:

- Do czego służą wartości?
- Po co nam wiedza, że coś jest dla nas ważne?

Pozwól uczniom na swobodne wypowiedzi. W razie konieczności możesz podpowiedzieć, że o wartościach mówi się czasem, że są to drogowskazy, kierunki czy wskazówki, pomagające podejmować istotne decyzje życiowe i konsekwentnie je realizować.

Podsumowując tę część rozmowy, podkreśl, że wiedza o tym, co jest dla nas ważne, jest nam potrzebna, żebyśmy mogli świadomie wybierać swoje cele i podejmować działania, na których nam zależy.

I *„SZKATUŁKI Z WARTOŚCIAMI” – NIE JESTEŚMY TACY SAMI!

– AUTOREFLEKSJA ORAZ DISKUSJA

*Dodatkowa aktywność dla starszych uczniów. Zależnie od czasu, jaki chcesz poświęcić na realizację zajęć, oraz twojej oceny gotowości uczniów do omówienia tematu hierarchii wartości, możesz zaprosić ich do ustanowienia własnej uproszczonej hierarchii wartości zgodnie z ich wiedzą i przemyśleniami, które mają w tej chwili, przed rozpoczęciem cyklu zajęć poświęconego wartościom. Jeśli zdecydujesz się na realizację tej aktywności, zachęcamy do powrócenia do tego ćwiczenia w czasie spotkania podsumowującego cykl, aby uczniowie mogli doświadczyć, jak wiedza, którą zdobyli, wpłynęła na ich postrzeganie tego, co jest ważne.

Wprowadź uczniów w zagadnienie hierarchii wartości, mówiąc o tym, że ludzie kierują się w życiu wartościami, jednak każdy sam decyduje, co jest dla niego najważniejsze, co mniej ważne i co nieważne. Przypisując osobom, przedmiotom, zdarzeniom, sytuacjom wartości, tworzymy na własny użytek hierarchię wartości, nasz prywatny ranking wartości. Najważniejsze wartości to te, które dotyczą spraw dla nas najbardziej istotnych, które uznajemy za warte największego wysiłku, starania i uwagi.

Rozdaj uczniom **karty pracy** z wypisanymi nazwami różnych wartości i poproś, by wycięli poszczególne karteczki.

Zaproponuj im, by uporządkowali je, wkładając do jednej z trzech szkatułek: z wartościami najważniejszymi, średnio ważnymi lub mało ważnymi.

Mogą też zaproponować inne wartości i zapisać ich nazwy na pustych karteczkach. Jeśli w ramach jednej kategorii uczeń chce szczególnie wyróżnić którąś z wartości, może ją oznaczyć, np. gwiazdką.

Podkreśl, że ważne jest, by każdy uporządkował wartości zgodnie z własnymi przekonaniami.

Kiedy uczniowie uporządkują karteczki, zapytaj, kto chciałby opowiedzieć o szkatułkach wartości. Zachęć do dyskusji o tym, dlaczego niektóre wartości uznają za ważniejsze od innych.

Nie zmuszaj uczniów do wypowiedzi. Jeżeli nie ma ochotników, Ty dokonaj podsumowania. Jeżeli chętni uczniowie zabiorą głos, pamiętaj, aby nie oceniać ich wypowiedzi.

Podsumowując, podkreśl, że nie każdy uznaje te same sprawy za najważniejsze. Zależy to m.in. od tego, w jakim jesteśmy wieku, kto i co nas otacza, w jakich warunkach żyjemy.

! ZAPROSZENIE DO WSPÓLNEJ PODRÓŻY – PRZEDSTAWIENIE CELU PODRÓŻY

Przedstaw uczniom cel podróży, do udziału w której ich zapraszasz:

- Dzięki temu, że wiemy, co jest dla nas ważne, łatwiej jest nam zdecydować, co robić, aby osiągnąć nasze cele. Dla mnie ważne jest, żebyście poznawali świat i wiedzieli o nim coraz więcej, żebyście znajdowali odpowiedzi na wasze pytania. Dlatego chcę was zaprosić w podróż, którą będziemy odbywać wspólnie. Podczas kolejnych zajęć poznacie historie ośmiorga waszych rówieśników z różnych zakątków świata i dowiedziecie się, co jest dla nich ważne. **Celem naszej podróży będzie poznanie świata wartości waszych rówieśników z innych krajów, czyli tego, co jest dla nich ważne. A także poznawanie tego, co jest ważne dla każdego z was.**

! PRZYGOTOWANIE DO PODRÓŻY – TWORZENIE LISTY SPRAW

To zadanie możesz potraktować jako dodatkowe i ograniczyć się jedynie do podsumowania aktywności, czyli przedstawienia uczniom tego, co będzie im potrzebne w podróży, w którą razem wyruszacie.

Zaproś uczniów, by stworzyli listę spraw, które warto ustalić przed podróżą. Zależnie od twojej oceny możliwości uczniów możesz albo prosić ich, by każdy zapisał na karteczkach swoje propozycje i nakleił je na wspólnym arkuszu papieru, albo zapisywać propozycje sformułowane przez uczniów.

Po podaniu przez uczniów propozycji spraw ważnych do ustalenia przed podróżą, uporządkuj je, np. odpowiadając na poniższe pytania:

- Dokąd się wybieramy? Jakie przystanki planujemy po drodze?
- Jak się tam dostaniemy?
- Kiedy (wyruszamy, mamy dotrzeć do celu, wracamy)?
- Z kim?
- Za co?
- Co trzeba zorganizować (bilety, noclegi)?
- Co należy ze sobą zabrać?

- Jak należy się przygotować do podróży (szczepienia, apteczka, czytanie przewodników, oglądanie filmów, sprawdzanie prognozy pogody)?

Podsumowując aktywność, powiedz uczniom, że, aby wyruszyć w waszą wspólną podróż, potrzebne są:

- 1) mapa świata z oznaczonymi krajami, do których zaprosili ich rówieśnicy;
- 2) walizka, w której będą gromadzić pamiątki z podróży;
- 3) otwarte głowy uczniów – gotowość do słuchania, oglądania i myślenia o tym, co mają im do powiedzenia koleżanki i koledzy z innych krajów.

PRZYSTANKI W PODRÓŻY – PRACA Z MAPĄ ŚWIATA

Zaprezentuj uczniom mapę świata i zaznaczone na niej następujące miejsca:

Afryka: Ghana, Lesotho, Kenia, Namibia;

Azja: Indonezja (wyspa Sumba), Nepal;

Ameryka Południowa: Peru, Wenezuela i Kolumbia.

Po wskazaniu na mapie wszystkich państw, które wspólnie odwiedzicie podczas waszej podróży, rozdaj uczniom ich egzemplarze **mapy świata**.

WALIZKA NA PODRÓŻ – PRACA PLASTYCZNO-TECHNICZNA

Zaproponuj uczniom, aby przygotowali walizki, w których będą zbierać pamiątki z podróży. Zanim wyruszą, schowają do nich mapy, które będą im potrzebne.

Daj każdemu uczniowi papierową teczkę. Poproś, aby dorobił do niej rączki z kartonu i jeśli chce, to także kółeczka, oraz ozdobił ją z zewnątrz.

Rozdaj uczniom wycięte **identyfikatory** i poproś, by je wypełnili własnym symbolem (symbolami), a następnie przyklepili do walizek.

Cel podróży: *Poznanie świata wartości i koleżanek z innych krajów, kolegów i koleżanek z klasy, mojego świata wartości.*

Ta walizka należy do.....

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Podziękuj uczniom za ich aktywność podczas zajęć.

Zachęć ich do schowania w teczkach-walizkach mapy świata oraz kart ze „Szkatułkami wartości”, jeśli wykonali to zadanie.

PO ZAJĘCIACH – INFORMACJA DLA RODZICÓW I OPIEKUNÓW

Po zakończeniu zajęć przekaz rodzicom lub opiekunom dzieci przygotowaną specjalnie dla nich informację, która umożliwi im kontynuację pracy, którą dzisiaj wykonałaś/wykonałeś z grupą. Znajdziesz ją **tutaj**.

I SZANOWNI RODZICE! DRODZY OPIEKUNOWIE!

Rozpoczynamy w klasie Państwa dzieci cykl zajęć pod tytułem „Podróż po świecie wartości”. Jest to seria 10 lekcji poświęconych takim wartościom, jak: wolność, autoekspresja, empatia, odwaga, samodzielność, dbanie o siebie, odporność psychiczna i zaangażowanie.

Celem cyklu jest:

- budowanie świadomości, czym w życiu każdego człowieka są wartości;
- rozwijanie świadomości istnienia różnych wartości, którymi ludzie kierują się w życiu;
- kształtowanie przekonania, że poznawanie innych ludzi, to poznawanie tego, co dla nich jest ważne;
- zwrócenie uwagi na to, że ludzie w indywidualny sposób (w zależności od osobistej i społecznej sytuacji, miejsca, w którym mieszkają, warunków życia) określają, co jest dla nich w życiu najważniejsze.

Na każdej lekcji uczniowie będą słuchali opowieści o swoich rówieśnikach z różnych stron świata. Przyjrzą się potrzebom i wartościom innych dzieci, co stanie się punktem wyjścia do rozmowy o ich wartościach i związanych z nimi działaniach.

Bardzo istotnym elementem realizacji cyklu jest zaangażowanie Państwa w kontynuację rozpoczętych na zajęciach tematów. Dzieci najwięcej uczą się od swoich wzorów – właśnie od Rodziców i Opiekunów. Rozmowa o wartościach, o tym, jak realizujecie je w swoich rodzinach, będzie miała niebagatelny wpływ na to, by dzieci nie tylko utrwały zdobywaną na ten temat wiedzę, ale i same bardziej świadomie działały w zgodzie z wartościami. Dlatego też po każdym zajęciu z cyklu „Podróży po świecie wartości” otrzymacie Państwo krótką informację o omówionej tematyce wraz z przygotowanymi przez psychoterapeutkę rodzinną propozycjami aktywności do wykonania z dzieckiem w domu. Zachęcamy do skorzystania z tych zadań, aby pogłębić Waszą wiedzę i wzmocnić relację.

Pierwsze zajęcia służyły zapoznaniu uczniów z tematyką całego cyklu „Podróży po świecie wartości”. Dzieci rozmawiały o tym, czym są wartości, i zostały wprowadzone w narrację podróży. Wspólnie zastanawialiśmy się, jakie cele mają nasze bliższe i dalsze podróże, co ważnego dla nas i naszych bliskich robimy podczas tych wypraw. Ustaliliśmy, że wartości są to sprawy, które są przez nas uważane za ważne, cenne, WARTOŚCIOWE, czyli warte naszego wysiłku i czasu, poświęcania im naszej uwagi. Na kolejnych zajęciach będziemy zastanawiać się, do czego służą wartości i po co nam wiedza, że coś jest dla nas ważne.

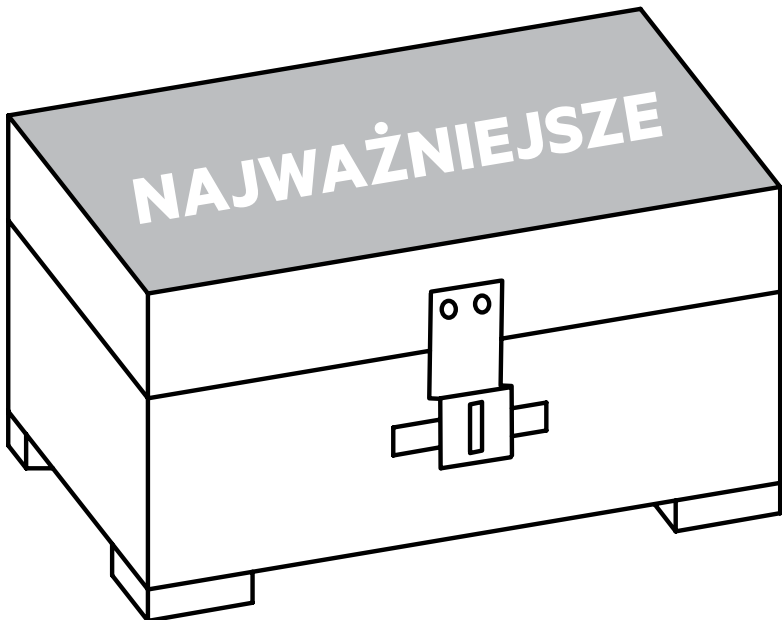
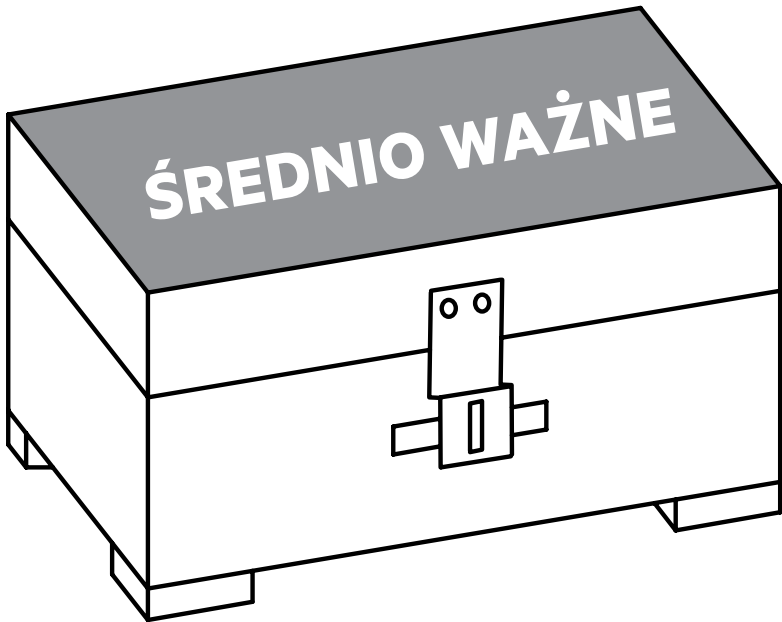
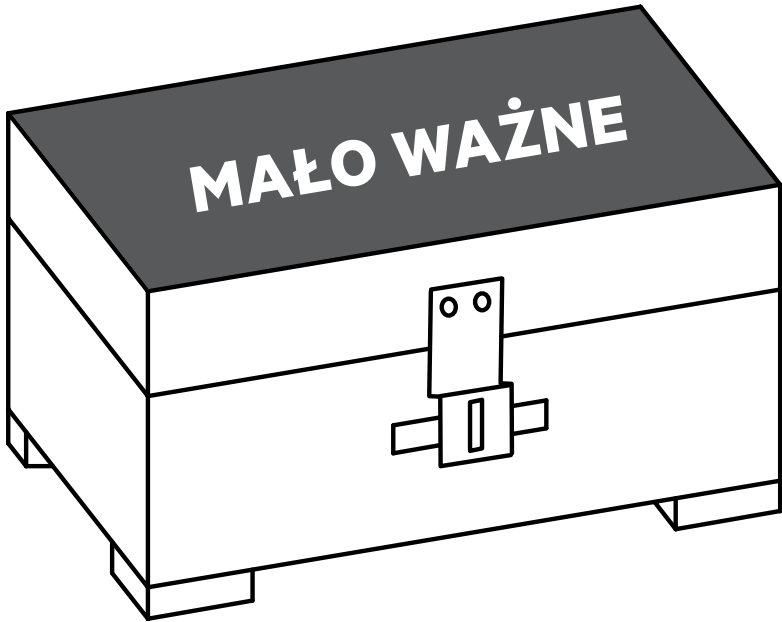
Scenariusze „Podróż po świecie wartości” opracowane są przez ekspertów pod patronatem Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, na podstawie działań pomocowych Kulczyk Foundation zaprezentowanych w 6. sezonie serialu dokumentalnego „Efekt Domina”.

Całość scenariuszy dostępna jest do wglądu na stronie internetowej Kulczyk Foundation:

www.kulczykfoundation.org.pl/edukacja

Propozycja aktywności w domu

1. Porozmawiajcie z dziećmi o Waszych podróżach. Którą podróż wspominać jako najcenniejszą? Czego Was ta podróż nauczyła? Co było w niej dla Was najważniejsze? Jeśli to możliwe, wplećcie w Waszą opowieść nazwy wartości, które opisują to, co cenicie w tym podróżniczym doświadczeniu.
2. Zapytajcie, które wakacje są dla Waszych dzieci najcenniejszym wspomnieniem i dlaczego. Posłuchajcie uważnie ich odpowiedzi.
3. Porozmawiajcie z dzieckiem na temat hierarchii wartości. Wspólnie zróbcie prywatny ranking wartości – spraw dla Was najbardziej istotnych, które uznajecie za warte Waszego wysiłku, starania i uwagi. Proponujemy, żebyście stworzyli uproszczoną hierarchię wartości, dzieląc je na trzy grupy: wartości dla Was najważniejsze, średnio ważne i mało ważne. Zaproponujcie swój podział i zapytajcie, w jakiej kolejności Wasze dzieci ułożyłyby te wartości. Porozmawiajcie o Waszych wyborach z dziećmi.

RODZINA

ZDROWIE

PIENIĄDZE

CIEKAWOŚĆ

ODPOCZYNEK

PRZYJEMNOŚĆ

PRZYJAŹŃ

MĄDROŚĆ

WIARA

SPRAWIEDLIWOŚĆ

PIĘKNO

PRACA

ODWAGA

CIERPLIWOŚĆ

SZACUNEK

TWÓRCZOŚĆ

Cel podróży: *Poznanie świata wartości*
rówieśników z innych krajów, kolegów
i koleżanek z klasy, mojego świata wartości.

Ta walizka należy do.....

Cel podróży: *Poznanie świata wartości*
rówieśników z innych krajów, kolegów
i koleżanek z klasy, mojego świata wartości.

Ta walizka należy do.....

Cel podróży: *Poznanie świata wartości*
rówieśników z innych krajów, kolegów
i koleżanek z klasy, mojego świata wartości.

Ta walizka należy do.....

Cel podróży: *Poznanie świata wartości*
rówieśników z innych krajów, kolegów
i koleżanek z klasy, mojego świata wartości.

Ta walizka należy do.....

Cel podróży: *Poznanie świata wartości*
rówieśników z innych krajów, kolegów
i koleżanek z klasy, mojego świata wartości.

Ta walizka należy do.....

Cel podróży: *Poznanie świata wartości*
rówieśników z innych krajów, kolegów
i koleżanek z klasy, mojego świata wartości.

Ta walizka należy do.....

Cel podróży: *Poznanie świata wartości*
rówieśników z innych krajów, kolegów
i koleżanek z klasy, mojego świata wartości.

Ta walizka należy do.....

Cel podróży: *Poznanie świata wartości*
rówieśników z innych krajów, kolegów
i koleżanek z klasy, mojego świata wartości.

Ta walizka należy do.....

Cel podróży: *Poznanie świata wartości*
rówieśników z innych krajów, kolegów
i koleżanek z klasy, mojego świata wartości.

Ta walizka należy do.....

Cel podróży: *Poznanie świata wartości*
rówieśników z innych krajów, kolegów
i koleżanek z klasy, mojego świata wartości.

Ta walizka należy do.....

SCENARIUSZ 2 z 10

PODRÓŻ PO ŚWIECIE WARTOŚCI

GHANA

Wolność

KARTA SCENARIUSZA

CEL GŁÓWNY

Zwrócenie uwagi uczniów na to, czym jest wolność.

CELE SZCZEGÓLWE

Uczeń:

- definiuje wolność jako prawo do postępowania zgodnie z własną wolą;
- rozumie, że wolność jednostki ma swoje granice, nie można realizować własnego prawa do wolności kosztem innych ludzi;
- wyznacza granice wolności określone własnym bezpieczeństwem oraz bezpieczeństwem i prawem do wolności drugiej osoby.

REALIZOWANE PUNKTY PODSTAWY PROGRAMOWEJ

I. 1.1), 1.2), 1.3), 1.5); 2.2), 2.3), 2.7)

III. 1.4), 1.9), 1.10)

IV. 3.3)

V. 2.1), 2.3)

VI. 1.1)

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- list od Maame z Ghany (do wydrukowania w 1 egz.);
- zdjęcia z Ghany (do wydrukowania w wersji kolorowej po 1 egz. w formacie A4);
- karta pracy „Wolność” (do wydrukowania dla każdego ucznia);
- duża mapa świata lub globus;
- koperta formatu A4;
- arkusz papieru formatu A2 i flamastry.

PRZYGOTOWANIE DO ZAJĘĆ

Przed zajęciami wydrukuj list od Maame oraz zdjęcia z Ghany i włóż je do koperty zaadresowanej do uczniów.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

WYRUSZAMY W PODRÓŻ – ROZPOCZĘCIE ZAJĘĆ

Powitaj uczniów, zaproś ich do przygotowania teczek-walizek i wyruszenia w drogę. Niech swobodnie poruszają się po sali w dowolnym tempie.

Zatrzymaj ich, poproś, by usiedli i zapytaj:

- Czy pamiętacie, jaki jest cel naszej wspólnej podróży?
- Co nam wskazuje kierunek, w którym zmierzamy podczas naszej podróży?

Wprowadź temat zajęć:

- Dzisiaj odwiedzimy dziewczynkę, która mieszka w jednym z państw w Afryce – w Ghanie. Właśnie tu dotarliśmy!

Wskaz na mapie lub globusie Ghanę i ją oznacz. Uczniowie też zaznaczają to państwo na swoich mapach wyjętych z teczek-walizek.

- W tym kraju jest jedno z największych na świecie sztucznych jezior – jezioro Wolta. To, że jest sztuczne, znaczy, że nie powstało naturalnie, tylko stworzył je człowiek. W jeziorze Wolta żyje mnóstwo ryb. Ich łowienie i sprzedaż to główne źródło utrzymania okolicznych mieszkańców. Nad tym jeziorem mieszka 8-letnia Maame, która chce Wam opowiedzieć o tym, co dla niej jest najważniejsze.

CZYM JEST WOLNOŚĆ? – ZAPOZNANIE SIĘ Z TREŚCIĄ LISTU Z GHANY

Wymij list od Maame z koperty i odczytaj.

Cześć!

Mam na imię Maame, mam 8 lat. Mieszkam w mieście Kete-Krachi [czyt. kete kraczi] nad jeziorem Wolta w Ghanie.

Słyszałam, że wybraliście się w podróż, bo chcecie wiedzieć, co jest ważne dla innych ludzi, żyjących w różnych częściach świata. Cieszę się, że dotarliście tu, do Ghany w Afryce. Bardzo chętnie Wam opowiem o tym, czego ja się dowiedziałam niedawno i co jest dla mnie cenne.

Nie wiem, czy wiecie, że jezioro Wolta to jedno z największych sztucznych jezior na świecie? To znaczy, że zrobili je ludzie. Lubię patrzeć na to jezioro, choć wyobraźcie sobie, że są tam krokodyle! Na samą myśl o tym czuję dreszcze. Więc bez opieki raczej nie mam ochoty wchodzić do wody.

Dlatego tak zdziwiło mnie, kiedy zobaczyłam, że po jeziorze pływają łódki, a w nich nie tylko dorośli, ale i dzieci. Chciałam je zapytać, jak to jest, tak pływać po wodzie pełnej krokodyli, i czy się nie boją. Widziałam, że nawet wyskakują z łódek i nurkują w jeziorze.

Przerwij czytanie i powiedz uczniom, że Maame załączyła tu dwa zdjęcia. Pokaż je uczniom i powróć do odczytywania listu.

Kiedyś rodzice pozwolili mi poczekać, aż jedna z tych łódek przyplynie do brzegu. Przyglądałam się chłopcom, którzy jak tylko wyskoczyli na ląd, zaczęli od razu rozplątywać sieć. Nawet chwilę nie odpoczęli! Nic nie zjedli, nie mieli butelek z wodą. Chciałam im pomóc trochę z tym rozplątywaniem, ale przegonił mnie mężczyzna, który z nimi wyszedł z łódki.

Poczekaliśmy więc w ukryciu, aż chłopcy skończą swoją pracę. Chciałam zapytać, jak to jest z tymi krokodylami i czy się ich nie boją. Kiedy podeszłam, zobaczyłam, że mają porozcinane palce od rozplątywania sieci. Jeden z chłopców tylko uśmiechnął się smutno do mnie i powiedział, że krokodyli już się nie boi, bo jak nie zanurkuje i nie odplącze sieci, to jego pan go pobije – a tego boi się dużo bardziej. Zrobiło mi się bardzo przykro: jak to możliwe, żeby tak źle traktować dzieci! Tak nie powinno być! Nie widziałam tych chłopców ani razu u nas w szkole. Powiedziałam o tym mamie. Ona obiecała, że zapyta znajomego pana, który pływa po jeziorze. Bo przecież każde dziecko powinno móc chodzić do szkoły i się bawić!

Wiecie, co się wydarzyło? Pan, który pływa po jeziorze i uczy też w naszej szkole, zawiadomił policję, że chłopcy nie chodzą do szkoły, tylko pracują. Zadał o to, żeby nie musieli już pracować i mogli pójść do szkoły. Uczą się teraz razem z nami. I wiercie mi, oni mają taki wielki zapał do nauki! I zawsze gramy razem po lekcjach w piłkę, niezależnie od pogody. To od nich się dowiedziałam, że ważna jest wolność. Powiedzieli mi, że wolnym jest się wtedy, kiedy można robić rzeczy, do których ma się prawo i które chce się robić. I że nikt nie może nam tego zabronić. Dzięki nowym kolegom inaczej też patrzę na swoje życie i obowiązki, np. w szkole. Chodzenie do szkoły to przecież też obowiązek i czasami wolałabym zostać w domu. Ale wiem, że nie zawsze można robić tylko to, na co ma się ochotę. Rozumiem, że w szkole mogę dowiedzieć się wielu ciekawych i ważnych rzeczy. Mam fajnych kolegów i koleżanki, z którymi spotykamy się po lekcjach. Kiedy tak o tym myślę, to czuję się wolna.

Rodzice też dbają o moją wolność – pilnują, żeby nie działo mi się krzywda. Skoro poszukujecie tego, co jest w życiu ważne, to moim zdaniem możecie pomyśleć o wolności.

Pozdrawiam Was znad jeziora Wolta
i życzę szczęśliwej podróży

Maame

*Zwróć uwagę na reakcje uczniów na tę historię, szczególnie na kwestię przemocy fizycznej, której doświadczają chłopcy pracujący na jeziorze. Jeśli zauważysz coś niepokojącego, postaraj się porozmawiać z uczniem na osobności i przyjrzeć się, czy nie potrzebne jest wsparcie szkolnego psychologa.

LIST Z GHANY – ROZMOWA

Zaproś uczniów do rozmowy. Możesz zapytać:

- O czym napisała do was Maame?
- Co na ten temat sądzicie?
- Co dla Maame jest najważniejsze?

SPÓS OBY PRZEŻYWANIA SWOJEJ WOLNOŚCI – ROZMOWA W GRUPACH

Poproś uczniów, by podzielili się na 4–5-osobowe grupy. Powiedz, że Maame przygotowała dla nich kilka zdjęć, bo chciała im pokazać swoich znajomych i miejsce, w którym żyje. Rozłóż na podłodze wydruki. Poproś, by każda grupa wybrała dwa zdjęcia.

Chłopcy pracujący przy połowie ryb na jeziorze Wolta.

Moi znajomi ze szkoły grają w grę.

Dzieci pracujące na łódkach na jeziorze Wolta.

Chłopiec pracujący przy połowie ryb na jeziorze Wolta.

Uczniowie podczas lekcji w mojej szkole.

Koledzy z mojej szkoły po lekcjach.

Chłopiec pracujący przy połowie ryb na jeziorze Wolta.

Dzieci pracujące przy połowie ryb na jeziorze Wolta.

Koleżanki ze szkoły ze starszych klas.

Mój szkolny kolega czyta po lekcjach.

Daj uczniom chwilę na przyjrzenie się wybranym zdjęciom, następnie zapytaj:

- Jak myślicie, czy osoby na tych zdjęciach czują się wolne?
- Na jakiej podstawie tak sądzicie?

Poproś, aby przez chwilę porozmawiali na ten temat w grupach.

Zaproś do rozmowy całą klasę:

- Kiedy czujecie się wolni?

Z CZYM KOJARZY CI SIĘ WOLNOŚĆ? – METODA POMYŚL–POROZMAWIJ–PODZIEL SIĘ ORAZ PRZYGOTOWANIE PLAKATU

Zapytaj:

- Z czym kojarzy się wam wolność?

Poproś uczniów o dobranie się w pary i przedstaw plan działania:

- najpierw przez minutę sami zastanówcie się nad odpowiedzią,
- następnie porozmawiajcie o swoich skojarzeniach z koleżanką lub kolegą z pary,
- na koniec wszyscy stworzymy wspólny plakat przedstawiający to, co nam kojarzy się z wolnością.

OGRANICZENIA NASZEJ WOLNOŚCI – BURZA MÓZGÓW I ANALIZA POMYSŁÓW

Zapytaj uczniów:

- Co by było, gdybyśmy mogli robić wszystko, na co mamy ochotę, to, co przyjdzie nam do głowy; gdybyśmy nie mieli żadnych ograniczeń?

Uczniowie przedstawiają swoje pomysły. Zapisz je wszystkie na tablicy lub arkuszu papieru.

Następnie na tablicy lub arkuszu papieru narysuj tabelę składającą się z trzech kolumn i tylu wierszy, ile uczniowie wymienili różnych aktywności. Środkową kolumnę zatytułuj: Co mamy ochotę robić?, w następnych wierszach wypisz aktywności. Pozostałe kolumny zostaw niewypełnione. Następnie poproś uczniów, by zastanowili się nad tym:

- Co sprawia, że chcieliby robić te rzeczy?
- Dlaczego nie mogą tego robić?

Rozpocznij rozmowę dotyczącą poszczególnych aktywności, wnioski zapisuj w tabeli.

Jeśli uważasz, że Twoi uczniowie będą bardziej skupieni w czasie żywej rozmowy, a nie rozpisywania ich przemyśleń w tabeli, możesz przeprowadzić tę aktywność w formie ustnej.

Przykładowe pomysły uczniów:

Dlaczego chcemy to robić?	Co mamy ochotę robić?	Dlaczego nie możemy tego robić? Jakie byłyby tego konsekwencje?
Jest fajne, lubię to. (potrzeba: przyjemności, zabawy)	Bawić się do nocy.	Będziemy niewyspani. Hałasujemy i przeszkadzamy rodzicom, sąsiadom, którzy mają prawo do ciszy w nocy, ponieważ chcą się wyspać, np. przed trudnym dniem w pracy.
W czasie wakacji i wolnych dni możemy robić to, na co mamy ochotę i nikt nas do niczego nie zmusza. (potrzeba: przyjemności)	Chcemy mieć wakacje przez cały rok.	Nie chodzilibyśmy do szkoły, więc nie zdobywalibyśmy wiedzy. Rodzice też nie chodziliby do pracy i nie zarabialiby pieniędzy, bo musieliby się nami cały czas opiekować. Nie mielibyśmy możliwości zapłacenia opłat za prąd, za mieszkanie, nie robilibyśmy zakupów.
Można grać tak długo, aż się wygra, zdobędzie najwyższy poziom w grze. Można pokonać innych. (potrzeba: przyjemności, rywalizacji, natychmiastowej gratyfikacji)	Grać na komputerze przez cały dzień.	Bylibyśmy bardzo zmęczeni, mielibyśmy zmęczone oczy od patrzenia w ekran. Nie mielibyśmy swojego życia, tylko przeżywalibyśmy to, co bohaterowie gry. Nie wiedzielibyśmy, co się dzieje wokół nas.

I SZANOWNI RODZICE! DRODZY OPIEKUNOWIE!

Na dzisiejszych zajęciach realizowanych w ramach cyklu „Podróż po świecie wartości” rozmawialiśmy o tym, czym jest wolność. Uczniowie poznali historię dzieci z Ghany, które zamiast chodzić do szkoły wykonują niebezpieczne prace związane z łowieniem ryb na jeziorze Wolta. Na podstawie ich prawdziwych doświadczeń rozważaliśmy, co to znaczy wolność, jakie są jej ograniczenia i jak jest cenna.

Celem zajęć było zwrócenie uwagi uczniów na to, czym jest wolność.

Po zajęciach uczeń potrafi:

- zdefiniować wolność jako prawo do postępowania zgodnie z własną wolą;
- zrozumieć, że wolność jednostki ma swoje granice – nie można realizować własnego prawa do wolności kosztem innych ludzi;
- wyjaśnić, na czym polegają granice wolności – określone bezpieczeństwem własnym i innych osób oraz ich prawem do wolności.

Propozycja aktywności w domu

1. Wspólnie z dzieckiem narysujcie świat, w którym można robić wszystko, na co ma się ochotę, bez żadnych ograniczeń. Porozmawiajcie o plusach i minusach życia w takim świecie.

2. Ustalcie z dziećmi i zapiszcie na kartce:

- a. trzy rzeczy, które dzieci mogą robić w domu;
- b. trzy rzeczy, których nie mogą robić;
- c. trzy rzeczy, które mogą robić po uzgodnieniu z rodzicami.

Dokonując wyboru, porozmawiajcie o tym, co sprawia, że dziecko chciałoby coś robić i dlaczego czasem nie może robić tego, na co ma ochotę.

3. Ustalcie z dziećmi i zapiszcie na kartce:

- a. trzy rzeczy, które rodzic może robić w domu;
- b. trzy rzeczy, których nie może robić;
- c. trzy rzeczy, które może robić po uzgodnieniu z innymi domownikami.

Dokonując wyboru, porozmawiajcie o tym, co sprawia, że chcielibyście coś robić i dlaczego czasem nie możecie robić tego, na co macie ochotę.

Cześć!

Mam na imię Maame, mam 8 lat. Mieszkam w mieście Kete-Krachi [czyt. kete kraczi] nad jeziorem Wolta w Ghanie.

Słyszałam, że wybraliście się w podróż, bo chcecie wiedzieć, co jest ważne dla innych ludzi, żyjących w różnych częściach świata. Cieszę się, że dotarliście tu, do Ghany w Afryce. Bardzo chętnie Wam opowiem o tym, czego ja się dowiedziałam niedawno i co jest dla mnie cenne.

Nie wiem, czy wiecie, że jezioro Wolta to jedno z największych sztucznych jezior na świecie? To znaczy, że zrobili je ludzie. Lubię patrzeć na to jezioro, choć wyobraźcie sobie, że są tam krokodyle! Na samą myśl o tym czuję dreszcze. Więc bez opieki raczej nie mam ochoty wchodzić do wody.

Dlatego tak zdziwiło mnie, kiedy zobaczyłam, że po jeziorze pływają łódki, a w nich nie tylko dorośli, ale i dzieci. Chciałam je zapytać, jak to jest, tak pływać po wodzie pełnej krokodyli, i czy się nie boją. Widziałam, że nawet wyskakują z łódek i nurkują w jeziorze.

Kiedyś rodzice pozwolili mi poczekać, aż jedna z tych łódek przyplynie do brzegu. Przyglądałam się chłopcom, którzy jak tylko wyskoczyli na ląd, zaczęli od razu rozplątywać sieć. Nawet chwilę nie odpoczęli! Nic nie zjedli, nie mieli butelek z wodą. Chciałam im pomóc trochę z tym rozplątywaniem, ale przegonił mnie mężczyzna, który z nimi wyszedł z łódki.

Poczekalam więc w ukryciu, aż chłopcy skończą swoją pracę. Chciałam zapytać, jak to jest z tymi krokodylami i czy się ich nie boją. Kiedy podeszłam, zobaczyłam, że mają porozcinane palce od rozplątywania sieci. Jeden z chłopców tylko uśmiechnął się smutno do mnie i powiedział, że krokodyle już się nie boi, bo jak nie zanurkuje i nie odpłacze sieci, to jego pan go pobije – a tego boi się dużo bardziej. Zrobiło mi się bardzo przykro: jak to możliwe, żeby tak źle traktować dzieci! Tak nie powinno być! Nie widziałam tych chłopców ani razu u nas w szkole. Powiedziałam o tym mamie. Ona obiecała, że zapyta znajomego pana, który pływa po jeziorze. Bo przecież każde dziecko powinno móc chodzić do szkoły i się bawić!

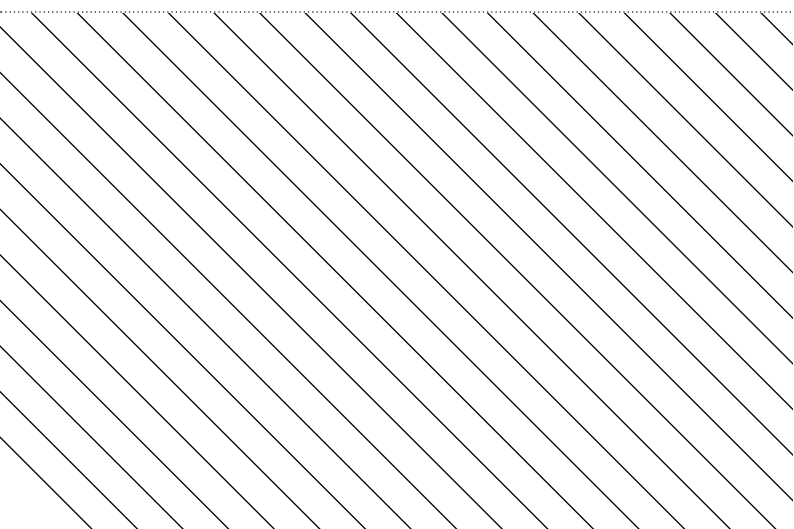
Wiecie, co się wydarzyło? Pan, który pływa po jeziorze i uczy też w naszej szkole, zawiadomił policję, że chłopcy nie chodzą do szkoły, tylko pracują. Zadbał o to, żeby nie musieli już pracować i mogli pójść do szkoły. Uczą się teraz razem z nami. I wiercie mi, oni mają taki wielki zapał do nauki! I zawsze gramy razem po lekcjach w piłkę, niezależnie od pogody. To od nich się dowiedziałam, że ważna jest wolność. Powiedzieli mi, że wolnym jest się wtedy, kiedy można robić rzeczy, do których ma się prawo i które chce się robić. I że nikt nie może nam tego zabronić. Dzięki nowym kolegom inaczej też patrzę na swoje życie i obowiązki, np. w szkole. Chodzenie do szkoły to przecież też obowiązek i czasami wolałabym zostać w domu. Ale wiem, że nie zawsze można robić tylko to, na co ma się ochotę. Rozumiem, że w szkole mogę dowiedzieć się wielu ciekawych i ważnych rzeczy. Mam fajnych kolegów i koleżanki, z którymi spotykamy się po lekcjach. Kiedy tak o tym myślę, to czuję się wolna.

Rodzice też dbają o moją wolność – pilnują, żeby nie działo mi się krzywda.

Skoro poszukujecie tego, co jest w życiu ważne, to moim zdaniem możecie pomyśleć o wolności.

*Pozdrawiam Was z nad jeziora Wolta
i życzę szczęśliwej podróży
Maame*

**WOLNOŚĆ JEST WARTOŚCIĄ. GRANICE MOJEJ WOLNOŚCI WYZNACZA MOJE
BEZPIECZEŃSTWO ORAZ BEZPIECZEŃSTWO I WOLNOŚĆ DRUGIEJ OSOBY.**

WOLNOŚĆ

**W
O
L
N
O
Ś
Ć**

Chłopcy pracujący przy połowie ryb na jeziorze Wolta.

Moi znajomi ze szkoły grają w gumę.

Dzieci pracujące na łódkach na jeziorze Wolta.

Koleżanki ze starszych klas.

Chłopiec pracujący przy połowie ryb na jeziorze Wolta.

Uczniowie podczas lekcji w mojej szkole.

Koledzy z mojej szkoły po lekcjach.

Mój szkolny kolega czyta po lekcjach.

Chłopiec pracujący przy połowie ryb na jeziorze Wolta.

Dzieci pracujące przy połowie ryb na jeziorze Wolta.

SCENARIUSZ 3 z 10

PODRÓŻ PO ŚWIECIE WARTOŚCI

KENIA

Wyrażanie siebie

KARTA SCENARIUSZA

CEL GŁÓWNY

Zwrócenie uwagi uczniów na to, czym jest autoekspresja – wyrażanie siebie przejawiające się w podejmowaniu działań sprawiających radość.

CELE SZCZEGÓLWE

Uczeń:

- opowiada o swoich zainteresowaniach i ich roli w jego życiu;
- dostrzega, że uczenie się czegoś nowego daje radość;
- rozumie, że można podejmować różne aktywności dla przyjemności;
- rozumie, że można robić różne rzeczy, nie rywalizując z innymi (nie musi być najlepszy, ani nawet lepszy od innych w tym, co robi);
- wie, że może wyrażać siebie w taki sposób, jaki jest dla niego satysfakcjonujący (nie musi być w tym doskonały).

REALIZOWANE PUNKTY PODSTAWY PROGRAMOWEJ

I. 1.1), 1.2), 1.3), 1.5); 2.2), 2.3), 2.7)

III. 1.4), 1.9), 1.10)

IV. 3.3)

V. 2.1), 2.3)

VI. 1.1)

VIII. 3.1)

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- list od Samuela z Kenii (do wydrukowania 1 egz.);
- fragment serialu dokumentalnego „Efekt Domina” – „Głosy z Kibery”
- materiał dodatkowy do ćwiczenia „Wyrażamy siebie w codziennych czynnościach” (do wydrukowania w 1 egz. i pocięcia na pojedyncze hasła);
- karta pracy „Wyrażanie siebie” (do wydrukowania dla każdego ucznia);
- duża mapa świata lub globus;
- koperta;
- komputer, ekran i głośniki do prezentacji filmu;
- materiały plastyczne do wykonania rysunków na karcie pracy;
- karteczki samoprzylepne.

PRZYGOTOWANIE DO ZAJĘĆ

Przed zajęciami wydrukuj list od Samuela i włóż go do koperty zaadresowanej do uczniów.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

I WYRUSZAMY W PODRÓŻ – ROZPOCZĘCIE ZAJĘĆ

Powitaj uczniów, zaprosz ich do przygotowania teczek-walizek i wyruszenia w drogę. Niech swobodnie poruszają się po sali w dowolnym tempie.

Następnie poproś, by usiedli i zapytaj:

- Czy pamiętacie, jaki jest cel naszej podróży?
- O czym pisała w liście Maame z Ghany?
- Co było dla niej najważniejsze?

Wyjaśnij:

- Dzisiaj wybieramy się w podróż do kolejnego państwa w Afryce – do Kenii. Zaprosił nas tam Samuel. Już dotarliśmy na miejsce!

Wskaż na mapie świata Kenię i jej stolicę – Nairobi. Poproś uczniów, by odszukali to państwo na mapach, które mają w teczkach-walizkach, i je oznaczyli.

- Samuel, który zaprosił nas do Kenii, przesłał nam list i dołączony do niego film o jego koleźce i ulubionym nauczycielu. Wszyscy trzej mieszkają w dzielnicy Nairobi, w której połowa mieszkańców to dzieci. Posłuchajcie, co do was napisał.

I MOJE ZAINTERESOWANIA WYRAŻAJĄ MNIE – ZAPOZNANIE SIĘ Z TREŚCIĄ LISTU Z KENII

Wyjmij list od Samuela z koperty i odczytaj.

Cześć

”

Jestem Samuel. Mam 8 lat i mieszkam w Kiberze – to taka dzielnica Nairobi, miasta, które jest stolicą Kenii. Bardzo się ucieszyłem, kiedy dowiedziałem się, że wyruszyliście w podróż w poszukiwaniu tego, co w życiu jest ważne. Dlaczego się ucieszyłem? Ponieważ ja też tego szukałem! Kiedy żyje się bardzo biednie i wielu rzeczy brakuje, nie jest łatwo. Ale przyglądałem się osobom, które wyglądają na szczęśliwe i wytrwale dążą do tego, by zmienić swoje życie na lepsze. I wiecie, co odkryłem? Chyba wiem, co łączy tych wszystkich ludzi! Oprócz wykonywania swoich obowiązków, robią to, co sprawiało im radość. Rozwijają swoje zainteresowania, nawet wtedy, kiedy ich pasje wydają się dziwne. Tutaj w miejscu, w którym często brakuje wody do mycia, można tańczyć w balecie lub grać w teatrze.

Pewnie jak pomyślicie o balecie, od razu macie przed oczami bardzo szczupłe baletnice, tańczące w tiulowych spódniczkach. Tak oczywiście wygląda balet profesjonalistów. Ale nie trzeba być zawodowym tancerzem, żeby ćwiczyć balet i kochać to zajęcie.

Chcę Wam pokazać moich znajomych, z którymi tańczymy w zespole baletowym, oraz naszego wspaniałego nauczyciela Michaela. Na filmie niestety mnie nie ma, ponieważ kiedy było robione nagranie, nie było mnie w szkole. Opowie

”

Wam o tym wszystkim mój kolega Byron. Sami zobaczcie!

Odtwórz przygotowany fragment filmu.

Następnie przeczytaj drugą część listu.

Wszyscy w zespole kochamy tańczyć. Taniec pozwala nam zapomnieć o wszystkich problemach i trudnościach, które mamy. Po lekcji baletu czuję, że skoro tak wytrwale ćwiczę robienie szpagatu, to przecież mogę z taką samą konsekwencją uczyć się matematyki.

Dlatego właśnie mówię Wam: najważniejsze jest mieć zainteresowania i rozwijać je. To dodaje skrzydeł, kiedy możemy na różne sposoby pokazać, co mamy w sobie i co kochamy. Kiedy robimy to, co kochamy, mamy więcej energii do innych działań!

Pozdrawiam Was serdecznie
Samuel

LIST Z KENII – ROZMOWA

Zaproś uczniów do rozmowy. Możesz zapytać:

- Czym chciał podzielić się z wami Samuel?
- Opowiedzcie o tym, co zobaczyliście na filmie?
- Jakie uczucia mogą przeżywać bohaterowie filmu?
- Co może sprawiać, że tak się czują?
- Czy żeby robić coś, co sprawia przyjemność, trzeba być w tym mistrzem?
- Czy czasem robicie coś, co sprawia wam wielką przyjemność i nie jest dla was ważne, czy jesteście w tym najlepsi? Dlaczego tak jest?
- Czy czasem chcielibyście podzielić się tym, co sprawia wam przyjemność, z innymi? Dlaczego?

Staraj się tak poprowadzić rozmowę, aby uczniowie sformułowali następujące wnioski:

- Robienie tego, co lubimy, sprawia nam radość.
- Przyjemnie jest uczyć się nowych rzeczy, nie zawsze musi nam wszystko wychodzić najlepiej.
- Nie musimy być najlepsi w tym, co robimy, żeby to robić i żeby to lubić.
- Mamy prawo wyrażać się poprzez różne działania, które sprawiają nam radość.

JAKIE MAMY ZAINTERESOWANIA? – METODA POMYŚL–POWIEDZ–PODZIEL SIĘ

Poproś, by uczniowie podzielili się na 4-osobowe grupy. Daj każdemu uczniowi kilka karteczek samoprzylepnych.

Powiedz:

- Zastanówcie się, czym się interesujecie. Jakie macie hobby? A może macie kilka różnych pasji i zainteresowań?

Przedstaw plan działania:

- najpierw przez minutę każdy sam zastanowi się nad odpowiedzią i zanotuje lub narysuje ją na karteczce (po jednej pasji na karteczce);
- następnie porozmawiacie z koleżankami i kolegami w grupie, sprawdzicie, czy macie wspólne zainteresowania;
- na koniec grupy porównają swoje zainteresowania i poszukują odpowiedzi na pytania:

Dlaczego robienie tego, co się lubi, jest przyjemne?

Co robicie, jak coś wam nie wychodzi, coś się nie udaje tak, jak byście tego chcieli?

Jeśli uczniowie mają trudności z podaniem odpowiedzi, możesz naprowadzić ich, dzieląc się swoim doświadczeniem: np. kiedy maluję obraz, bardzo lubię tworzyć szkic, a potem wyzwaniem dla mnie jest wypełnienie go kolorem w taki sposób, żeby mi się podobał; odczuwam satysfakcję, kiedy udaje mi się to zrobić tak, by obraz odpowiadał moim wyobrażeniom.

WYRAŻANIE SIEBIE W ZWYKŁYCH CZYNNOŚCIACH – KALAMBURY

Zaproś uczniów do zabawy w kalambury, podczas której będą pokazywać różne czynności, mogące być źródłem radości dla wykonujących je osób.

Chętni losują **karteczki** z nazwą czynności. Jeśli uczeń jeszcze nie umie czytać, odczytaj mu po cichu hasło. Uczniowie mogą: nucić, wykonywać różne gesty, odgrywać scenki. Ważne jest, aby zaprezentowali wylosowaną czynność w sposób sugerujący, że naprawdę lubią to robić.

Podsumowując ćwiczenie, zapytaj uczniów, czy myśleli kiedyś o tym, że na przykład sprzątanie domu jest czymś przyjemnym, może być sposobem na wyrażanie siebie. Są ludzie, którzy lubią porządek i dobrze się czują sprzątając, mogą zaprezentować ulubione, ważne dla siebie przedmioty czy nawet ich kolekcje, ustawiać je w określony sposób na półkach. Może któryś z uczniów również zaliczają się do tego grona. Powiedz, że czasami niepozorne codzienne zajęcia są czynnościami, dzięki którym wyrażamy siebie.

NA CZYM POLEGA WYRAŻANIE SIEBIE? – TWORZENIE DEFINICJI

Poproś uczniów, aby wykorzystując to, co ustalili w trakcie zajęć, własnymi słowami opowiedzieli, na czym polega wyrażanie siebie. Po ustaleniu definicji, zapisz ją na osobnej kartce i przyczep obok karteczek z definicjami wolności i wartości.

CO ZABIERAMY Z DZISIEJSZEJ PODRÓŻY? – PRACA PLASTYCZNA I PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Podsumuj zajęcia, powiedz, że zainteresowania nie muszą być wyjątkowe i niezwykle. Ważne jest, aby robić to, co sprawia, że czujemy się dobrze ze sobą, co jest dla nas ważne, co pozwala nam wyrazić siebie. Zwróć uwagę uczniów na to, iż dzięki temu, że robimy to, co lubimy, łatwiej nam pokonywać trudności, mamy więcej energii do wykonywania czynności, które są dla nas trudniejsze, mniej lubimy się nimi zajmować.

Zapytaj uczniów:

- Co zabierają z podróży do Kenii?
- O jakiej wartości napisał Samuel w liście?

Rozdaj uczniom **karty pracy** i zwróć uwagę, by:

- najpierw uzupełnili, rysując lub zapisując, odpowiedzi na pytania;
- następnie wycięli serce, złożyli je i przykleili jedną częścią w środku teczki-walizki;
- wycięli definicję i przykleili ją obok serca.

Zachęć uczniów do porozmawiania w parach o tym, co przedstawili na swoich kartach pracy.

PO ZAJĘCIACH – INFORMACJA DLA RODZICÓW I OPIEKUNÓW

Po zakończeniu zajęć przekaz rodzicom lub opiekunom dzieci przygotowaną specjalnie dla nich informację, która umożliwi im kontynuację pracy, którą dzisiaj wykonałaś/wykonałeś z grupą. Znajdziesz ją **tutaj**.

I SZANOWNI RODZICE! DRODZY OPIEKUNOWIE!

Na dzisiejszych zajęciach realizowanych w ramach cyklu „Podróż po świecie wartości” rozmawialiśmy z dziećmi o autoekspresji. Mówiliśmy o tym, jak ważne jest robienie rzeczy, które nas cieszą i nie szkodzą innym, dzięki którym możemy pokazać, co czujemy, co myślimy, na czym nam zależy. Ustaliliśmy, że nie zawsze musimy być profesjonalistami w tym, co robimy, by to robić i czerpać z tego radość. Ważne, aby szukać sposobu na wyrażenie siebie. W czasie zajęć dzieci zapoznały się z historią z Kenii. W slumsach Nairobi prowadzone są zajęcia baletu, które mają zaskakująco dobry wpływ na rozwój dzieci i ich motywację do nauki, choć mogą się wydawać zbytkiem w miejscu, gdzie większość ludzi z trudem wiąże koniec z końcem. Ten przykład pokazuje, że ogromna radość i satysfakcja płynące z zajęć umożliwiających wyrażanie siebie, niezależnie od talentu czy predyspozycji, mogą znacząco zwiększyć gotowość dzieci do podejmowania wyzwań, z którymi muszą się mierzyć, oraz ich wytrwałość w działaniu.

Celem zajęć było zwrócenie uwagi uczniów na znaczenie autoekspresji – wyrażania siebie przejawiającego się podejmowaniem działań sprawiających radość, nawet jeśli nie jest się dobrym w tym, co się robi.

Po zajęciach uczeń potrafi:

- opowiadać o swoich zainteresowaniach i ich roli w jego życiu;
- dostrzec, że uczenie się czegoś nowego daje radość;
- zrozumieć, że można podejmować różne aktywności i czerpać z tego przyjemność;
- zrozumieć, że można podejmować różne aktywności, nie rywalizując z innymi (nie musi być najlepszy, lepszy od innych w tym, co robi);
- uświadomić sobie, że może wyrażać siebie w taki sposób, jaki jest dla niego satysfakcjonujący (nie musi być w tym doskonały).

Propozycja aktywności w domu

1. Na dużym arkuszu papieru obrysujcie kontur ciała swojego dziecka. Następnie wspólnie wypełnijcie kształt słowami lub rysunkami informującymi o tym, co dziecko lubi robić. Możecie to potraktować jak wywiad z Waszym dzieckiem. Wy jesteście dziennikarzem, a dziecko odpowiada na Wasze pytania. Na rękach postaci umieśćcie informację o tym, co dziecko lubi robić, na nogach – o miejscach, do których chodzenie sprawia mu przyjemność, na głowie – o marzeniach na temat tego, co miałoby ochotę robić w przyszłości, a w okolicy serca – o trzech rzeczach, których robienie sprawiają mu największą radość.
2. Na drugiej kartce dziecko obrysowuje rodzica i przeprowadza z nim analogiczny wywiad. Jeżeli nie macie dużych arkuszy papieru, możecie to ćwiczenie wykonać, rysując na kartkach A4 sylwetki postaci dziecka i dorosłego.
3. Porozmawiajcie z dzieckiem o tym, dlaczego robienie tego, co się lubi, jest przyjemne.
4. Opowiedzcie dziecku o tym, co lubicie robić bez względu na to, że nie jesteście w tym najlepsi, bo i tak sprawia Wam to przyjemność. Zaznaczcie te aktywności na rysunku Waszej postaci.
5. Zapytajcie dziecko o pomysły, co można zrobić, kiedy coś nie wychodzi tak, jakby się chciało.

Cześć!

Jestem Samuel. Mam 8 lat i mieszkam w Kiberze – to taka dzielnica Nairobi, miasta, które jest stolicą Kenii. Bardzo się ucieszyłem, kiedy dowiedziałem się, że wyruszyliście w podróż w poszukiwaniu tego, co w życiu jest ważne. Dlaczego się ucieszyłem? Ponieważ ja też tego szukałem! Kiedy żyje się bardzo biednie i wielu rzeczy brakuje, nie jest łatwo. Ale przyglądałem się osobom, które wyglądają na szczęśliwe i wytrwale dążą do tego, by zmienić swoje życie na lepsze. I wiecie, co odkryłem? Chyba wiem, co łączy tych wszystkich ludzi! Oprócz wykonywania swoich obowiązków, robią to, co sprawiało im radość. Rozwijają swoje zainteresowania, nawet wtedy, kiedy ich pasje wydają się dziwne. Tutaj w miejscu, w którym często brakuje wody do mycia, można tańczyć w balecie lub grać w teatrze.

Pewnie jak pomyślicie o balecie, od razu macie przed oczami bardzo szczupłe baletnice, tańczące w tiulowych spódniczkach. Tak oczywiście wygląda balet profesjonalistów. Ale nie trzeba być zawodowym tancerzem, żeby ćwiczyć balet i kochać to zajęcie.

Chcę Wam pokazać moich znajomych, z którymi tańczymy w zespole baletowym, oraz naszego wspaniałego nauczyciela Mike'a. Na filmie niestety mnie nie ma, ponieważ kiedy było robione nagranie, nie było mnie w szkole. Opowie Wam o tym wszystkim mój kolega Byron. **Sami zobaczcie!**

Wszyscy w zespole kochamy tańczyć. Taniec pozwala nam zapomnieć o wszystkich problemach i trudnościach, które mamy. Po lekcji baletu czuję, że skoro tak wytrwale ćwiczę robienie szpagatu, to przecież mogę z taką samą konsekwencją uczyć się matematyki.

Dlatego właśnie mówię Wam: najważniejsze jest mieć zainteresowania i rozwijać je. To dodaje skrzydeł, kiedy możemy na różne sposoby pokazać, co mamy w sobie i co kochamy. Kiedy robimy to, co kochamy, mamy więcej energii do innych działań!

*Pozdrawiam Was serdecznie
Samuel*

Co sprawia mi radość?

Kiedy czuję się dobrze?

WYRAŻANIE SIEBIE: Robienie tego, co lubię i co sprawia mi radość i nikomu nie szkodzi, dzięki czemu mogę pokazać, kim jestem i na czym mi zależy. Mogę cieszyć się z uczenia się nowych rzeczy, nawet gdy nie zawsze dobrze mi idzie.

**MATERIAŁ DODATKOWY DO ĆWICZENIA
„WYRAŻANIE SIEBIE W ZWYKŁYCH CZYNNOŚCIACH”**

Wytnij poszczególne hasła i przygotuj do losowania przez uczniów.

GRA W PIŁKĘ	BIEGANIE	JUDO	TENIS
DBANIE O KWIATKI	WYCIERANIE KURZU W POKOJU	SPRZĄTANIE	ŚPIEWANIE
MALOWANIE	ROBIENIE BIŻUTERII	TANIEC	MAJSTERKOWANIE
CZYTANIE KSIĄŻEK	GOTOWANIE	PISANIE OPOWIADAŃ	NAGRYWANIE FILMÓW
SKAKANIE NA SKAKANCE	FOTOGRAFOWANIE	ROBIENIE NA DRUTACH LUB SZYDEŁKIEM	GRA W SZACHY
SZYCIE	JAZDA NA ROWERZE	DBANIE O PSA	GRA NA INSTRUMENCIE MUZYCZNYM

SCENARIUSZ 4 z 10

PODRÓŻ PO ŚWIECIE WARTOŚCI

LESOTHO

Empatia

KARTA SCENARIUSZA

CEL GŁÓWNY

Zwrócenie uwagi uczniów na to, czym jest empatia.

CELE SZCZEGÓLWE

Uczeń:

- definiuje pojęcie empatii;
- podaje przykłady zachowań empatycznych (np. uważne słuchanie drugiej osoby, zadawanie pytań, nieporównywanie czyichś uczuć ze swoimi, nieocenianie, niedoradzanie rozwiązań, gdy ktoś o to nie prosi);
- postrzega empatię jako wartość;
- rozumie, że dzięki empatii możemy dobrze żyć z innymi ludźmi, ponieważ staramy się patrzeć na sytuację tak, jak widzą ją inni ludzie.

REALIZOWANE PUNKTY PODSTAWY PROGRAMOWEJ

I. 1.1), 1.2), 1.3), 1.5); 2.2), 2.3), 2.7)
 III. 1.4) 1.9), 1.10)
 IV. 3.3)
 V. 2.1), 2.3)
 VI. 1.1)
 VIII. 3.1)

UWAGA! Aby uczniowie mogli w pełni skorzystać z proponowanych aktywności, wskazane jest, aby ich kompetencje umożliwiały dosyć dobre rozpoznawanie, nazywanie i wyrażanie emocji oraz uczuć. Jeśli uważasz, że wskazane byłoby dodatkowe przepracowanie z uczniami tematów konkretnych emocji i uczuć, zachęcamy do skorzystania z poprzednich edycji scenariuszy dostępnych na [stronie Kulczyk Foundation](#).

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- list od Lineo z Lesotho (do wydrukowania w 1 egz.);
- fragment serialu dokumentalnego „Efekt Domina” – „Podniebne królestwo”;
- zdjęcia z Lesotho (do wydrukowania w wersji kolorowej w formacie A4);
- materiał dodatkowy – dymki komiksowe (po 1 egz. dla każdej pary uczniów);
- szablon „Okulary empatii” (do wydrukowania na grubszym papierze po 1 egz. dla każdego ucznia);
- szablon „Definicja empatii”;
- karta pracy „Kwieciek empatii” (do wydrukowania dla każdego ucznia);
- duża mapa świata lub globus;
- koperta formatu A4;
- komputer, ekran i głośniki do prezentacji filmu;
- przybory plastyczne (nożyczki, klej, flamastry, kredki).

PRZYGOTOWANIE DO ZAJĘĆ

Przed zajęciami wydrukuj list od Lineo oraz zdjęcia z Lesotho i włóż je do koperty zaadresowanej do uczniów.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

I WYRUSZAMY W PODRÓŻ – ROZPOCZĘCIE ZAJĘĆ

Powitaj uczniów, zaprosz ich do przygotowania teczek-walizek i wyruszenia w drogę. Niech swobodnie poruszają się w po sali w dowolnym tempie.

Poproś, by zajęli miejsca i zapytaj:

- Czy pamiętacie, jaki jest cel naszej podróży?
- O czym pisała w liście Maame z Ghany? O czym pisał i co pokazywał w filmie Samuel z Kenii? Co było dla nich ważne?

Wprowadź temat zajęć i wskaż na mapie świata Królestwo Lesotho. Poproś uczniów, by odszukali to państwo na mapach, które mają w teczkach-walizkach, i je oznaczyli.

- Jesteśmy w dalszym ciągu na kontynencie afrykańskim. Dziś poznamy nową koleżankę – Lineo – z Lesotho. Państwa, które nazywane jest podniebnym królestwem, ponieważ cała jego powierzchnia znajduje się powyżej 1000 m n.p.m. Kto był w górach, ten wie, że 1000 m n.p.m. to wysoko. Kto był w Karkonoszach, wie też, że najwyższy szczyt – Śnieżka – wznosi się 1603 metry nad poziom morza. Żeby się na niego dostać, trzeba się wspiąć długo i mozolnie. W Lesotho zaś wszystko znajduje się właśnie tak wysoko! To małe królestwo otoczone jest przez inne państwo – Republikę Południowej Afryki. Lineo chciała wam opowiedzieć o tym, co według niej jest najważniejsze w życiu.

I CZYM JEST EMPATIA? – ZAPOZNANIE SIĘ Z TREŚCIĄ LISTU Z LESOTHO

Wymnij list od Lineo z koperty i odczytaj.

Cześć!

Nazywam się Lineo, piszę do Was z podniebnego królestwa – Lesotho. Widoki są tutaj jak w niebie, jednak życie jest trudne. Wiele dzieci wcześniej traci rodziców, ponieważ ludzie młodo umierają. Tak było z moimi rodzicami. Zostałam sama, kiedy byłam bardzo mała. Zaopiekowała się mną ciocia Mathato – to taka przyszywana ciocia, która prowadzi dom „SOS. Wioski dziecięce”. Ma pod opieką kilkoro dzieci, które również straciły rodziców. Nie jest moją krewną, ale opiekuje się mną i innymi dziećmi jak najlepsza mama. Bardzo chcę ją Wam pokazać, dlatego przygotowałam dla Was film. Moja ciocia opowie Wam o tym, jak wygląda nasze życie, każdy nasz dzień. Z kolei ja napiszę Wam o tym, co dla mnie jest najważniejsze w życiu.

Przerwij odczytywanie listu i odtwórz fragment filmu.
Następnie kontynuuj odczytywanie listu.

Tak jak mówi ciocia Mathato, mamy dużo obowiązków. A ciocia przez cały dzień biega od zadania do zadania, prowadząc dom dla naszej gromadki. Jednak, gdy jest nam smutno, gdy chcemy porozmawiać, zawsze znajdzie dla nas czas. Interesuje się tym, co czujemy. Ciocia nauczyła nas, że mamy prawo być smutni, możemy wtedy płakać. Umie spojrzeć na nasze smutki naszymi oczami i nie ocenia, nie mówi, że są głupie czy że nie mamy powodu do smutku. Ciocia Mathato nauczyła mnie, że chociaż wszyscy mamy dużo obowiązków, to ważne jest, żeby znaleźć czas na bycie razem, opowiedzenie sobie wszystkiego, co jest dla nas ważne, i przeżycie tego wspólnie. Skoro szukacie tego, co w życiu jest ważne, ja Wam powiem bez chwili wahania: EMPATIA! To sprawia, że życie jest lepsze, nawet kiedy nie jest wesoło.

Wasza Lineo

LIST Z LESOTHO – ROZMOWA

Zaproś uczniów do rozmowy. Możesz zapytać:

- O czym w liście napisała Lineo?
- Co było przedstawione w filmie? Co o tym sądzicie?
- Czym waszym zdaniem jest empatia?

Pozwól uczniom na podawanie dowolnych skojarzeń z pojęciem empatii.

POSTAWA EMPATYCZNA (SŁUCHAMY I JESTEŚMY OBECNI) – METODA POMYŚL–POROZMAWIJ–PODZIEL SIĘ

Poproś uczniów, by się zastanowili i odpowiedzieli na następujące pytania:

- Po czym poznajecie, że ktoś was słucha, że jest zainteresowany tym, co czujecie?
- W jaki sposób się zachowujecie podczas rozmowy, żeby pokazać, że wam zależy na osobie, z którą rozmawiacie?

Poproś uczniów o dobranie się w pary i podzielenie się przemyśleniami.

Następnie rozłóż na podłodze zdjęcia przedstawiające różne postawy wobec rozmówców (empatyczne i neutralne). Poproś uczniów, aby wybrali te zdjęcia, które według nich przedstawiają sytuację, w której ktoś okazuje empatię drugiej osobie. Następnie każda para uczniów wybiera sobie jedno z tych zdjęć.

Zaproponuj, by ułożyli krótką historyjkę na temat tego, co widzą na zdjęciu. Niech przyklejają dymki nad postaciami i zapiszą na nich, co mogą w tej sytuacji mówić bohaterowie. Wypowiedzi powinny być wyrazem empatii, okazywania zainteresowania rozmówcami. Aby ułatwić uczniom zrozumienie zadania, możesz najpierw wybrać jedno zdjęcie, dokleić dymki i wspólnie z nimi ułożyć dialogi.

Jeśli uczniowie nie potrafią jeszcze pisać, możesz przeprowadzić z nimi to ćwiczenie ustnie – niech każda para wymyśli historyjkę, a następnie ją opowie.

Po wykonaniu zadania, zaproponuj, aby każda para zaprezentowała swoją historyjkę.

Przykładowy minikomiks:

Czasami chciałabym móc więcej wypoczywać, ale wiem, że dzieci potrzebują nadal dużo opieki i nie wszystko mogą zrobić same.

Rozumiem, że czujesz dużą odpowiedzialność za dzieci i że trudno jest ci znaleźć czas na odpoczynek, to musi być chwilami bardzo trudne.

Podsumowując zadanie, zwróć uwagę na trzy zasady empatii:

- 1) PYTANIA – Pytamy drugą osobę: Co czujesz? Czego potrzebujesz? Czy mogę ci jakoś pomóc?
- 2) TAK! – Pokazujemy drugiej osobie, że jej słuchamy, jesteśmy obecni i okazujemy zainteresowanie.
- 3) NIE! – Staramy się: nie oceniać, nie dawać rad, nie rozśmieszać na siłę, nie porównywać ze sobą czy kimś innym.

Zaproś uczniów do rozmowy na temat tego, jak oni rozumieją przedstawione zasady empatii. Zapytaj, czy chcieliby coś zmienić w swoich historyjkach. Jeżeli tak, pozwól im przykleić nowe dymki do zdjęć i zapisać na nich poprawione wypowiedzi.

OKULARY EMPATII – PRACA TECHNICZNA

Zaproponuj, aby uczniowie wyobrazili sobie, że każdy z nich nosi okulary, przez które patrzy na świat. Wyjaśnij:

- Kiedy innym ludziom okazujemy empatię, oznacza to, że na chwilę stawiamy się w ich sytuacji, czyli zastanawiamy się, jak oni widzą świat, sytuację, w której są, tak jakbyśmy patrzyli przez ich okulary. Nie myślimy wtedy o sobie i o tym, jak my byśmy to widzieli, ale jak może to widzieć właśnie ta osoba w tej, a nie innej sytuacji. Zwróćcie uwagę, że oznacza to także, że uwzględniamy jej prawo do tego, co widzi, co czuje i czego potrzebuje.

Zachęć uczniów do przygotowania okularów, przez które spojrzą na koleżanki i kolegów z klasy. Uczniowie wycinają okulary z szablonu na kartonie, zginają je według instrukcji, sklejają i podpisują.

Kiedy zakończą pracę, zaproponuj im, by założyli okulary i wykonali zadanie, dzięki któremu mogą przećwiczyć reakcje empatyczne, o których rozmawiali, podsumowując poprzednie zadanie.

EMPATYCZNE REAKCJE – PANTOMIMA (*WERSJA DLA MŁODSZYCH UCZNIÓW)

Możesz modyfikować historie i ich bohaterów, uwzględniając liczbę chętnych do odegrania scenek. Pamiętaj jednak, aby wykorzystać jak najwięcej elementów opisu zachowań empatycznych.

Zaproś chętnych uczniów do przedstawienia jednej z dwóch scenek w formie pantomimy.
Scenka 1. – trzy osoby

Dzisiaj w szkole wielkie poruszenie: każdy miał przynieść swoją ulubioną zabawkę. Krzyś przyniósł sterowany samochód, Krysia – skakankę, inni uczniowie mieli swoje przytulanki, gry, piłkę. Wszyscy byli bardzo podekscytowani. Wydawało się, że każdy trzymał w ręku cenny skarb i prezentował go swoim koleżankom i kolegom, a oni okazywali zainteresowanie. Pytali o detale, chcieli pobawić się zabawkami koleżanek i kolegów lub tylko je potrzymać przez chwilę, żywo dyskutowali, patrząc sobie w oczy. Tylko Paweł siedział sam w ławce, zgarbiony, z lekko opuszczoną głową i smutną miną.

– Pokaż, co przyniósłeś – powiedział Krzyś do Pawła, siadając obok niego i zwracając się w jego kierunku całym ciałem. Krzyś patrzył na twarz Pawła.

– Nie mogę... – odpowiedział Paweł, nie podnosząc wzroku i nadal siedząc bokiem do kolegi.

– Dlaczego? Co się stało? – zapytał cicho Krzyś.

– Bo zgubiłem po drodze do szkoły swojego najfajniejszego ludzika Lego. Nigdzie nie mogę go znaleźć! – odpowiedział Paweł, a łzy napływały mu do oczu.

– Och, to musi być bardzo przykre, że zgubiłeś swojego ludzika! – powiedział Krzyś i położył rękę na plecach Pawła, delikatnie go klepiąc.

– Tak, jest mi bardzo przykro – przyznał Paweł, podnosząc głowę i spoglądając na Krzysia.

– Czy możemy ci jakoś pomóc? Może chcesz poskakać ze mną na skakanke? – do chłopców podeszła Krysia, pokazując skakankę.

– Tak, dziękuję. To bardzo miłe z twojej strony – odpowiedział Paweł, uśmiechnął się i spojrzał w oczy Krysi. – Krzysiu, a może ty pokazałbyś mi, jak jeździ twój samochód? Bo na pewno jest bardzo fajny – Paweł zwrócił się do Krzysia i uśmiechnął się.

Scenka 2. – trzy osoby

Kiedy Kasia weszła do szatni, lekko utykając, na ławce siedziały Ania i Monika. Kasia miała bardzo smutną minę, nie spojrzała nawet na koleżanki. Ania zapytała Kasię:

– Czy coś się stało, Kasiu?

Kasia spojrzała na nią i łzy nabiegły jej do oczu.

– Tak bardzo boli mnie kolano!

Monika wstała i pomogła Kasi usiąść na ławce.

– Czy możemy ci jakoś pomóc? Co się stało?

Ania i Monika usiadły obok Kasi, patrzyły na nią spokojnie. Kasia rozplakała się i zaczęła im opowiadać, jak próbowała pojechać sama na rowerze, ale wyrzuciła się i stojący niedaleko chłopcy z innej klasy śmiali się z niej. Ania objęła Kasię ramieniem i spojrzała jej w oczy. Powiedziała:

– Rozumiem, że musi być ci przykro, bo nie dość, że się wyrzuciłaś, to jeszcze ktoś się z ciebie śmiał.

– Tak, przytaknęła Kasia, zrobiło mi się bardzo wstyd.

Monika pochyliła się ku Kasi i powiedziała:

– Wiesz, każdy, kto uczył się jeździć na rowerze, nie raz z niego spadł. Może potrzebujesz, żebym ci pokazała, jak ja się nauczyłam?

– Dziękuję – odpowiedziała Kasia, podnosząc głowę i patrząc w oczy Monice.

– Twoja pomoc bardzo by mi się przydała.

EMPATYCZNE REAKCJE – DRAMA (*WERSJA DLA STARSZYCH UCZNIÓW)

Poproś uczniów, aby dobrali się w pary i przygotowali scenki dramatyczne. Jedna osoba wejdzie w rolę bohatera przedstawionego na wstępie. Druga będzie jej/jego koleżanką/kolegą.

Pary mają czas (ok. 2 minut) na omówienie scenki, a następnie równocześnie wszystkie dwójki odgrywają swoje dramy. W czasie ćwiczenia mogą się zamieniać rolami, aby obie osoby mogły przećwiczyć wyrażanie empatii.

Zachęć uczniów do wykorzystania przygotowanych wcześniej okularów. Niech wymienią się swoimi okularami i spróbują powiedzieć, co może czuć w odgrywanej sytuacji osoba, której okulary mają teraz na swoich nosach.

Zaproponuj dodatkowe pytania, które mogą pomóc w przygotowaniu dramy:

- Co bohater może czuć?
- Czego ta osoba może potrzebować?
- Jak byś chciała/chciał, żeby zareagowała osoba, która jest obok ciebie?

Po wykonaniu dramy w parach możesz zaprosić chętnych do zaprezentowania scenek na forum klasy.

Scenka 1.

Dzisiaj w szkole wielkie poruszenie: każdy miał przynieść swoją ulubioną zabawkę. Krzys przyniósł sterowany samochód, inni uczniowie mieli swoje przytulanki, gry, piłkę. Wszyscy byli bardzo podekscytowani: wydawało się, że każdy trzymał w ręku cenny skarb i prezentował go swoim koleżankom i kolegom. Tylko Paweł siedział sam w ławce i miał spuszczoną głowę.

Scenka 2.

Tego dnia na boisku szkolnym odbywały się zawody sportowe, a podczas nich wyścigi na rolkach. Kasia była bardzo szczęśliwa, wiedziała, że jest najlepsza w szkole i nikt nie ma szans z nią wygrać.

Do udziału w wyścigu zgłosiło się kilka osób, wśród nich Małgosia, najlepsza koleżanka Kasi. Krótka wymiana spojrzeń, uśmiechy i start! Na początku wszystko szło tak, jak zakładała Kasia, od razu wyszła na prowadzenie, reszta została w tyle. Przed nią już tylko ostatnie okrążenie, jeszcze trochę, główna nagroda jest już na wyciągnięciu ręki. Nagle, trach! Mały kamień wpadł między koła rolek, dziewczyna przewróciła się, a z kolana popłynęła krew. Kiedy próbowała wstać, zobaczyła, jak jej najlepsza koleżanka Małgosia zmierza do mety.

| CZYM JEST EMPATIA? – TWORZENIE DEFINICJI

Poproś uczniów, aby wykorzystując to, co ustalili w trakcie zajęć, własnymi słowami opowiedzieli, czym jest empatia. Po ustaleniu klasowej definicji, zapisz ją na osobnej kartce i przyczep obok karteczek stworzonych na poprzednich zajęciach.

| *DEFINICJA EMPATII – ROZSYPANKA SŁOWNNA DLA CHĘTNYCH

Możesz zaproponować uczniom ułożenie **rozsypanki słownej**: „Empatia to próba zobaczenia świata oczami drugiego człowieka”, którą mogą wkleić do teczki obok karty pracy.

| CO ZABIERAMY Z DZISIEJSZEJ PODRÓŻY? – PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Podsumowując zajęcia, odwołaj się raz jeszcze do poruszonych w czasie zajęć zasad okazywania empatii.

- Dzisiaj rozmawialiśmy o empatii i poznawaliśmy zachowania, które wskazują na umiejętność empatycznego odnoszenia się do drugiego człowieka. Tę wartość Lineo z Lesotho uważa za najważniejszą.

Zaproś uczniów, aby dla upamiętnienia podróży do Lesotho przygotowali „Kwiatek empatii” – wycięli szablon z karty pracy i uzupełnili, a następnie wkleili go do teczki-walizki.

Jeśli uczniowie jeszcze nie potrafią pisać, mogą stworzyć symbole graficzne, które będą im przypominać o zasadach okazywania empatii, np. uważne słuchanie, trzymanie za rękę, pytanie o uczucia, nedoradzenie.

Podpowiedz uczniom, aby schowali w swoich teczkach-walizkach także okulary empatii, jako że dobrze by było, żeby zawsze mieli je ze sobą i jak najczęściej ich używali.

Zachęć uczniów do tego, aby porozmawiali w parach o tym, co wpisali na swoich kwiatach.

| PO ZAJĘCIACH – INFORMACJA DLA RODZICÓW I OPIEKUNÓW

Po zakończeniu zajęć przekaz rodzicom lub opiekunom dzieci przygotowaną specjalnie dla nich informację, która umożliwi im kontynuację pracy, którą dzisiaj wykonałaś/wykonałeś z grupą. Znajdziesz ją **tutaj**.

I SZANOWNI RODZICE! DRODZY OPIEKUNOWIE!

Na dzisiejszych zajęciach realizowanych w ramach cyklu „Podróż po świecie wartości” mówiliśmy o tym, czym jest empatia. Dzieci poznały historię swojej rówieśnicy z Lesotho, gdzie mieszka w jednej z Wiosek Dziecięcych SOS. Znalazły tam dom dzieci, które straciły rodziców. Zostały przyjęte ze wszystkimi emocjami, które przeżywają. Mogą być smutne, mogą też czuć radość, a uważni dorośli towarzyszą im we wszystkim, co w danej chwili przeżywają, dzięki czemu dzieci mogą się poczuć w tym miejscu bezpiecznie.

Żeby pomóc dzieciom zrozumieć, na czym polega empatia, użyliśmy „okularów empatii”. Kiedy komuś okazujemy empatię, oznacza to, że na chwilę stawiamy się w sytuacji tej osoby, czyli zastanawiamy się, jak wygląda świat, sytuacja, w której się znalazła dana osoba, z jej perspektywy, przez jej „okulary”. Nie myślimy wtedy o sobie i o tym, jak my byśmy to widzieli, ale jak może to widzieć właśnie ta osoba, która jest w tej, a nie w innej sytuacji. Oznacza to także, że uwzględniamy jej prawo do tego, co widzi i czuje oraz czego potrzebuje.

Celem zajęć było zwrócenie uwagi uczniów na wartość empatii.

Po zajęciach uczeń potrafi:

- zdefiniować, czym jest empatia;
- wymienić elementy zachowania (przejawy) wskazujące na empatyczne odnoszenie się do innych ludzi (np. uważne słuchanie drugiej osoby, zadawanie pytań, gdy mówi, nieporównywanie uczuć drugiej osoby ze swoimi, nieocenianie, niedoradzanie rozwiązań, gdy ktoś o to nie prosi);
- dostrzec wartość empatii, wyjaśnić, że dzięki empatii możemy dobrze żyć z innymi ludźmi, ponieważ staramy się spojrzeć na sytuację tak, jak widzą ją inni ludzie.

Propozycja aktywności w domu

1. Wypiszcie z dziećmi nazwy uczuć – wszystkie, które znacie.
2. Zaznaczcie na liście uczucia, które ostatnio przeżywaliście. Porozmawiajcie, po czym poznać, że ktoś może tak się czuć.
3. Pójdźcie z dzieckiem na spacer i zwróćcie uwagę na sytuacje, w których można spróbować określić, jak ktoś może się czuć. Mogą być to na przykład zdarzenia na placu zabaw. Porozmawiajcie z dzieckiem, jak mogą się czuć wskazane przez Was osoby, na podstawie ich gestów, mimiki, tonu głosu dziecko wnioskuje o przeżywanych przez nie emocjach.
4. Gdy Twoje dziecko będzie przeżywać emocje, nie śpiesz od razu z szukaniem rozwiązania lub wyciszeniem tego, co się z nim dzieje, ale usiądź koło niego i powiedz, np.: „Widzę, że jesteś smutna/smutny”. Czasem samo nazwanie przeżywanej przez dziecko trudnej emocji przyniesie mu ulgę, zrozumienie i pomoc w uświadomieniu sobie tego, co się z nim aktualnie dzieje.
5. Poćwiczcie w domu stosowanie trzech zasad empatii:
 - 1) PYTANIA – Pytamy drugą osobę: Co czujesz? Czego potrzebujesz? Czy mogę ci jakoś pomóc?
 - 2) TAK! – Pokazujemy drugiej osobie, że jej słuchamy, jesteśmy obecni i okazujemy zainteresowanie.
 - 3) NIE! – Staramy się: nie oceniać, nie dawać rad, nie rozśmieszać na siłę, nie porównywać ze sobą czy kimś innym.

Cześć!

Nazywam się Lineo, piszę do Was z podniebnego królestwa – Lesotho. Widoki są tutaj jak w niebie, jednak życie jest trudne. Wiele dzieci wczesnie traci rodziców, ponieważ ludzie młodo umierają. Tak było z moimi rodzicami. Zostałam sama, kiedy byłam bardzo mała. Zaopiekowała się mną ciocia Mathato – to taka przyszywana ciocia, która prowadzi dom „SOS. Wioski dziecięce”. Ma pod opieką kilkoro dzieci, które również straciły rodziców. Nie jest moją krewną, ale opiekuje się mną i innymi dziećmi jak najlepsza mama. Bardzo chcę ją Wam pokazać, dlatego przygotowałam dla Was film. Moja ciocia opowie Wam o tym, jak wygląda nasze życie, każdy nasz dzień. Z kolei ja napiszę Wam o tym, co dla mnie jest najważniejsze w życiu.

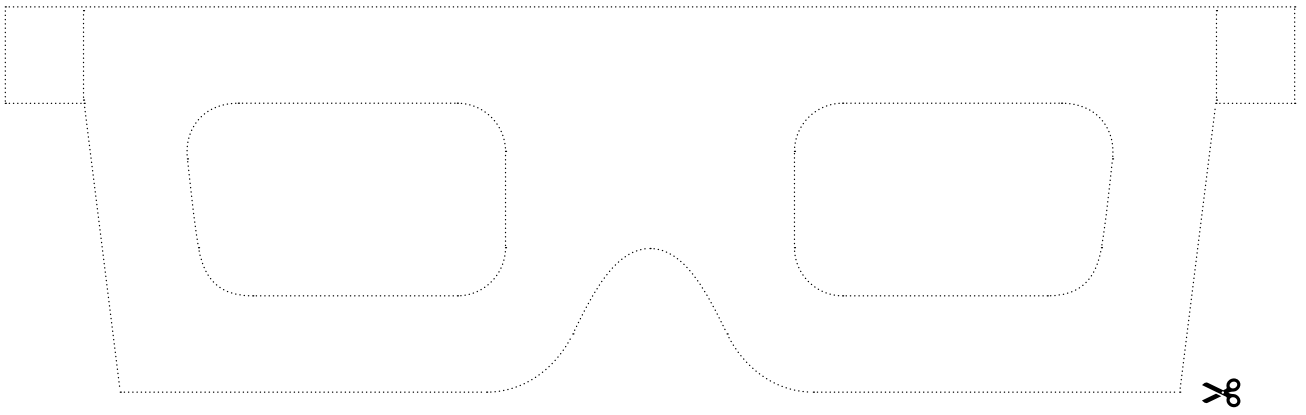
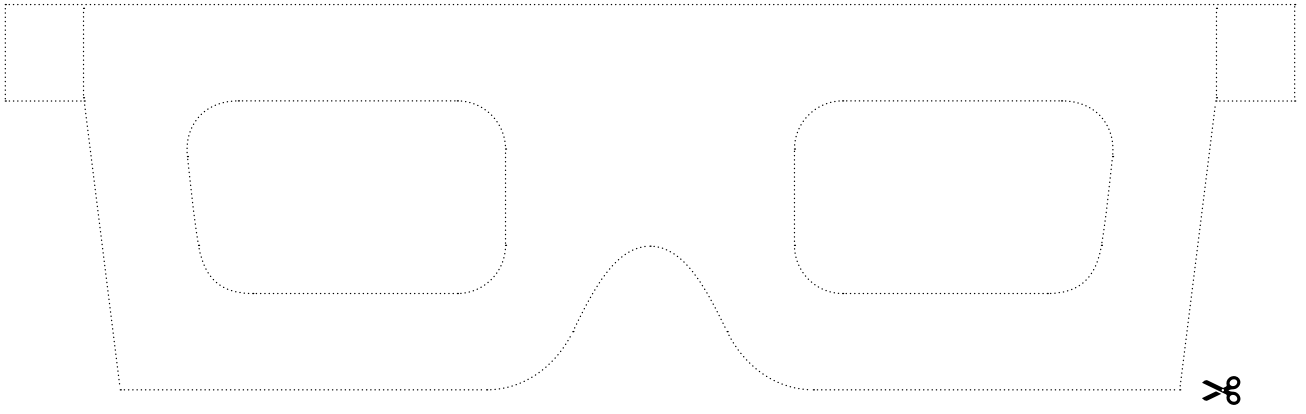

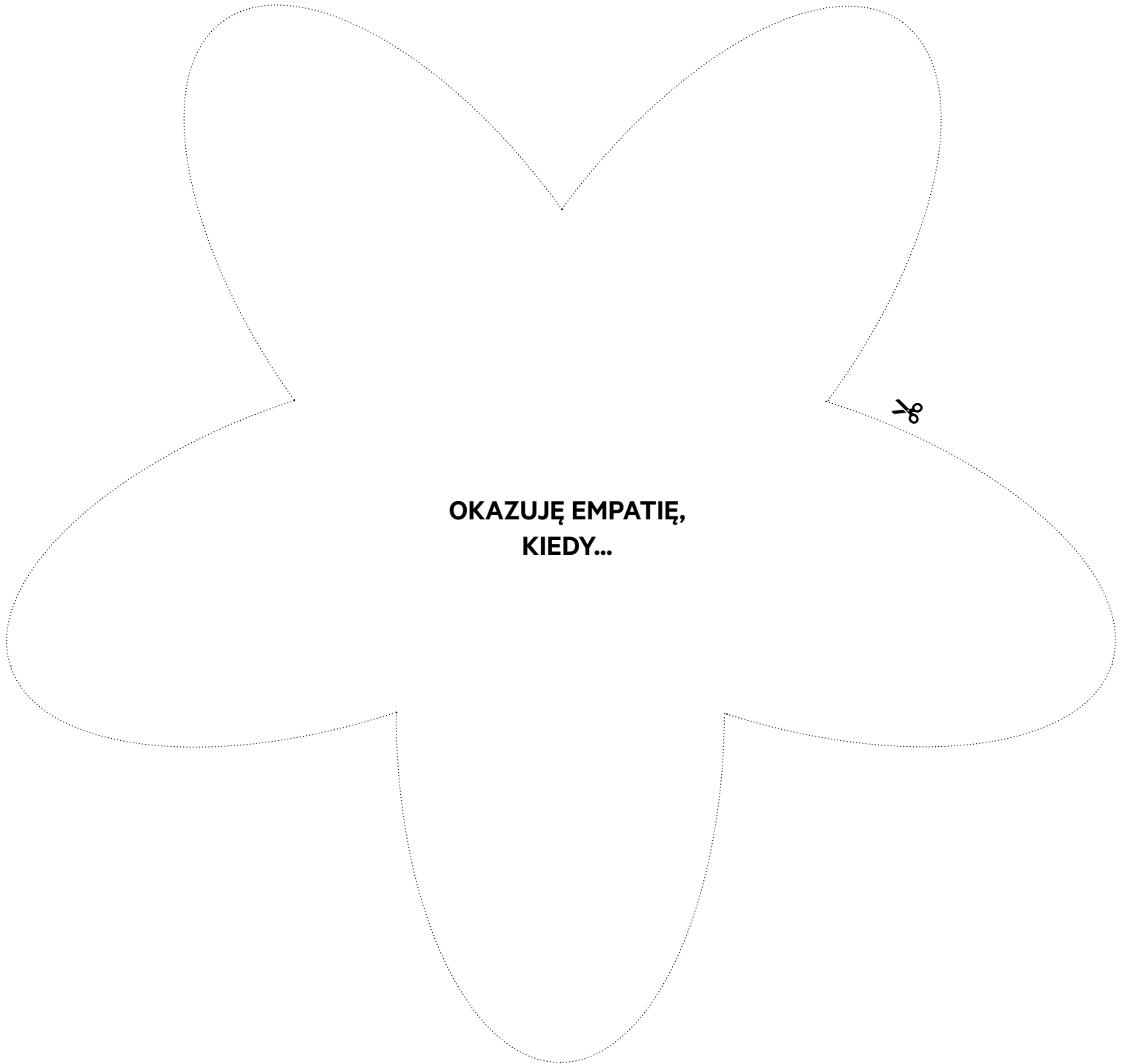
Tak jak mówi ciocia Mathato, mamy dużo obowiązków. A ciocia przez cały dzień biega od zadania do zadania, prowadząc dom dla naszej gromadki. Jednak, gdy jest nam smutno, gdy chcemy porozmawiać, zawsze znajdzie dla nas czas. Interesuje się tym, co czujemy. Ciocia nauczyła nas, że mamy prawo być smutni, możemy wtedy płakać. Umie spojrzeć na nasze smutki naszymi oczami i nie ocenia, nie mówi, że są głupie czy że nie mamy powodu do smutku.

Ciocia Mathato nauczyła mnie, że chociaż wszyscy mamy dużo obowiązków, to ważne jest, żeby znaleźć czas na bycie razem, opowiedzenie sobie wszystkiego, co jest dla nas ważne, i przeżycie tego wspólnie.

Skoro szukacie tego, co w życiu jest ważne, ja Wam powiem bez chwili wahania: **EMPATIA!** To sprawia, że życie jest lepsze, nawet kiedy nie jest wesoło.

Wasza Lineo

**OKAZUJĘ EMPATIE,
KIEDY...**

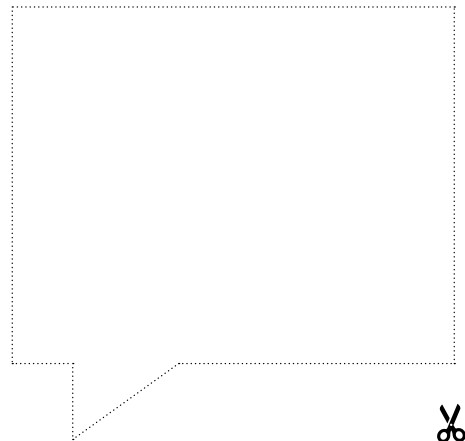
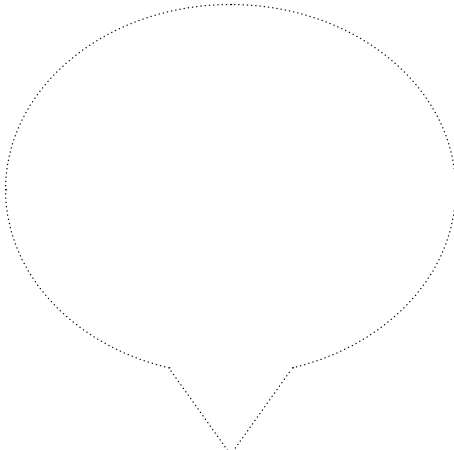
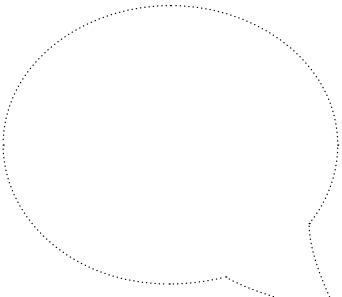
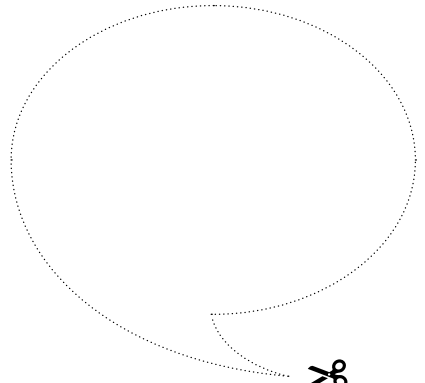
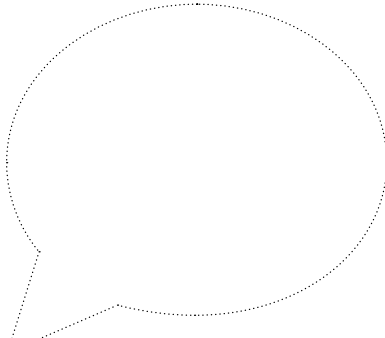
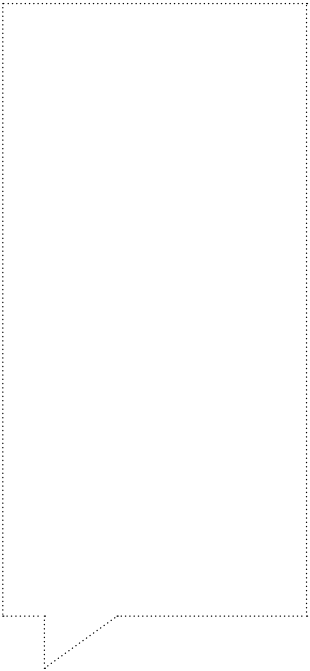
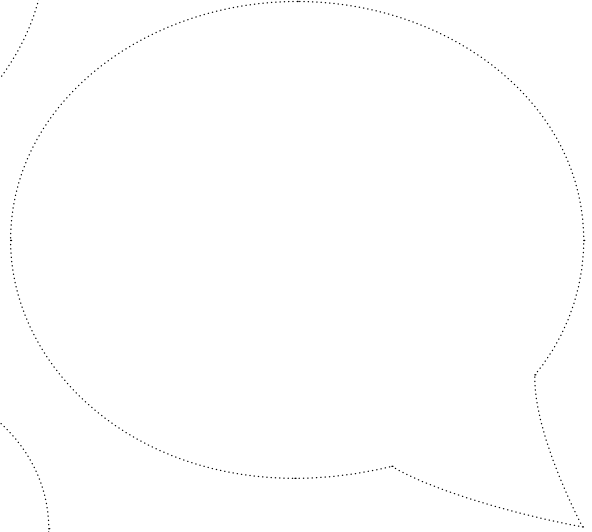
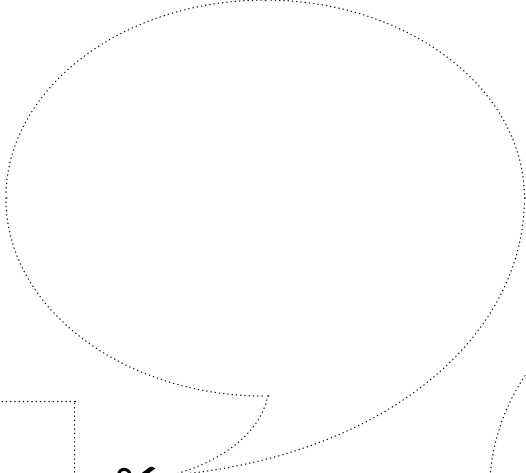
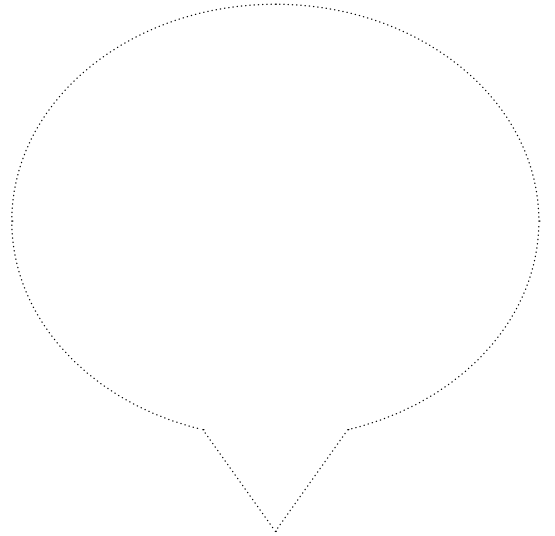

SCENARIUSZ 5 z 10

PODRÓŻ PO ŚWIECIE WARTOŚCI

NEPAL

Odwaga

KARTA SCENARIUSZA

CEL GŁÓWNY

Zwrócenie uwagi uczniów na to, czym jest odwaga.

CELE SZCZEGÓLWE

Uczeń:

- definiuje odwagę;
- wyjaśnia, na czym polega odwaga (jest wewnętrzną siłą, świadomością konsekwencji podejmowanych decyzji i działań, umiejętnością ich przyjęcia);
- wyjaśnia, że odwaga ma różne oblicza, np. polega na przewycięzeniu strachu, by osiągnąć ważny cel, na przyznaniu się do błędu, na obronie własnych racji, wyrażaniu własnego zdania.

REALIZOWANE PUNKTY PODSTAWY PROGRAMOWEJ

I. 1.1), 1.2), 1.3), 1.5); 2.2), 2.3), 2.7)

III. 1.4), 1.9), 1.10)

IV. 3.3)

V. 2.1), 2.3)

VI. 1.1)

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- list od Abhayi z Nepalu (do wydrukowania w 1 egz.);
- zdjęcia z Nepalu (do wydrukowania w wersji kolorowej w formacie A4);
- szablon „Medal za odwagę” (do wydrukowania kilka sztuk do wyboru dla uczniów);
- karta pracy „To było naprawdę odważne!” (do wydrukowania dla każdego ucznia);
- duża mapa świata lub globus;
- koperta formatu A4;
- materiały plastyczne do ozdobienia medali i wykonania komiksu.

PRZYGOTOWANIE DO ZAJĘĆ

Przed zajęciami wydrukuj list od Abhayi oraz zdjęcia z Nepalu i włóż je do koperty zaadresowanej do uczniów.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

I WYRUSZAMY W PODRÓŻ – ROZPOCZĘCIE ZAJĘĆ

Powitaj uczniów, zaprosz ich do przygotowania teczek-walizek i wyruszenia w drogę. Niech swobodnie poruszają się po sali w dowolnym tempie.

Poproś, by zajęli miejsca i zapytaj:

- Czy pamiętacie, jaki jest cel naszej podróży?
- O czym pisała w liście Maame z Ghany?
- O czym pisał i co pokazywał w filmie Samuel z Kenii?
- O jakiej wartości opowiedziała wam Lineo z Lesotho?

Wprowadź temat zajęć i wskaż na mapie świata Nepal. Poproś uczniów, by odszukali to państwo na mapach, które mają w teczkach-walizkach, i je oznaczyli.

- Dzisiaj przenosimy się na inny kontynent – do Azji. Podczas poprzedniej naszej podróży byliśmy w królestwie Lesotho, które położone jest ponad 1000 m n.p.m. A dziś nasze poszukiwania tego, co w życiu ważne, zaprowadziły nas do Nepalu, kraju, którego większość powierzchni znajduje się jeszcze wyżej niż Lesotho, w łańcuchu górskim Himalajów. Na granicy tego państwa z Chinami wznosi się najwyższy na świecie górski szczyt, o którym może już słyszeliście, czyli Mount Everest. Jego najwyższy punkt leży na wysokości 8848 m n.p.m. Alpinisci i turyści z całego świata przyjeżdżają do Nepalu, żeby zobaczyć najwyższą górę na świecie i spróbować na nią wejść. Właśnie w Nepalu, w mieście Pokhara, mieszka Abhaya, dziesięciolatka, która napisała do was list o tym, co dla niej jest najważniejsze.

I CZYM JEST ODWAGA NA CO DZIEŃ? – ZAPOZNANIE SIĘ Z TREŚCIĄ LISTU Z NEPALU

Wyjmij list od Abhaya z koperty i odczytaj. Jeśli masz taką możliwość, w czasie odczytywania pokazuj uczniom od razu większe wydruki zdjęć.

Drodzy Uczniowie klasy...! [wypełnij nazwę klasy]

”

Cieszę się, że dotarliście do Nepalu, szukając odpowiedzi na pytanie, co jest w życiu ważne. To bardzo istotne pytanie, a odpowiedź trudna, jak wejście na szczyt Mount Everestu! Myślę jednak, że znalezienie odpowiedzi jest możliwe, tak samo jak da się wejść na ten najwyższy szczyt, tylko trzeba się do tego bardzo dobrze przygotować.

Mam na imię Abhaya, mam dziesięć lat i mieszkam w Pokharze, mieście położonym w samym środku Nepalu, skąd pięknie widać zaśnieżone szczyty górskie. Moi rodzice nie są bogaci. Kiedy nadszedł czas, żebym zaczęła naukę, powiedzieli mi, że nie mają pieniędzy, aby posłać mnie do szkoły. Na szkołę i podręczniki dla moich braci im wystarczyło, nawet dla tego młodszego. Na zdjęciu, które załączam do listu mój młodszy brat uczy się angielskiego.

”

Przerwij czytanie i pokaż uczniom zdjęcie, na którym widać zeszyt do języka angielskiego.

Wróć do czytania listu.

Moi bracia uczą się w szkole, a ja miałam uczyć się, jak dbać o dom. Bardzo mnie to zasmuciło i zdenerwowało, przecież to takie niesprawiedliwe! Wiedziałam jednak, że wiele moich koleżanek z okolicy jest w podobnej sytuacji. Chłopcy mają pierwszeństwo, żeby pójść do szkoły, a dziewczynki zostają w domu. Nie ma nic złego w pomaganiu мамie w porządkach, praniu i gotowaniu, ale przecież my też chcemy się uczyć czytać, pisać i robić takie ciekawe, skomplikowane obliczenia jak moi bracia. Przecież można pogodzić pomaganie w domu i naukę!

”

Codziennie przyglądałam się pobliskiej szkole i zauważyłam, że zawsze wychodzi z niej grupka roześmianych trochę starszych ode mnie dziewczynek. Zauważyłam też, że mieszkają blisko mnie, w takim domu dla dziewcząt, które z różnych powodów nie mogą wrócić do swoich rodzin. Zobaczcie na zdjęciu

”

– one mają duży wspólny pokój, w którym śpią i się uczą.

Przerwij czytanie i pokaż uczniom zdjęcie.

Wróć do czytania listu.

Strasznie się wstydziłam i bałam, że mi odmówią, ale w końcu odważyłam się zapytać, czy mogłyby mi pożyczyć swoje książki do nauki z młodszych klas. I wyobraźcie sobie, że mi pożyczyły! A nawet zapytały dyrektora swojej szkoły, czy nie mógłby mnie także przyjąć do klasy początkującej. Dyrektor porozmawiał z moimi rodzicami i oni się w końcu zgodzili. To był dzień wielkiej radości i dumy, bo dzięki temu, że odważyłam się poprosić o to, na czym mi bardzo zależało, udało mi się rozpocząć naukę w szkole.

”

”

Dzięki koleżankom poznałam również inną starszą dziewczynkę, o której muszę Wam koniecznie opowiedzieć. Pokażę Wam zdjęcia!

Przerwij czytanie i pokaż uczniom zdjęcie.

Wróć do czytania listu.

Tu przed mikrofonem w studio radiowym siedzi Kamala. Ma 15 lat. Ona to jest wyjątkowo odważna! Jest dla mnie wzorem! Miała bardzo smutne dzieciństwo: musiała żebrac na ulicy, żeby mieć co jeść, a potem jeszcze jeden pan ją oszukał i zrobił jej krzywdę. Na szczęście znaleźli się inni ludzie, którzy się nią zaopiekowali i dali jej bezpieczne schronienie. Kamala mówi, że jej przykre doświadczenie sprawiło, że teraz chce pomóc innym, tak jak jej udzielono pomocy. Powiedziała mi też, że nauczyła się walczyć o to, co jest dla niej ważne. Teraz uczy się i pracuje w radio.

”

”

” W ubiegłym roku obchodziliśmy Międzynarodowy Dzień Dziewczynek (tak, tak – jest takie święto – 11 października!). To zainspirowało Kamalę do przygotowania specjalnej audycji radiowej związanej z sytuacją dziewczynek w Nepalu. Ja i koleżanki mogłyśmy się przyglądać jej pracy – w końcu jej celem było także to, żeby i nam było lepiej! Też chciałyśmy się włączyć do działania. Najtrudniejsze ”
” było zadawanie pytań ludziom na ulicy – patrzyłam, jak robi to Kamala.

Przerwij czytanie i pokaż uczniom zdjęcie.

Wróć do czytania listu.

” Ona też się trochę denerwowała, zanim do kogoś podeszła, ale potem już swobodnie i spokojnie rozmawiała. A ja? Bardzo się obawiałam reakcji dorosłych, ale w końcu także przezwyciężyłam strach i zapytałam kilka osób, czy wiedzą, że jest takie święto jak Międzynarodowy Dzień Dziewczynek i dlaczego zostało ustanowione. Ludzie, których zapytałam nie wiedzieli. Byłam bardzo przejęta. Poczulałam większą odwagę, bo zrozumiałam, że to jest ważne, żeby jak najwięcej osób wiedziało o tym święcie. Wytłumaczyłam im, że chodzi o to, żeby dziewczynki i chłopcy mieli takie same prawa, np. żebyśmy razem mogli chodzić do szkoły. Chciałabym, żeby nasze rodziny cieszyły się z narodzin dziewczynek, tak samo jak cieszą się z narodzin chłopców, a nie były smutne. No przecież nikomu krzywda się nie dzieje, kiedy ja się uczę matematyki i jestem w tym coraz lepsza, a mój brat świetnie tańczy i pisze wiersze.

Wyobraźcie sobie, że zaangażowaniem i tym, że nie boję się mówić, co jest dla mnie ważne, zdobyłam uznanie moich kolegów. Widzą, że walczę o to, co dla mnie – ale i dla nich – jest ważne, choć czasem powoduje to kłopoty i nie wszyscy są zadowoleni.

I wiecie co? Jestem przekonana, że odwaga jest wielką wartością i to nie tylko ta potrzebna, żeby zdobyć najwyższą górę świata, ale właśnie ta okazywana na co dzień, żeby przyznać się do błędu, wystąpić w obronie czegoś, co jest dla nas ważne, żeby robić ważne rzeczy, nawet jak nie wszystkim się to podoba. Takiej odwagi w dalszej podróży życia Wam życzę!

”

Wasza Abhaya

| LIST Z NEPALU – ROZMOWA

Zaproś uczniów do rozmowy. Możesz zapytać:

- Opowiedzcie o tym, co napisała do was w liście Abhaya?
- O jakich przykładach odwagi napisała?
- Co to dla was znaczy, że ktoś jest odważny?

| Z CZEGO SKŁADA SIĘ ODWAGA? – MAPA MYŚLI

Zapytaj uczniów:

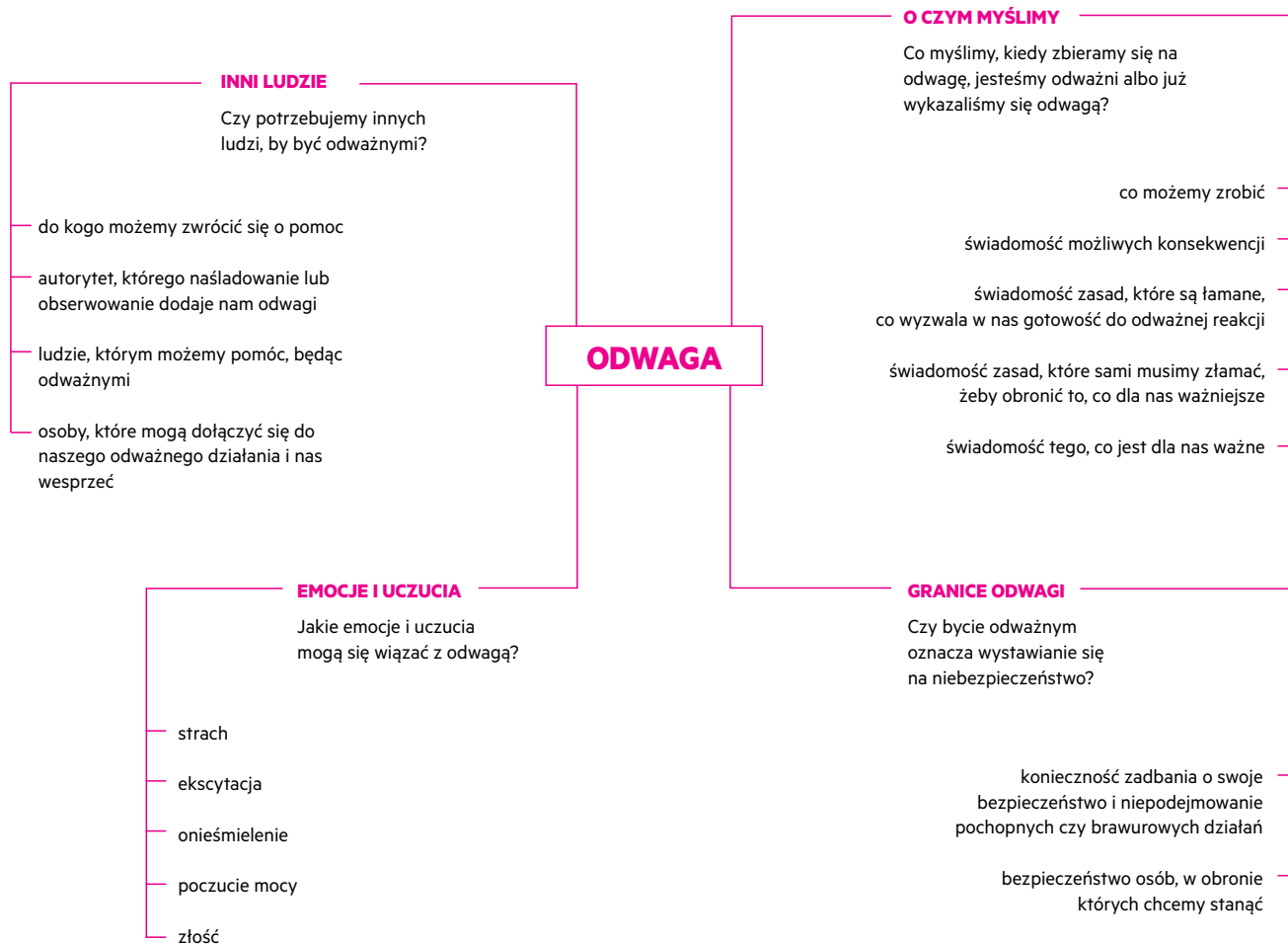
- Z czego składa się odwaga?

Poproś ich o przemyślenie odpowiedzi oraz podzielenie się z kolegami i koleżankami swoimi refleksjami.

Zapisz na środku tablicy słowo ODWAGA i narysuj cztery odgałęzienia: uczucia i emocje, świadomość, ludzie, bezpieczeństwo. Zaproś uczniów do rozmowy. Możesz też odczytywać fragmenty listu od Abhayi, aby podać przykłady łączące się z zapisanymi kategoriami, o których mówiła bohaterka z Nepalu. Zapytaj:

- Jakie emocje i uczucia mogą się wiązać z odwagą?
- Co myślimy, kiedy zbieramy się na odwagę, jesteśmy odważni albo już wykazaliśmy się odwagą?
- Czy potrzebujemy innych ludzi, by być odważnymi?
- Czy bycie odważnym oznacza wystawianie się na niebezpieczeństwo?

Przykładowe odpowiedzi na pytania:

Podsumowując zadanie, zwróć uwagę, że pokonanie strachu jest elementem składowym odwagi, a także podkreśl różnicę między odwagą a brawurą.

W JAKICH SYTUACJACH WYKAZALIŚMY SIĘ ODWAGĄ? – ROZMOWA W PARACH

Zaproś uczniów do podzielenia się w parach swoimi doświadczeniami. Niech opowiedzą koledze lub koleżance o sytuacji, w której wykazali się odwagą. Poproś, żeby odpowiedzieli na następujące pytania:

- Co pomogło ci przezwyciężyć strach?
- Co byś poradził koleżance lub koledze, gdyby znaleźli się w takiej sytuacji, aby zdobyli się na odwagę?

Możesz w następujący sposób wprowadzić uczniów do rozmowy:

- Przypomnijcie sobie sytuację, kiedy czuliście się niepewnie, ale wam na czymś bardzo zależało i w końcu przezwyciężyliście niepewność, strach, onieśmienie. Może to była wizyta u lekarza i szczepienie, a może wystąpienie w przedstawieniu. Przypomnijcie sobie, jak poradziliście sobie w tej sytuacji, sami, może zwróciliście się do kogoś o pomoc, choć bardzo obawialiście się, że odmówi.

Kiedy uczniowie skończą rozmowy w parach, zaproponuj, by chętni podzielili się swoimi historiami z klasą.

Jesteśmy odważni wtedy, gdy:

- boimy zgłosić się do odpowiedzi, ale przezwyciężamy nasze obawy i podnosimy rękę;
- wyrażamy własne zdanie, szczególnie kiedy jest odmienne od opinii innych;
- prosimy kogoś o pomoc, gdy nie radzimy sobie sami;
- po raz kolejny podejmujemy próbę, by zrobić coś, co nam dotąd nie wychodziło;
- zaczynamy robić coś nowego, czego jeszcze nigdy nie robiliśmy;
- przepraszamy kogoś za przykrość, którą mu wyrządziliśmy;
- przeciwstawiamy się, kiedy ktoś nas przezywa lub wyśmiewa;
- przeciwstawiamy się, kiedy ktoś robi coś złego;
- odmawiamy, kiedy ktoś nas namawia, żebyśmy zrobili coś, czego nie chcemy zrobić;
- występujemy w przedstawieniu;
- mówimy komuś prawdę, choć nie jest ona przyjemna dla nas lub innej osoby;
- mówimy innym, co nas niepokoi, martwi;
- ubieramy się w to, co tylko nam się podoba;
- przyznajemy się do winy lub błędu;
- stajemy w czyjejs obronie;
- patrzymy w oczy naszemu rozmówcy.

Podsumuj zadanie.

Uwaga: Dokonując podsumowania, zadbaj o na bezpieczeństwo emocjonalne uczniów. Niektórzy nie wykazują się odwagą, ponieważ są za nią karani (np. za przyznanie się do winy), inni chcąc zwrócić na siebie uwagę, zachowują się brawurowo i prowokująco. Dopasuj więc powyższą listę do uczniów w Twojej klasie, zgodnie ze swoją wiedzą o ich trudnościach oraz sposobach odreagowywania problemów.

! CZYM JEST ODWAGA? – TWORZENIE DEFINICJI

Poproś uczniów, aby wykorzystując to, co ustalili w trakcie zajęć, własnymi słowami opowiedzieli, czym jest odwaga. Po ustaleniu klasowej definicji, zapisz ją na osobnej kartce i przyczep obok karteczek z poprzednich zajęć.

! WSZYSCY ZASŁUGUJEMY NA WYRÓŻNIENIE ZA ODWAGĘ – WYKONANIE MEDALI

Wyraź przekonanie, że każdy z uczniów kiedyś wykazał się odwagą. Więc może przygotować dla siebie medal za odwagę. Rozdaj im **szablony** i zachęć do ozdobienia medali.

*Jeśli chcesz rozwinąć to zadanie, pozwól uczniom na wybranie większej liczby szablonów i przygotowanie medali za różne przejawy odwagi. Mogą także nie korzystać z szablonów, tylko inspirując się nimi, wykonać medale ze wstążek i kolorowych kartonów.

I „TO BYŁO NAPRAWDĘ ODWAŻNE!” – RYSOWANIE KOMIKSU

Zachęć uczniów, aby przez chwilę zastanowili się, jakie odważne zachowanie zaobserwowali u innych ludzi w telewizji, w autobusie, na ulicy. Rozdaj **szablony komiksu** i poproś, aby narysowali komiks pod tytułem „To było naprawdę odważne!”. Jeśli uczniowie jeszcze nie potrafią pisać, zaproponuj, żeby wymyślili treść, a następnie wpisz ją w dymki komiksu pod ich dyktando.

Zachęć uczniów do tego, aby porozmawiali w parach o tym, co przedstawili w swoich komiksach.

I CO ZABIERAMY Z DZISIEJSZEJ PODRÓŻY? – PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Podsumowując zajęcia, nawiąż do listu Abhayi i powiedz, że odwaga to wartość, która jest bardzo przydatna w życiu, bo pomaga osiągnąć wyznaczone cele.

Uczniowie wklejają do swoich teczek-walizek medale za odwagę oraz składają komiks na cztery i przyklejają jedną z części kartki do środka teczki. Na ćwiartce, którą widać, zapisują tytuł „To było naprawdę odważne!”. Jeśli jeszcze nie potrafią pisać, wyręcz ich w tym zadaniu.

I PO ZAJĘCIACH – INFORMACJA DLA RODZICÓW I OPIEKUNÓW

Po zakończeniu zajęć przekaz rodzicom lub opiekunom dzieci przygotowaną specjalnie dla nich informację, która umożliwi im kontynuację pracy, którą dzisiaj wykonałaś/wykonałeś z grupą. Znajdziesz ją **tutaj**.

I SZANOWNI RODZICE! DRODZY OPIEKUNOWIE!

Na dzisiejszych zajęciach realizowanych w ramach cyklu „Podróż po świecie wartości” rozmawialiśmy o tym, czym jest odwaga. Dzieci zapoznały się z historią swojej rówieśniczki z Nepalu, która opowiedziała im, co dla niej oznacza bycie odważnym na co dzień: przewyżnianie strachu, nieśmiałości, sprzeciwianie się, kiedy widzi się niesprawiedliwość, np. w przypadku zachowań dyskryminacyjnych. Doszliśmy do wniosku, że odwaga to nie tylko odważne czyny, ale i przyznanie się do błędu. Ważnym elementem odwagi jest świadomość kosztów, jakie się poniesie, jeśli się na nią nie zbierze – czyli rozważenie czy poniesienie konsekwencji jest na dłuższą metę lepsze niż trwanie w strachu, czy przewyżnienie obaw i obronienie tego, na czym nam zależy, jest bardziej korzystne niż oddanie tego walkowerem. Rozmawialiśmy o tym, że odwaga pomaga przewyżniać strach, mówić o trudnych tematach, radzić sobie w sytuacjach, gdy coś nam nie wychodzi, daje też siłę, żeby bronić swoich racji i umieć ponosić konsekwencje swoich działań.

Celem zajęć było zwrócenie uwagi uczniów na wartość odwagi.

Po zajęciach uczeń potrafi:

- zdefiniować pojęcie odwagi;
- wyjaśnić, na czym polega wartość odwagi (odwaga jest wewnętrzną siłą, świadomością konsekwencji swoich decyzji i działań, umiejętnością ich przyjmowania);
- wyjaśnić, że odwaga ma różne oblicza, np. polega na przewyżnieniu strachu, by osiągnąć ważny cel, na przyznaniu się do błędu, na obronie własnych racji, wyrażaniu własnego zdania.

Propozycja aktywności w domu

1. Porozmawiaj z dzieckiem o tym, jakie odważne zachowanie zaobserwowało u innych ludzi w telewizji, w autobusie, na ulicy.
2. Zauważaj i doceniaj najdrobniejsze nawet przejawy odwagi cywilnej swojego dziecka.
3. Obejrzyj z dzieckiem album ze zdjęciami i wybierzcie te, które przedstawiają sytuację, w której albo Ty albo Twoje dziecko wykazaliście się odwagą. Porozmawiajcie o tym, jak wtedy się czuliście i jak to wspominać. Może to być np. występ publiczny, gdyż często wymagają one wiele odwagi.
4. Jeśli dziecko przyzna się do błędu, powie Wam, że nie zrobiło czegoś, co było jego zadaniem, docieńcie to, że ma odwagę Wam o tym powiedzieć. Zamiast karać i dawać reprimendę, możecie z nim porozmawiać o tym, w jaki sposób może naprawić swój błąd. Jeśli pomysły wyjdą od dziecka, jest szansa, że weźmie większą odpowiedzialność za swoje postępowanie.

Drodzy Uczniowie klasy

Cieszę się, że dotarliście do Nepalu, szukając odpowiedzi na pytanie, co jest w życiu ważne. To bardzo istotne pytanie, a odpowiedź trudna, jak wejście na szczyt Mount Everestu! Myślę jednak, że znalezienie odpowiedzi jest możliwe, tak samo jak da się wejść na ten najwyższy szczyt, tylko trzeba się do tego bardzo dobrze przygotować.

Mam na imię Abhaya, mam dziesięć lat i mieszkam w Pokharze, mieście położonym w samym środku Nepalu, skąd pięknie widać zaśnieżone szczyty górskie. Moi rodzice nie są bogaci. Kiedy nadszedł czas, żebym zaczęła naukę, powiedzieli mi, że nie mają pieniędzy, aby posłać mnie do szkoły. Na szkołę i podręczniki dla moich braci im wystarczyło, nawet dla tego młodszego. Na zdjęciu, które załączam do listu mój młodszy brat uczy się angielskiego.

Moi bracia uczą się w szkole, a ja miałam uczyć się, jak dbać o dom. Bardzo mnie to zasmuciło i zdenerwowało, przecież to takie niesprawiedliwe! Wiedziałam jednak, że wiele moich koleżanek z okolicy jest w podobnej sytuacji. Chłopcy mają pierwszeństwo, żeby pójść do szkoły, a dziewczynki zostają w domu. Nie ma nic złego w pomaganiu мамie w porządkach, praniu i gotowaniu, ale przecież my też chcemy się uczyć czytać, pisać i robić takie ciekawe, skomplikowane obliczenia jak moi bracia. Przecież można pogodzić pomaganie w domu i naukę!

Codziennie przyglądałam się pobliskiej szkole i zauważyłam, że zawsze wychodzi z niej grupka roześmianych trochę starszych ode mnie dziewczynek. Zauważyłam też, że mieszkają blisko mnie, w takim domu dla dziewcząt, które z różnych powodów nie mogą wrócić do swoich rodzin. Zobaczcie na zdjęciu – one mają duży wspólny pokój, w którym śpią i się uczą.

Strasznie się wstydziłam i bałam, że mi odmówią, ale w końcu odważyłam się zapytać, czy mogłyby mi pożyczyć swoje książki do nauki z młodszych klas. I wyobraźcie sobie, że mi pożyczyły! A nawet zapytały dyrektora swojej szkoły, czy nie mógłby mnie także przyjąć do klasy początkującej. Dyrektor rozmawiał z moimi rodzicami i oni się w końcu zgodzili. To był dzień wielkiej radości i dumy, bo dzięki temu, że odważyłam się poprosić o to, na czym mi bardzo zależało, udało mi się rozpocząć naukę w szkole.

Dzięki koleżankom poznałam również inną starszą dziewczynkę, o której muszę Wam koniecznie opowiedzieć. Pokażę Wam zdjęcia!

Tu przed mikrofonem w studio radiowym siedzi Kamala. Ma 15 lat. Ona to jest wyjątkowo odważna! Jest dla mnie wzorem! Miała bardzo smutne dzieciństwo: musiała żebrac na ulicy, żeby mieć co jeść, a potem jeszcze jeden pan ją oszukał i zrobił jej krzywdę. Na szczęście znaleźli się inni ludzie, którzy się nią zaopiekowali i dali jej bezpieczne schronienie. Kamala mówi, że jej przykre doświadczenie sprawiło, że teraz chce pomóc innym, tak jak jej udzielono pomocy. Powiedziała mi też, że nauczyła się walczyć o to, co jest dla niej ważne. Teraz uczy się i pracuje w radio.

W ubiegłym roku obchodziliśmy Międzynarodowy Dzień Dziewczynek (tak, tak – jest takie święto – 11 października!). To zainspirowało Kamalę do przygotowania specjalnej audycji radiowej związanej z sytuacją dziewczynek w Nepalu. Ja i koleżanki mogłyśmy się przyglądać jej pracy – w końcu jej celem było także to, żeby i nam było lepiej! Też chciałyśmy się włączyć do działania. Najtrudniejsze było zadawanie pytań ludziom na ulicy – patrzyłam, jak robi to Kamala.

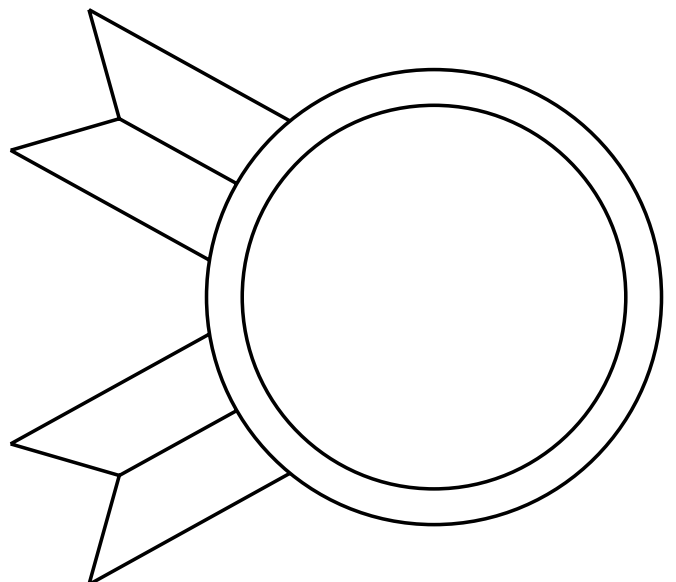
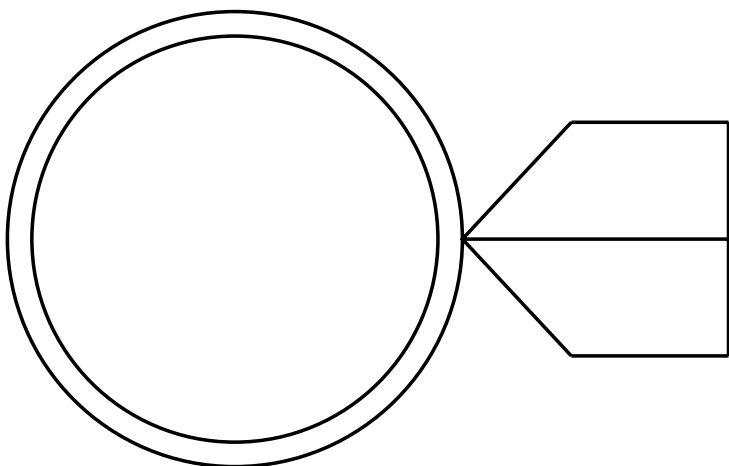
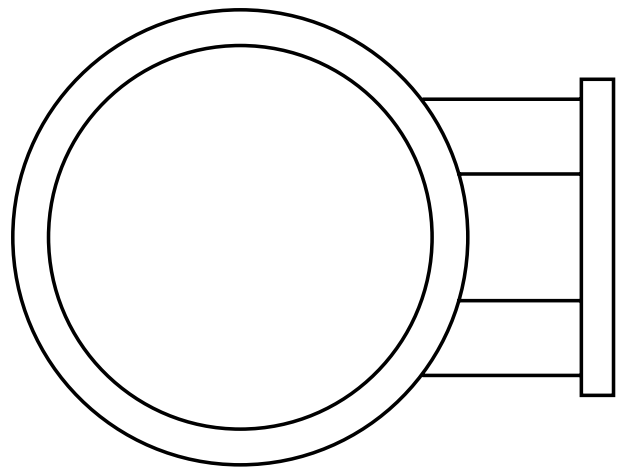
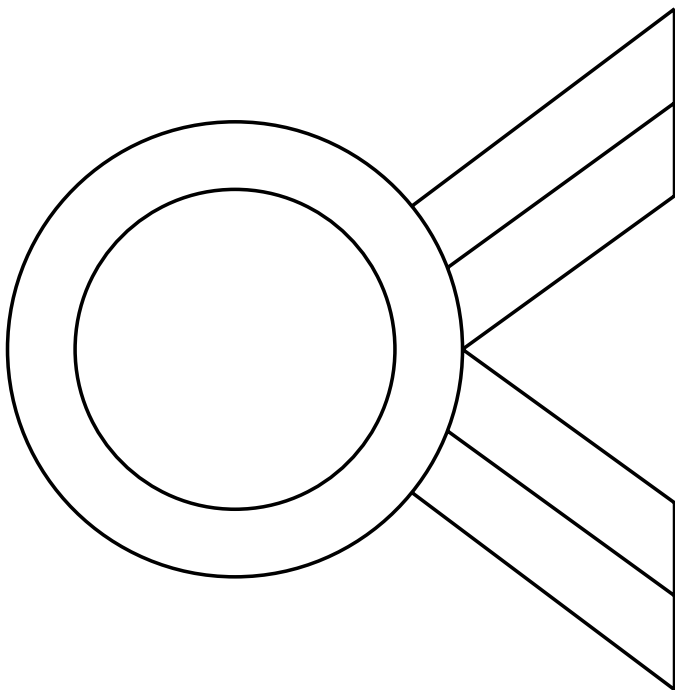
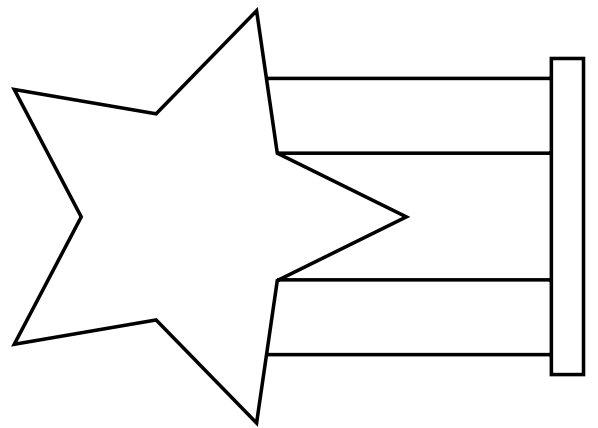
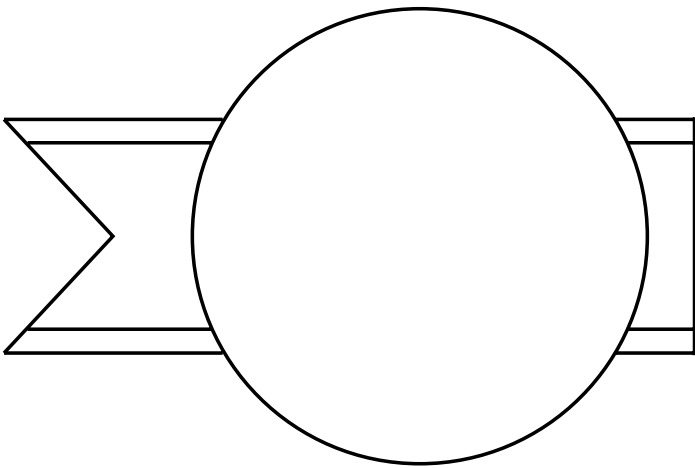
Ona też się trochę denerwowała, zanim do kogoś podeszła, ale potem już swobodnie i spokojnie rozmawiała. A ja? Bardzo się obawiałam reakcji dorosłych, ale w końcu także przezwyciężyłam strach i zapytałam kilka osób, czy wiedzą, że jest takie święto jak Międzynarodowy Dzień Dziewczynek i dlaczego zostało ustanowione. Ludzie, których zapytałam nie wiedzieli. Byłam bardzo przejęta. Poczułam większą odwagę, bo zrozumiałam, że to jest ważne, żeby jak najwięcej osób wiedziało o tym święcie. Wytłuma- czyłam im, że chodzi o to, żeby dziewczynki i chłopcy mieli takie same prawa, np. żebyśmy razem mogli chodzić do szkoły. Chciałabym, żeby nasze rodziny cieszyły się z narodzin dziewczynek, tak samo jak cieszą się z na- rodzin chłopców, a nie były smutne. No przecież nikomu krzywda się nie dzieje, kiedy ja się uczę matematyki i jestem w tym coraz lepsza, a mój brat świetnie tańczy i pisze wiersze.

Wyobraźcie sobie, że zaangażowaniem i tym, że nie boję się mówić, co jest dla mnie ważne, zdobyłam uznanie moich kolegów. Widzą, że walczę o to, co dla mnie – ale i dla nich – jest ważne, choć czasem powoduje to kłopoty i nie wszyscy są zadowoleni.

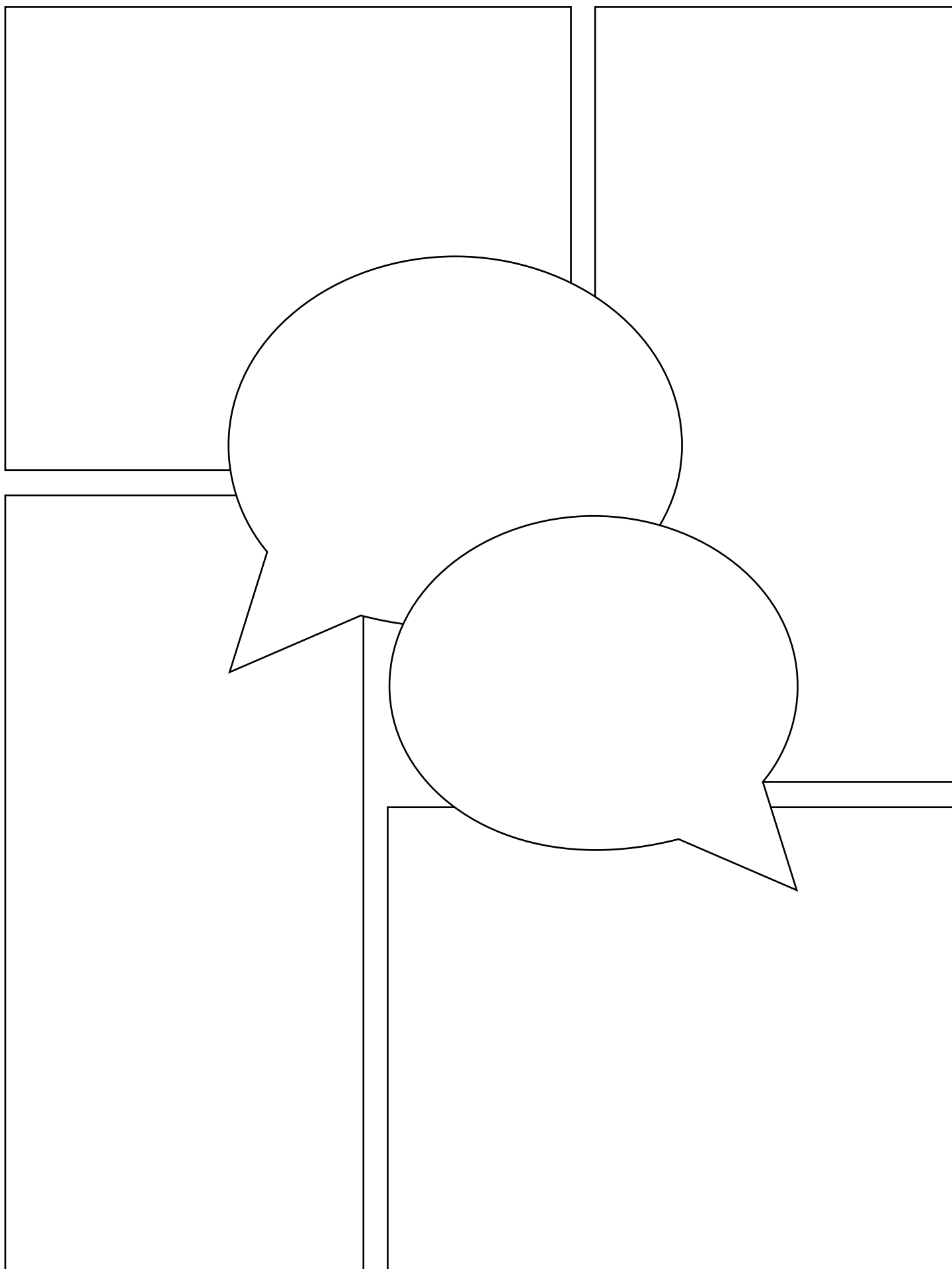
I wiecie co? Jestem przekonana, że odwaga jest wielką wartością i to nie tylko ta potrzebna, żeby zdobyć najwyższą górę świata, ale właśnie ta okazywana na co dzień, żeby przyznać się do błędu, wystąpić w obronie czegoś, co jest dla nas ważne, żeby robić ważne rzeczy, nawet jak nie wszystkim się to podoba. Takiej odwagi w dalszej podróży życia Wam życzę!

Wasza Abhaya

**MATERIAŁ DODATKOWY
„MEDALE ZA ODWAGĘ”**

TO BYŁO NAPRAWDĘ ODWAŻNE!

PLAN EQUAL
7th International Day of the Girl Child
#GIRLSTAKEOVER
ON COMMUNITY RADIO
सामुदायिक रेडियोमा किशोरी
11 October 2015

3 Angels Community Radio
Pokhara-15, Kaski
Reg No. 2355
Phone +977 61 431823, 431923, Fax +977 061 430310
www.3angelsradio.org.np, info@3angelsradio.org.np

Some vegetables like carrot, tomato, cabbage, brinjal, and radish can also be eaten raw.

Food can be cooked in different ways.

Name the Food that are

milk

a. Dried
b. Butter

d. Curd
d.

at from

SCENARIUSZ 6 z 10

PODRÓŻ PO ŚWIECIE WARTOŚCI

NAMIBIA

Samodzielność

KARTA SCENARIUSZA

CEL GŁÓWNY

Zwrócenie uwagi uczniów na to, czym jest samodzielność.

CELE SZCZEGÓLWE

Uczeń:

- definiuje samodzielność;
- zauważa, że każdego dnia może rozwijać swoje umiejętności, uczyć się czegoś nowego, dzięki temu rozwija samodzielność;
- podziela przekonanie, że uczenie się czegoś nowego wymaga wysiłku i starania, ale prowadzi do większej samodzielności;
- dostrzega, że warto podejmować wysiłek, nawet jeżeli od razu nie osiągnie się celu;
- wie, że ma prawo prosić o pomoc, gdy coś mu się nie udaje.

REALIZOWANE PUNKTY PODSTAWY PROGRAMOWEJ

I. 1.1), 1.2), 1.3), 1.5); 2.2), 2.3), 2.7)

III. 1.4), 1.9), 1.10)

IV. 3.3)

V. 2.1), 2.3)

VI. 1.1)

IX. 3.1)

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- list od Tuiliki z Namibii (do wydrukowania w 1 egz.);
- zdjęcia z Namibii (do wydrukowania w wersji kolorowej w formacie A4);
- karta pracy „Umiem–uczę się–chcę się nauczyć” (do wydrukowania dla każdego ucznia);
- duża mapa świata lub globus;
- koperta formatu A4;
- sznurek do przedzielenia sali na pół.

PRZYGOTOWANIE DO ZAJĘĆ

Przed zajęciami wydrukuj list od Tuiliki oraz zdjęcia z Namibii i włóż je do koperty zaadresowanej do uczniów.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

I WYRUSZAMY W PODRÓŻ – ROZPOCZĘCIE ZAJĘĆ

Powitaj uczniów, zaprosz ich do przygotowania teczek-walizek i wyruszenia w drogę. Niech swobodnie poruszają się w po sali w dowolnym tempie.

Poproś, by zajęli miejsca i zapytaj:

- Czy pamiętacie, jaki jest cel naszej podróży?
- O czym pisała w liście Maame z Ghany?
- O czym pisał i co pokazywał w filmie Samuel z Kenii?
- Jaką wartość przedstawiła Lineo z Lesotho?
- O jakiej wartości napisała w liście do was Abhaya z Nepalu?

Wprowadź temat zajęć i wskaż na mapie świata Namibię. Poproś uczniów, by odszukali to państwo na mapach, które mają w teczkach-walizkach, i je oznaczyli.

- Dzisiaj wrócimy na kontynent afrykański, z odwiedzanego w czasie ostatniego spotkania Nepalu z najwyższym szczytem świata przeniesiemy się do Namibii, na terenie której leży najprawdopodobniej najstarsza pustynia na świecie – Namib. To jeden z najrzadziej zaludnionych krajów. W Polsce średnio na kilometr kwadratowy przypadają 123 osoby. W dużych miastach ludzie mieszkają w wysokich, wielopiętrowych domach. W takim wieżowcu mieszka wiele osób. Tymczasem w Namibii średnio trzy osoby mieszkają na kilometrze kwadratowym powierzchni! O życiu w takiej przestrzeni opowie Wam Tuilika, dziewięciolatka z Namibii.

I CZYM JEST SAMODZIELNOŚĆ? – ZAPOZNANIE SIĘ Z TREŚCIĄ LISTU Z NAMIBII

Wyjmij list od Tuiliki z koperty i odczytaj.

Cześć!

”

Miło mi, że dotarliście do mojej ojczyzny, Namibii. Na imię mi Tuilika, mam 9 lat. Mieszkam na obrzeżach miasta Swakopmund. To miasto położone w niezwykłym miejscu. Znajduje się nad brzegiem oceanu – Atlantyku – a jednocześnie graniczy z najprawdopodobniej najstarszą pustynią świata – Namibem. Więc choć woda jest blisko, to tereny, na których mieszkam, są suche i piaszczyste. Przyroda sprawia, że w moim kraju przestrzenie między miastami i wioskami są duże oraz prawie niezamieszkałe.

”

Przygotowałam dla Was kilka zdjęć, żebyście mogli wyobrazić sobie, jak wygląda dzielnica, w której mieszkam.

Pokaż zdjęcia.

Tak wyglądają ulice w naszej dzielnicy.

Tu moja młodsza siostra bawi się na ulicy nieopodal domu.

Powróć do czytania listu.

Żeby dojechać do pracy, szkoły czy lekarza trzeba mieć samochód. Nie wszystkie rodziny go mają. Samochodów nie mają też sąsiedzi mieszkający w mojej okolicy. To bardzo utrudnia nam przemieszczanie się. Z mojego domu do najbliższego szpitala jest ponad 7 kilometrów. Tę drogę musimy pokonać pieszo. To 1,5 godziny maszerowania w jedną stronę. Wyobraźcie sobie, jak trudno się idzie, gdy ktoś się źle czuje, coś mu dolega i musi dostać się do przychodni. Dlatego tak bardzo się ucieszyłam, kiedy dostałam rower!

Długo jednak nie mogłam nauczyć się na nim jeździć. Co rusz spadałam, cała byłam w piasku. Próbowaliśmy się nauczyć, zjeżdżając z górki i podnosząc nogi, żeby lepiej utrzymywać równowagę, próbowałam się odpychać nogami i trochę rozpędzić, ale ciągle uderzałam się pedałami w nogi. Mama próbowała mi pomóc i trzymać rower na kiju, ale jak tylko puszczała, upadałam. Nie poddawałam się i mimo skaleczeń, otarć, siniaków i bólu, ponownie wsiadałam na rower. Trwało to długo. I czasami byłam już tak zmęczona, że miałam ochotę zrezygnować z nauki.

W końcu jednak nauczyłam się na nim jeździć! Tak bardzo się z tego cieszę! Dzięki temu, że mam rower dużo szybciej docieram do szkoły, a po szkole do domu. Wcześniej droga do szkoły zajmowała mi prawie godzinę w jedną stronę. A teraz tylko 15 minut! Mam czas dla siebie i na zabawę z przyjaciółmi! Rowerem przewożę koleżanki i kolegów. Mogę też zawieźć do lekarza kogoś, kto się źle czuje. Po prostu siada na bagażnik mojego roweru i ruszamy w drogę. Chyba że jest dużo cięższy ode mnie, wtedy pożyczam rower komuś dorosłemu. Rowerem przewożę zakupy. Posiadanie roweru w naszej dzielnicy bardzo dużo znaczy. Nie tylko samodzielnie możemy docierać w różne miejsca. Możemy też pomagać innym. Za każdym razem, kiedy ktoś z naszych znajomych kupuje albo dostaje rower, korzysta na tym kilka innych osób – jego rodzina, znajomi, sąsiedzi.

Pokaż uczniom zdjęcie.

Zobaczcie, jaką jesteśmy już dużą grupą!

Doceniamy to, że możemy być samodzielnymi

Powróć do odczytywania listu.

Jeżdżąc rowerem, czuję się wolna, a moje życie i życie moich bliskich jest dzięki temu łatwiejsze. Uważam, że taka samodzielność to wielka wartość, bycie niezależną jest dla mnie bardzo ważne.

Pozdrawiam Was serdecznie

Tuilika

I LIST Z NAMIBII – ROZMOWA

Zaproś uczniów do rozmowy. Możesz zapytać:

- Co waszym zdaniem Tuilice daje umiejętność jeżdżenia na rowerze?
- Dlaczego to dla niej takie ważne?
- Co Tuilika uznaje za najważniejszą wartość?
- Jak wy rozumiecie samodzielność? Co ona dla was znaczy?

I CZYM JEST SAMODZIELNOŚĆ? – TWORZENIE DEFINICJI

Poproś uczniów, aby wykorzystując to, co usłyszeli, własnymi słowami opowiedzieli, czym jest samodzielność. Odwołując się do historii przedstawionej przez Tuilikę, zwróć uwagę uczniów na następujące aspekty samodzielności:

1. rozwijanie umiejętności prowadzących do większej niezależności i sprawności;
2. niepoddawanie się i podejmowanie kolejnych prób, kiedy ponosimy porażkę;
3. szukanie różnych sposobów na osiągnięcie wyznaczonego celu i rozwinięcie pożądanej umiejętności;
4. umiejętność proszenia o pomoc, kiedy jest potrzebna, i przyjmowania jej;
5. możliwość autonomicznego wyboru sposobu dochodzenia do celu.

Poproś, by uczniowie własnymi słowami wyjaśnili, jak rozumieją samodzielność. Po ustaleniu klasowej definicji, zapisz ją na osobnej kartce i przyczep obok kartek z poprzednich zajęć.

I JAKA UMIEJĘTNOŚĆ POZWALA MI BYĆ SAMODZIELNĄ/SAMODZIELNYM? – METODA POMYŚL–POROZMAWIJ–PODZIEL SIĘ

Poproś uczniów, aby zastanowili się przez chwilę nad odpowiedziami na pytania:

- Czego się nauczyłaś/nauczyłeś w ostatnim czasie i możesz to wykonywać bez pomocy i wsparcia innych osób?
- Przypomnij sobie, jak uczyłaś/uczyłeś się tej czynności? Jakie trudności musiałaś/musiałeś pokonać?
- Co zmieniło się w twoim życiu, kiedy opanowałaś/opanowałeś tę umiejętność?

Zwróć uwagę, że może to być umiejętność potrzebna do funkcjonowania w szkole, w domu, może nauczyli się pływać, przygotowywać nową potrawę, posługiwać jakimś urządzeniem. Zaproponuj, aby opowiedzieli o tej umiejętności koledze lub koleżance. Chętne osoby mogą podzielić się doświadczeniami związanymi ze zdobywaniem nowych umiejętności z całą klasą.

I „KTO UMIE JAK JA...?” – AKTYWNOŚĆ RUCHOWA

Podziel salę na pół sznurkiem i zaproponuj uczniom udział w zabawie „Kto umie jak ja...”, która polega na przeskakowaniu z jednej strony sznurka na drugą. Osoby, które na pytanie odpowiedzą tak, przeskakują na lewą stronę, te, które odpowiedzą nie, pozostają po prawej.

Kto umie jak ja...

- ...sprzątać zabawki w pokoju?
- ...zrobić kanapki?
- ...opiekować się rodzeństwem?
- ...poskładać rozsypane klocki?
- ...jeździć na rowerze?
- ...szybko biegać?

- ...wycierać kurze?
- ...jeździć na deskorolce?
- ...przyszywać guziki?
- ...nakrywać do stołu?
- ...ścielić łóżko?
- ...łączyć w pary wyprane skarpetki?
- ...pozmywać naczynia?
- ...odkurzać?
- ...spakować plecak do szkoły?
- ... [możesz dodać inne czynności]?

Podsumowując ćwiczenie, zauważ, jak wiele czynności potrafią wykonać uczniowie, co sprawią, że w coraz większym stopniu stają się niezależni od innych ludzi. Podkreśl, że każdej z tych czynności musieli się nauczyć i nie zawsze było to łatwe. Ucząc się, popełniamy błędy, nie wychodzi nam to, co chcemy zrobić, męczymy się, a nawet możemy czuć zniechęcenie. Ważne jest, żeby się nie poddawać.

WARTO ROZWIJAĆ NASZE UMIEJĘTNOŚCI – ROZMOWA KIEROWANA

Rozpocznij rozmowę na temat tego, jakie umiejętności uczniowie rozwijają w szkole. Wybierzcie wspólnie jedną, np. umiejętność czytania. Zapytaj:

- Dlaczego uczą się czytać?
- Co daje (da) im ta umiejętność teraz?
- Do czego umiejętność czytania jest potrzebna człowiekowi?
- Czego nie można zrobić, jak nie umie się czytać?

Zapiszcie wszystkie odpowiedzi na tablicy.

W podsumowaniu zwróć uwagę na różne aspekty życia, w których potrzebna jest umiejętność czytania, np.: zapoznanie się z informacjami przedstawionymi w formie pisemnej (np. godziny otwarcia, nazwa danego miejsca); poznanie instrukcji do nowej gry planszowej; dowiedzenie się, jakie leki zapisał lekarz na recepcie i jak należy je zażywać; zapoznanie się z informacją, że komuś zginął kot, zapisaną na kartce przyklepionej na słupie ogłoszeniowym przed sklepem; poznanie przepisu na potrawę, którą chce się przygotować dla najbliższych; dowiedzenie się, co można robić w szkole, a czego nie można z regulaminu placówki. Podkreśl znaczenie tej umiejętności w codziennym życiu uczniów.

Następnie poproś, aby zastanowili się, co było lub nadal jest dla nich trudne w zdobywaniu umiejętności czytania.

Omawiając z uczniami nieudane próby, porażki, możesz zapytać:

- Co uważasz, że zrobiłaś/zrobiłeś bardzo dobrze?
- Co sprawiło ci trudność?
- Jak myślisz, czego się w tej sytuacji nauczyłaś/nauczyłeś lub dowiedziałeś/dowiedziałeś o swoim działaniu?
- Jak myślisz, co w przyszłości możesz zrobić inaczej, gdy będziesz w takiej sytuacji?

Porozmawiajcie, poproś, by uczniowie podzielili się swoimi doświadczeniami.

WARTO NAUCZYĆ SIĘ CZYTAĆ – PRZYGOTOWANIE PLAKATU (ZADANIE DODATKOWE)

Tę aktywność możesz rozwinąć w przygotowanie większej pracy plastycznej w ramach zajęć plastyczno-technicznych.

Zaproś uczniów do wspólnego wykonania plakatu zachęcającego do rozwijania omówionej wcześniej umiejętności, np. czytania. Gotowy plakat powieście w widocznym miejscu w sali lekcyjnej.

CO ZABIERAMY Z DZISIEJSZEJ PODRÓŻY? – PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Podsumowując zajęcia, poproś uczniów, aby zastanowili się nad tym, czego chcieliby się nauczyć, żeby poczuć się bardziej samodzielnymi.

Rozdaj uczniom **karty pracy z szablonem oraz ikonkami**, na których przedstawione są różne umiejętności rozwinięte lub rozwijane przez dzieci w tym wieku. Poproś, żeby wycięli je i przykleili do szablonu, dzieląc na trzy grupy: „Umiem”, „Uczę się”, „Chcę się nauczyć”. Do zestawu mogą dopisać lub dorysować własne propozycje. Szablony z naklejonymi ikonkami chowają do teczek-walizek.

Zaproponuj, aby uczniowie w parach porozmawiali o tym, jakie umiejętności przyporządkowali, do poszczególnych grup i czego chcą się nauczyć, dlaczego chcą zdobyć te umiejętności.

PO ZAJĘCIACH – INFORMACJA DLA RODZICÓW I OPIEKUNÓW

Po zakończeniu zajęć przekaz rodzicom lub opiekunom dzieci przygotowaną specjalnie dla nich informację, która umożliwi im kontynuację pracy, którą dzisiaj wykonałaś/wykonałeś z grupą. Znajdziesz ją **tutaj**.

I SZANOWNI RODZICE! DRODZY OPIEKUNOWIE!

Na dzisiejszych zajęciach realizowanych w ramach cyklu „Podróż po świecie wartości” rozmawialiśmy o tym, czym jest samodzielność. Dzieci zapoznały się z historią dziewczynki z Namibii, która mieszka w miejscowości znacznie oddalonej od szkoły, sklepu i lekarza, której mieszkańcy mają problem z przemieszczaniem się, gdyż nie mają samochodów. Dzięki temu, że dziewczynka dostała rower, mogła z większą samodzielnością realizować swoje cele. Rowery stwarzają mieszkańcom tego miejsca nowe możliwości. Pozwalają podejmować samodzielne decyzje, gdzie by chcieli pojechać, co by chcieli zrobić. Odważnie zaczęli eksplorować świat i zdobywać coraz to nowe doświadczenia. Rozmawialiśmy o tym, że samodzielność, tak jak jazda na rowerze, pomaga realizować plany, wyznaczać cele, wkładać wysiłek w ich realizację.

Celem zajęć było zwrócenie uwagi uczniów na znaczenie samodzielności rozumianej jako rozwijanie umiejętności prowadzących do większej niezależności i sprawności.

Po zajęciach uczeń potrafi:

- zdefiniować, jak rozumie samodzielność;
- zauważyć, że każdego dnia może rozwijać swoje umiejętności, uczyć się czegoś nowego, dzięki temu staje się bardziej samodzielny;
- dostrzec, że warto podejmować wysiłek, nawet jeżeli od razu nie osiągnie się celu;
- uznać swoje prawo do zwrócenia się o pomoc, gdy tego potrzebuje.

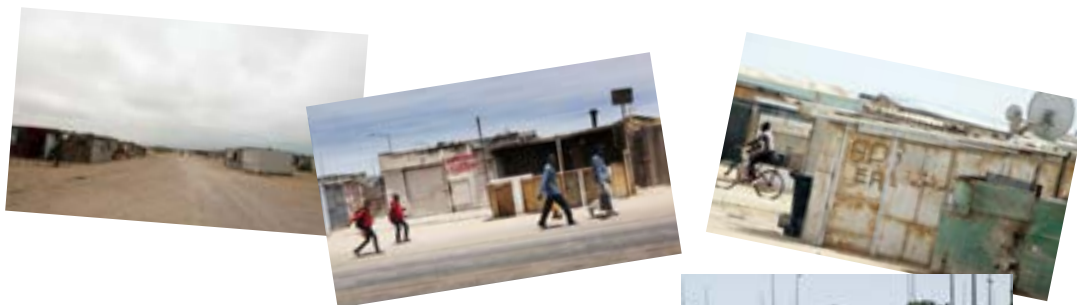
Propozycja aktywności w domu

1. Postaraj się docenić, że dziecko potrafi robić coś nowego, gdy tylko to zauważysz. Jednak staraj się nie oceniać, ale opisowo doceniać, to znaczy zamiast mówić „dobrze”, „ładnie” itp., opisz to, co widzisz, np. włożony w pracę wysiłek, ilość czasu poświęconego zadaniu, efekt działania. Takie opisowe docenienie wzmacnia samoocenę, pomaga dzieciom czuć się bardziej samodzielnymi, nie tak zależnymi od zewnętrznych ocen.
2. Porozmawiaj z dzieckiem o tym, jakie trudności musiało pokonać, wykonując nowe zadanie. Docerń wysiłek i staranie.
3. Opowiedz dziecku, czego Ty się nauczyłaś/nauczyłeś. Wymień trzy ostatnio przyswojone umiejętności. Opowiedz, co się zmieniło w Twoim życiu, kiedy opanowałaś/opanowałeś tę umiejętność.
4. Przygotuj z dzieckiem tabelkę: „Już umiem”, „Uczę się”, „Chcę się nauczyć”. Powieś ją w widocznym miejscu w domu i regularnie wspólnie ją wypełniajcie. Możesz skorzystać z szablonu, który był użyty na zajęciach.

Cześć!

Miło mi, że dotarliście do mojej ojczyzny, Namibii. Na imię mi Tuilika, mam 9 lat. Mieszkam na obrzeżach miasta Swakopmund. To miasto położone w niezwykłym miejscu. Znajduje się nad brzegiem oceanu – Atlantyku – a jednocześnie graniczy z najprawdopodobniej najstarszą pustynią świata – Namibem. Więc choć woda jest blisko, to tereny, na których mieszkam, są suche i piaszczyste. Przyroda sprawia, że w moim kraju przestrzenie między miastami i wioskami są duże oraz prawie niezamieszkałe.

Przygotowałam dla Was kilka zdjęć, żebyście mogli wyobrazić sobie, jak wygląda dzielnica, w której mieszkam.

Tak wyglądają ulice w naszej dzielnicy.

Tu moja młodsza siostra bawi się na ulicy nieopodal domu.

Żeby dojechać do pracy, szkoły czy lekarza trzeba mieć samochód. Nie wszystkie rodziny go mają. Samochodów nie mają też sąsiedzi mieszkający w mojej okolicy. To bardzo utrudnia nam przemieszczanie się. Z mojego domu do najbliższego szpitala jest ponad 7 kilometrów. Tę drogę musimy pokonać pieszo. To 1,5 godziny maszerowania w jedną stronę. Wyobraźcie sobie, jak trudno się idzie, gdy ktoś się źle czuje, coś mu dolega i musi dostać się do przychodni. Dlatego tak bardzo się ucieszyłam, kiedy dostałam rower!

Długo jednak nie mogłam nauczyć się na nim jeździć. Co rusz spadałam, cała byłam w piasku. Próbowałam się nauczyć, zjeżdżając z górki i podnosząc nogi, żeby lepiej utrzymać równowagę, próbowałam się odpychać nogami i trochę rozpędzić, ale ciągle uderzałam się pedałami w nogi. Mama próbował mi pomóc i trzymać rower na kiju, ale jak tylko puszczała, upadałam. Nie poddawałam się i mimo skaleczeń, otarć, siniaków i bólu, ponownie wsiadałam na rower. Trwało to długo. I czasami byłam już tak zmęczona, że miałam ochotę zrezygnować z nauki.

W końcu jednak nauczyłam się na nim jeździć! Tak bardzo się z tego cieszę! Dzięki temu, że mam rower dużo szybciej docieram do szkoły, a po szkole do domu. Wcześniej droga do szkoły zajmowała mi prawie godzinę w jedną stronę. A teraz tylko 15 minut! Mam czas dla siebie i na zabawę z przyjaciółmi! Rowerem przewożę koleżanki i kolegów. Mogę też zawieźć do lekarza kogoś, kto się źle czuje. Po prostu siada na bagażnik mojego roweru i ruszamy w drogę. Chyba że jest dużo cięższy ode mnie, wtedy pożyczam rower komuś dorosłemu. Rowerem przewożę zakupy. Posiadanie roweru w naszej dzielnicy bardzo dużo znaczy. Nie tylko samodzielnie możemy docierać w różne miejsca. Możemy też pomagać innym. Za każdym razem, kiedy ktoś z naszych znajomych kupuje albo dostaje rower, korzysta na tym kilka innych osób – jego rodzina, znajomi, sąsiedzi.

Zobaczcie, jaką jesteśmy już dużą grupą!
Doceniamy to, że możemy być samodzielnymi!

Jeżdżąc rowerem, czuję się wolna, a moje życie i życie moich bliskich jest dzięki temu łatwiejsze. Uważam, że taka samodzielność to wielka wartość, bycie niezależną jest dla mnie bardzo ważne.

Pozdrawiam Was serdecznie
Tuilika

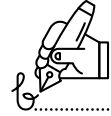

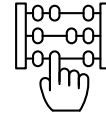
KARTA PRACY
„UMIEM-UCZĘ SIĘ-CHCĘ SIĘ NAUCZYĆ”

CZYTANIE

PISANIE

LICZENIE

$$2 \times 3 = 6$$

MNOŻENIE

$$6 \div 3 = 2$$

DZIELENIE

**ROBIENIE
EKSPERYMENTÓW**

RYSOWANIE

MALOWANIE

BIEGANIE

**ROBIENIE
KANAPEK**

ODKURZANIE

**WYPROWADZANIE
PSA NA SPACER**

**KARMIENIE
KOTA**

**JEŹDZENIE
NA ROWERZE**

PŁYWANIE

SCENARIUSZ 7 z 10

PODRÓŻ PO ŚWIECIE WARTOŚCI

INDONEZJA

Dbanie o siebie

KARTA SCENARIUSZA

CEL GŁÓWNY

Zwrócenie uwagi uczniów na znaczenie dbania o siebie.

CELE SZCZEGÓLWE

Uczeń:

- wie, co to znaczy dbać o siebie;
- opowiada o czynnościach, które wykonuje codziennie, by o siebie dbać;
- wymienia elementy składające się na zdrowy styl życia (odżywianie, higiena osobista, aktywność ruchowa, odpoczynek, sen itp.);
- uzasadnia znaczenie codziennego dbania o siebie.

REALIZOWANE PUNKTY PODSTAWY PROGRAMOWEJ

I. 1.1), 1.2), 1.3), 1.5); 2.2), 2.3), 2.7)

III. 1.4), 1.9), 1.10)

IV. 2.4), 2.6); 3.3)

V. 2.1), 2.3)

VI. 1.1)

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- list od Ariefa z Indonezji (do wydrukowania w 1 egz.);
- zdjęcia z Sumbi (do wydrukowania w wersji kolorowej w formacie A4);
- szablon szkieletu ryby (do inspiracji lub wydrukowania);
- karta pracy „Jak dbam o siebie?” (do wydrukowania dla każdego ucznia);
- duża mapa świata lub globus;
- koperta formatu A4;
- kartki A3 i materiały plastyczne do przygotowania plakatu;
- kartki A4 pocięte wzdłuż na paski do ćwiczenia ze szkieletem ryby.

PRZYGOTOWANIE DO ZAJĘĆ

Przed zajęciami wydrukuj list od Ariefa oraz zdjęcia z Sumbi i włóż je do koperty zaadresowanej do uczniów.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

WYRUSZAMY W PODRÓŻ – ROZPOCZĘCIE ZAJĘĆ

Powitaj uczniów, zaproś ich do przygotowania teczek-walizek i wyruszenia w drogę. Niech swobodnie poruszają się po sali w dowolnym tempie.

Poproś, by usiedli i zapytaj:

- Czy pamiętacie, jaki jest cel naszej podróży?
- O czym pisała w liście Maame z Ghany?
- O czym pisał i co pokazywał w filmie Samuel z Kenii?
- O jakiej wartości napisała do was list Lineo z Lesotho?
- Co uznała za wartość Abhaya z Nepalu?
- Pamiętacie, o jakiej wartości napisała w liście Tulika z Namibii?

Wprowadź temat zajęć i wskaż na mapie świata Indonezję, a następnie wyspę Sumbę. Poproś uczniów, by odszukali to państwo na mapach, które mają w teczkach-walizkach, i je oznaczyli.

- Dzisiaj dotarliśmy do Indonezji – państwa położonego w Azji Południowo-Wschodniej oraz Oceanii. Wyobraźcie sobie, że ten kraj składa się z ponad trzynastu tysięcy wysp! Jedną z nich jest Sumba, przez wieki izolowana od reszty świata, w wyniku czego zachowała swoją unikalną kulturę, zwyczaje i wierzenia. Niestety nie tylko dlatego jest to wyjątkowa wyspa, ale o tym opowie wam w swoim liście ośmioletni Arief, który chce podzielić się z wami tym, co według niego jest najważniejsze.

CZYM JEST DBANIE O SIEBIE? – ZAPOZNANIE SIĘ Z TREŚCIĄ LISTU Z INDONEZJI

Wyjmij list od Ariefa z koperty i odczytaj.

Drodzy uczniowie klasy ...! [wypełnij nazwę klasy]

Witam Was na indonezyjskiej wyspie Sumba! Jestem Arief, mam 8 lat. Chcę Wam dzisiaj opowiedzieć, co według mnie jest ważne, żeby móc realizować swoje plany i marzenia.

Nie uwierzycie, dla mnie ważne jest takie zwykłe dbanie o siebie, jak: codzienna higiena, mycie zębów, leczenie, zdrowe jedzenie i picie czystej wody. Nie pomyślelibyście pewnie, że ktoś te wszystkie rodzicielskie nakazy może traktować jako wartość. Opowiem Wam, dlaczego dla mnie jest to takie istotne.

Każdy z nas lubi się bawić: pobiegać, poskakać, coś przeczytać, obejrzeć, pójść na wycieczkę. Spójrzcie na zdjęcia, które dla Was przygotowałem.

Pokaż uczniom zdjęcia, odczytując podpisy.

Często z przyjaciółmi bawimy się na plaży.

Wiecie, ile trzeba mieć siły, żeby utrzymać się na nogach przy takich falach?! Do tego też jest nam potrzebne zdrowie!

Spójrzcie na jeden z widoków z Sumbi – pięknie tu jest, prawda?

Powróć do czytania listu.

Choć, po obejrzeniu tych zdjęć, może się Wam wydawać, że na takiej pięknej wyspie jak Sumba żyje się wspaniale, nasza codzienność wcale nie jest jednak taka różowa. Trudno jest tu o wodę pitną, brakuje jedzenia, ograniczony jest dostęp do lekarzy. W naszym rejonie żyje najgroźniejszy gatunek komarów przenoszący malarię – zakaźną chorobę krwi. Te komary w połączeniu z niskim poziomem higieny i słabym zdrowiem mieszkańców naszej wyspy sprawiają, że bardzo dużo osób choruje.

Sami zapewne wiecie, że jak jest się osłabionym czy chorym, to nie ma się siły na zabawę, nie można też się uczyć. Wtedy trudno się skupić, nic nie wchodzi do głowy, a organizm szybko się męczy. Dlatego wielu z moich starszych znajomych nie skończyło szkoły i nie może rozpocząć pracy. A jak nie pracują, to nie mają pieniędzy na jedzenie, co sprawia, że mają mało siły, więc nie mogą ani się uczyć, ani pracować. To się nazywa zaklęty krąg, bo tak trudno się z niego wyrwać.

Dzięki pomocy różnych organizacji na naszej wyspie podejmowane są działania, które mają nam pomóc wyrwać się z tego kręgu. Często są to takie proste rozwiązania! Tylko i tak wymagają pieniędzy, żeby je zrealizować. Na przykład na wykopywanie nowych studni, abyśmy mieli czystą wodę do picia, a nie korzystali z tej z rzeki, w której kąpią się zwierzęta, potrzebne są środki finansowe. Również regularne badania krwi, żeby od razu móc zacząć leczyć kogoś, kto się rozchorował, zanim choroba bardziej się rozwinie, jest kosztowne. Dostajemy czasem też dodatkowe jedzenie, żeby nie tracić sił. A przed komarami chronimy się moskitierami. Zobaczcie, jak to wygląda.

Pokaż uczniom zdjęcia i odczytaj podpisy.

Tu moja koleżanka chciała Wam zaprezentować, jak wygląda moskitiera – to jest taka cienka siatka, jakby firanka, którą osłania się łóżka, żeby nas w nocy nie gryzły komary i nie zaraziły nas malarią.

Tak czasami wygląda nasz obiad – jemy ryż, trochę warzyw i kawałek mięsa – choć mięso jemy najrzadziej, bo mało kogo na nie stać w naszej wiosce.

Tak wygląda pobieranie próbki krwi do badania, czy jesteśmy zdrowi i czy nie mamy malarii. Nic strasznego, jak widzicie, a lepiej zawsze sprawdzić, żeby w razie czego jak najszybciej zacząć się leczyć.

A tu możecie zobaczyć nowe ujęcie czystej, czyli nadającej się do picia, wody w naszej wiosce. Dzięki niej wszyscy będziemy zdrowsi.

Powróć do czytania listu.

Wierzcie mi: ja też nie lubię badania krwi, boję się strzykawek, które są używane do szczepień i czasami chciałbym nie myć zębów przed pójściem spać. Ale wiem, że to wszystko są czynności i zabiegi, które mają pomóc mi być zdrowym oraz mieć siłę na to wszystko, co chciałbym robić. Trzeba dbać o siebie na co dzień. A nie wtedy, kiedy zaczyna działać się z naszym organizmem coś złego, np. gdy bolą nas zęby. Czy nie jest tak? Sami powiedzcie!

Wiem, że jeśli nie będę dbał o higienę, nie będę w nocy wypoczywał i nie będę jadł zdrowych posiłków, to prędzej czy później okaże się, że nie mogę się bawić, chodzić do szkoły, przeżywać wspaniałych przygód, bo nie będę miał na to siły. Dlatego uważam, że dbanie o siebie jest bardzo, bardzo ważne. To jest według mnie jedna z największych wartości.

Czy zgadzacie się ze mną?

”

Pozdrawiam Was serdecznie

Arief

”

LIST Z INDONEZJI – ROZMOWA

Zaproś uczniów do rozmowy. Możesz zapytać:

- O czym opowiedział wam Arief?
- Dlaczego dbanie o siebie jest ważne?
- Jakże może mieć konsekwencje niedbanie o siebie?

JAK O SIEBIE DBAMY? – ANALIZA DZIAŁAŃ METODĄ SZKIELETU RYBY

Poproś uczniów, by podzielili się swoją wiedzą i doświadczeniami związanymi z dbaniem o siebie, pracując metodą szkieletu ryby. Wyjaśnij, że jest to technika pozwalająca uporządkować wszystkie elementy złożonego zagadnienia.

Opowiedz, na czym polega technika pracy ze szkieletem ryby. Głowa ryby to zagadnienie, które rozważamy – dbanie o siebie. Jest osadzona na kręgosłupie, przy którym znajdują się największe ości, czyli najważniejsze działania związane z dbaniem o siebie, np. odżywianie, odpoczynek. Od każdej dużej ości odchodzą małe ości, czyli codzienne czynności, które składają się na kategorie działań, np. jedzenie owoców, warzyw, pełnoziarnistego pieczywa, to elementy zdrowego odżywiania.

Narysuj na tablicy lub arkuszu papieru szkielet ryby, np. według [zaproponowanego wzoru](#).

Podpisz duże ości nazwami ogólnych kategorii. Możesz skorzystać z listu od Ariefa: odżywianie (jedzenie i picie), higiena, odporność, zdrowie, odpoczynek, rozwój.

Następnie podziel uczniów na zespoły i poproś, by w grupach porozmawiali o działaniach, które składają się na daną kategorię. Niech nazwę każdego działania zapiszą albo symbolicznie narysują na osobnym pasku papieru.

Przykłady działań:

Odżywianie

- zdrowe jedzenie
- warzywa i owoce
- nabiał
- pieczywo pełnoziarniste
- picie dużej ilości wody
- jedzenie zróżnicowanych posiłków
- ograniczenie słodczy, słonych potraw, przekąsek i chipsów

Higiena

- mycie zębów
- mycie rąk po wyjściu z toalety
- mycie całego ciała przynajmniej raz dziennie
- czyszczenie uszu
- obcinanie paznokci
- mycie i czesanie włosów,
- noszenie czystych ubrań

Odporność

- mycie owoców przed jedzeniem
- ubieranie się odpowiednio do pogody
- jedzenie produktów wzmacniających odporność
- utrzymywanie dobrej kondycji fizycznej
- używanie moskitiery i sprayów na komary
- sprawdzanie po spacerze w lesie lub na łące czy nie chodzą po nas kleszcze

Zdrowie

- regularne szczepienia, np. przeciw grypie
- badania kontrolne
- wizyty u dentysty
- kontrola wzroku
- korygowanie wad postawy
- stosowanie się do zaleceń lekarza
- aktywność na świeżym powietrzu
- unikanie zadymionych przestrzeni
- unikanie smogu

Odpoczynek

- zabawa
- sen
- spędzanie czasu z przyjaciółmi
- aktywność fizyczna
- ruch na świeżym powietrzu
- zajęcia sportowe
- rozsądne korzystanie z komputera, tabletu, telefonu

Rozwój

- rozwijanie sprawności fizycznej przez udział w zajęciach sportowych
- rozwijanie swoich pasji i zainteresowań
- uczenie się nowych rzeczy
- spędzanie czasu z ludźmi, od których możemy się uczyć

Po omówieniu zagadnienia w zespołach każda z grup przedstawia wyniki swojej pracy. Pozwól pozostałym uczniom dodawać własne pomysły, jeśli uważają, że czegoś ważnego jeszcze brakuje.

Przyczep do szkieletu ryby narysowanego na tablicy lub arkusza papieru karteczki z nazwami tych działań, które wszyscy uczniowie uznają za najważniejsze.

! JAK DBAĆ O SIEBIE? – TWORZENIE PLAKATÓW INFORMACYJNYCH

Poproś, aby każda grupa na podstawie wspólnie opracowanego szkieletu ryby przygotowała plakat informacyjny: „Jak dbać o siebie?”, poświęcony jednej z wyróżnionych kategorii działań. Omawiając sposób wykonania zadania, zwróć uwagę, by:

- wymyślili hasło – tytuł plakatu, np.:
Jak dbać o siebie? Zadbaj o higienę
Jak dbać o siebie? Wzmacniaj odporność
Jak dbać o siebie? Dobrze odpoczywaj
Jak dbać o siebie? Dobrze się odżywiaj
Jak dbać o siebie? Dbaj o zdrowie
Jak dbać o siebie? Dbaj o swój rozwój;
- wykonali plakat dowolną techniką plastyczną;
- przekazali w jego treści ważne informacje, nadając im ciekawą formę, np. rymowanki, zabawnego rysunku;
- zastanowili się nad sposobem prezentacji plakatu na forum klasy.

! JAK DBAĆ O SIEBIE? – PREZENTACJE

Poproś, aby uczniowie pozostali w grupach, w których do tej pory pracowali, i wybrali przedstawiciela każdej z nich. Reprezentanci w dowolnej formie przedstawiają plakat przygotowany przez zespół.

! CO TO ZNACZY DBAĆ O SIEBIE? – TWORZENIE DEFINICJI

Poproś uczniów, aby wykorzystując zdobyte informacje oraz swoje doświadczenia, własnymi słowami powiedzieli, co to znaczy dbać o siebie. Po ustaleniu klasowej definicji, zapisz ją na osobnej kartce i przyczep obok kartek z poprzednich zajęć.

! CO ZABIERAMY Z DZISIEJSZEJ PODRÓŻY? – PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Podsumowując zajęcia, powróć do listu Ariefa i zadania ze szkieletem ryby, zbierz informacje, dlaczego warto dbać o siebie.

Zaproś uczniów do przygotowania pamiątek z Indonezji, które zabiorą w dalszą podróż.

Rozdaj **karty pracy** i poproś uczniów, aby najpierw wycięli szablon ludzika oraz ikonki symbolizujące różne czynności. Następnie powinni przyporządkować ikonki do tej pory dnia, w której zwykle wykonują symbolizowane przez nie aktywności. Mogą również dodać własną propozycję ikonki związanej z działaniem wspierającym zdrowy styl życia. Poproś, aby gotowego ludzika trzymającego w rękach plan dnia przykleili w środku swoich teczek-walizek.

! PO ZAJĘCIACH – INFORMACJA DLA RODZICÓW I OPIEKUNÓW

Po zakończeniu zajęć przekaz rodzicom lub opiekunom dzieci przygotowaną specjalnie dla nich informację, która umożliwi im kontynuację pracy, którą dzisiaj wykonałaś/wykonałeś z grupą. Znajdziesz ją **tutaj**.

! SZANOWNI RODZICE! DRODZY OPIEKUNOWIE!

Na dzisiejszych zajęciach realizowanych w ramach cyklu „Podróż po świecie wartości” rozmawialiśmy o tym, jak ważne jest dbanie o siebie zarówno w aspekcie fizycznym, jak i psychicznym. Dzieci zapoznały się z historią chłopca z Indonezji, który mieszka w ubogiej miejscowości na wyspie Sumba. Opowiedział im o tym, jak brak dostępu do czystej wody, w konsekwencji niski poziom higieny, w połączeniu z ubóstwem oraz występowaniem komarów, które roznoszą malarię, wpływa na życie mieszkańców wyspy. Rozmawialiśmy o tym, jak ważne jest regularne dbanie o siebie i w jaki sposób możemy to na co dzień robić, wykorzystując to, co jest dla nas dostępne. Zwracaliśmy też uwagę na to, że dbanie o zdrowie, np. mycie rąk, zębów, zdrowe odżywianie się i ruch są bardzo ważne, jeśli chce się mieć siłę do realizacji swoich marzeń i planów.

Celem zajęć było zwrócenie uwagi uczniów na znaczenie dbania o siebie.

Po zajęciach uczeń potrafi:

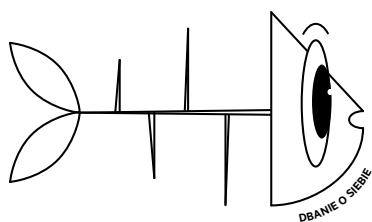
- powiedzieć, co to znaczy dbać o siebie;
- opowiedzieć o czynnościach, które wykonuje codziennie, by o siebie dbać;
- wymienić elementy składające się na higieniczny styl życia (odżywianie, higiena osobista, aktywność ruchowa, odpoczynek, sen itp.);
- uzasadnić znaczenie codziennego dbania o siebie.

Propozycja aktywności w domu

1. Zapytaj dziecko, w jaki sposób można dbać o siebie. Stwórz wspólnie z nim tabelkę na podstawie tego, co pamięta z zajęć oraz Waszej rozmowy.

ODŻYWIANIE	HIGIENA	ODPORNOŚĆ	ZDROWIE	ODPOCZYNEK	ROZWÓJ

2. Wypełnij z dzieckiem przez tydzień poniższy graf. Dopisujcie lub dorysowujcie na nim każdego dnia jeden pomysł na to, co można robić, żeby jak najlepiej o siebie dbać. Rozmawiajcie o tym, jak możecie je realizować.

3. Zaplanuj i zrealizuj z dzieckiem co najmniej jedną dziennie aktywność, która będzie dla Was obojga przyjemnym wspólnym odpoczynkiem.

4. Zapytaj dziecko, co mogłoby powiedzieć osobie, która chce jeść tylko cukierki, na śniadanie, obiad i kolację, żeby ją zachęcić do zdrowego stylu życia.

Drodzy Uczniowie klasy !

Witam Was na indonezyjskiej wyspie Sumba! Jestem Arief, mam 8 lat. Chcę Wam dzisiaj opowiedzieć, co według mnie jest ważne, żeby móc realizować swoje plany i marzenia.

Nie uwierzycie, dla mnie ważne jest takie zwykłe dbanie o siebie: codzienna higiena, mycie zębów, leczenie, zdrowe jedzenie i picie czystej wody. Nie pomyślelibyście pewnie, że ktoś te wszystkie rodzicielskie nakazy może traktować jako wartość. Opowiem Wam, dlaczego dla mnie jest to takie istotne.

Każdy z nas lubi się bawić: pobiegać, poskakać, coś przeczytać, obejrzeć, pójść na wycieczkę. Spójrzcie na zdjęcia, które dla Was przygotowałem.

Często z przyjaciółmi bawimy się na plaży.

Wiecie, ile trzeba mieć siły, żeby utrzymać się na nogach przy takich falach?! Do tego też jest nam potrzebne zdrowie!

Spójrzcie na jeden z widoków z Sumbi – pięknie tu jest, prawda?

Choć, po obejrzeniu tych zdjęć, może się Wam wydawać, że na takiej pięknej wyspie jak Sumba żyje się wspaniale, nasza codzienność wcale nie jest jednak taka różowa. Trudno jest tu o wodę pitną, brakuje jedzenia, ograniczony jest dostęp do lekarzy. W naszym rejonie żyje najgroźniejszy gatunek komarów przenoszący malarię – zakaźną chorobę krwi. Te komary w połączeniu z niskim poziomem higieny i słabym zdrowiem mieszkańców naszej wyspy sprawiają, że bardzo dużo osób choruje.

Sami zapewne wiecie, że jak jest się osłabionym czy chorym, to nie ma się siły na zabawę, nie można też się uczyć. Wtedy trudno się skupić, nic nie wchodzi do głowy, a organizm szybko się męczy. Dlatego wielu z moich starszych znajomych nie skończyło szkoły i nie może rozpocząć pracy. A jak nie pracują, to nie mają pieniędzy na jedzenie, co sprawia, że mają mało siły, więc nie mogą ani się uczyć, ani pracować. To się nazywa zaklęty krąg, bo tak trudno się z niego wyrwać.

Dzięki pomocy różnych organizacji na naszej wyspie podejmowane są działania, które mają nam pomóc wyrwać się z tego kręgu. Często są to takie proste rozwiązania! Tylko i tak wymagają pieniędzy, żeby je zrealizować. Na przykład na wykopywanie nowych studni, abyśmy mieli czystą wodę do picia, a nie korzystali z tej z rzeki, w której kąpią się zwierzęta, potrzebne są środki finansowe. Również regularne badania krwi, żeby od razu móc zacząć leczyć kogoś, kto się rozchorował, zanim choroba bardziej się rozwinie, jest kosztowne. Dostajemy czasem też dodatkowe jedzenie, żeby nie tracić sił. A przed komarami chronimy się moskitierami. Zobaczcie, jak to wygląda.

Tu moja koleżanka chciała Wam zaprezentować, jak wygląda moskitiera – to jest taka cienka siatka, jakby firanka, którą ostaniamy się łóżka, żeby nas w nocy nie gryzły komary i nie zaraziły nas malarią.

Tak czasami wygląda nasz obiad – jemy ryż, trochę warzyw i kawałek mięsa – choć mięso jemy najrzadziej, bo mało kogo na nie stać w naszej wiosce.

Tak wygląda pobieranie próbki krwi do badania, czy jesteśmy zdrowi i czy nie mamy malarii. Nic strasznego, jak widzicie, a lepiej zawsze sprawdzić, żeby w razie czego jak najszybciej zacząć się leczyć.

A tu możecie zobaczyć nowe ujęcie czystej, czyli nadającej się do picia, wody w naszej wiosce. Dzięki niej wszyscy będziemy zdrowsi.

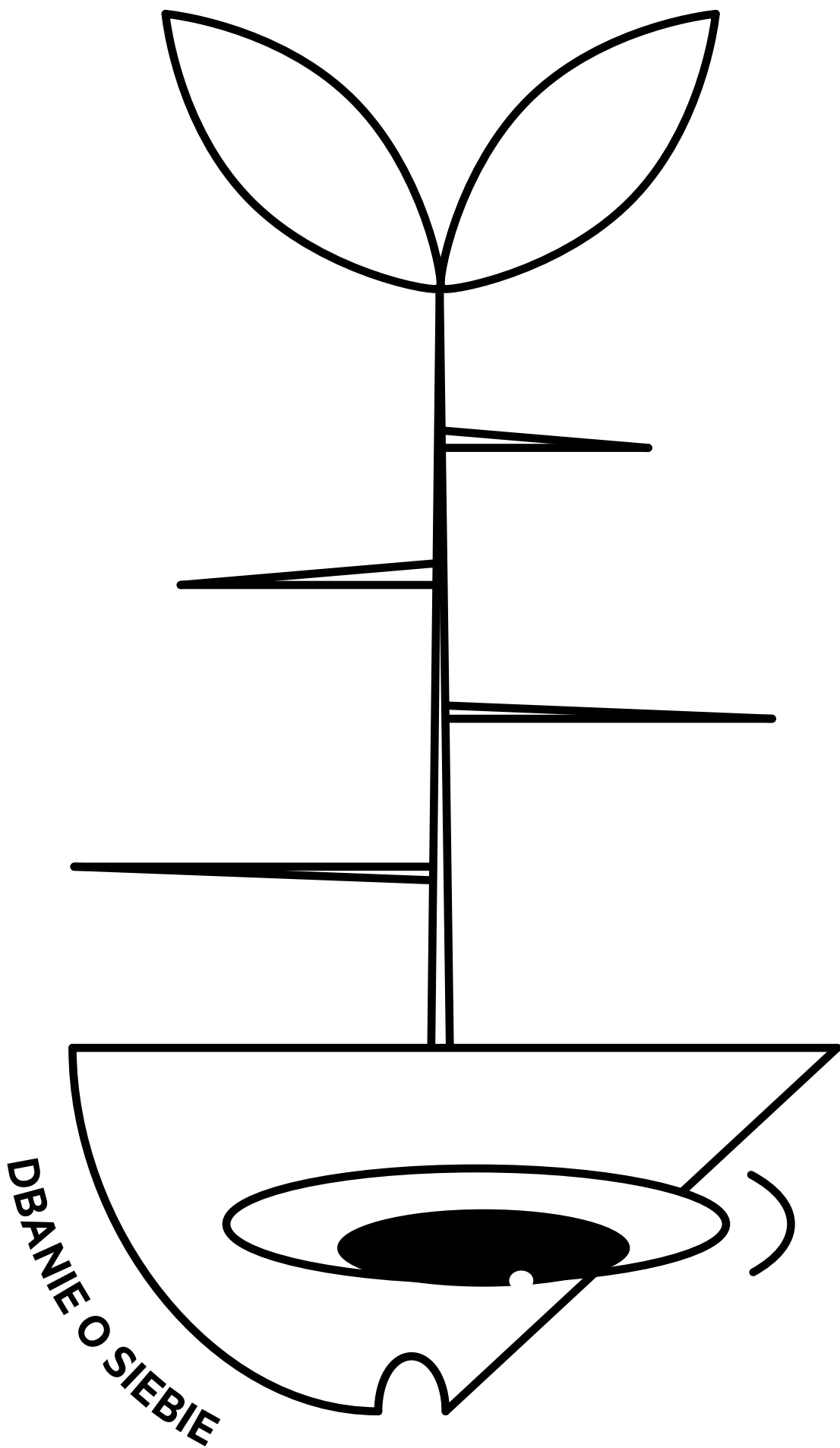
Wiercie mi: ja też nie lubię badania krwi, boję się strzykawek, które są używane do szczepień i czasami chciałbym nie myć zębów przed pójściem spać. Ale wiem, że to wszystko są czynności i zabiegi, które mają pomóc mi być zdrowym oraz mieć siłę na to wszystko, co chciałbym robić. Trzeba dbać o siebie na co dzień. A nie wtedy, kiedy zaczyna działać się z naszym organizmem coś złego, np. gdy bolą nas zęby. Czy nie jest tak? Sami powiedzcie!

Wiem, że jeśli nie będę dbał o higienę, nie będę w nocy wypoczywał i nie będę jadł zdrowych posiłków, to prędzej czy później okaże się, że nie mogę się bawić, chodzić do szkoły, przeżywać wspaniałych przygód, bo nie będę miał na to siły. Dlatego uważam, że dbanie o siebie jest bardzo, bardzo ważne. To jest według mnie jedna z największych wartości.

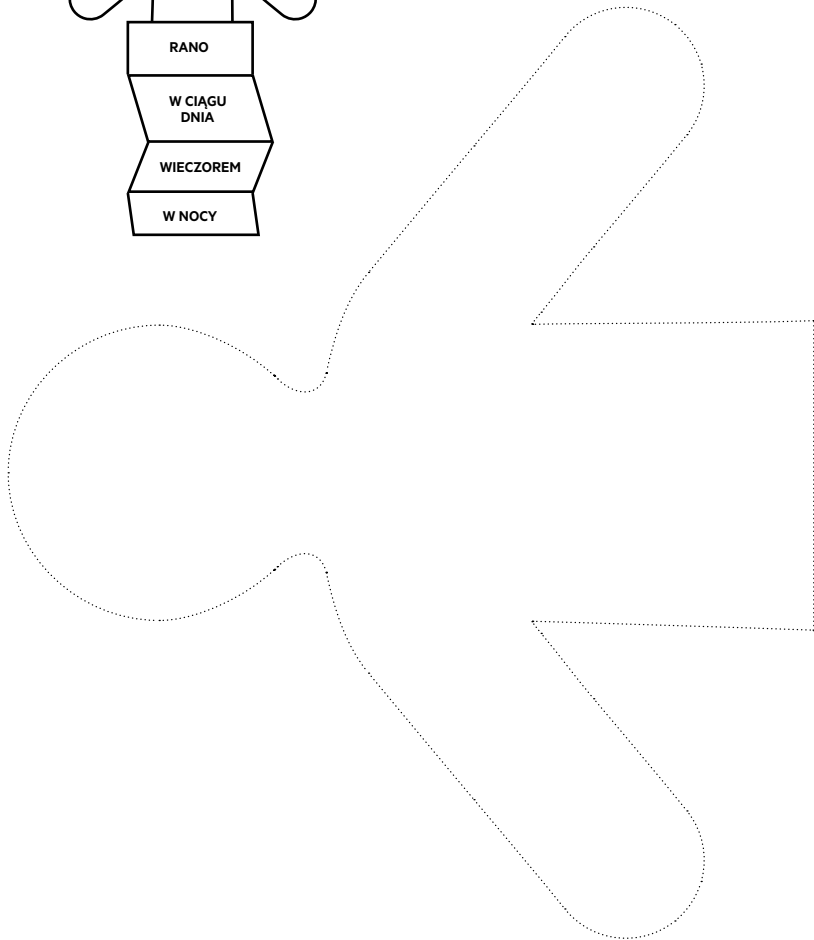
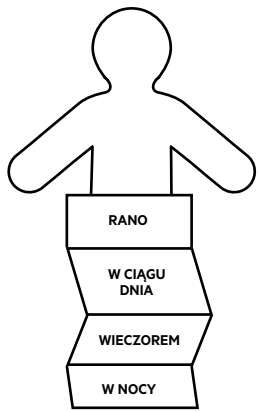
Czy zgadzacie się ze mną?

*Pozdrawiam Was serdecznie
Arief*

DBANIE O SIEBIE

RANO

W CIĄGU DNIA

WIECZOREM

W NOCY

KĄPIANIE SIĘ

CZESANIE SIĘ

MYCIE ZĘBÓW

**JEDZENIE
ŚNIADANIA**

**JEDZENIE
DRUGIEGO
ŚNIADANIA**

**JEDZENIE
OBIADU**

**JEDZENIE
KOLACJI**

**PORZĄDKOWANIE
POKOJU**

**AKTYWNOŚĆ
NA ŚWIEŻYM
POWIETRZU**

**AKTYWNOŚĆ
NA ŚWIEŻYM
POWIETRZU**

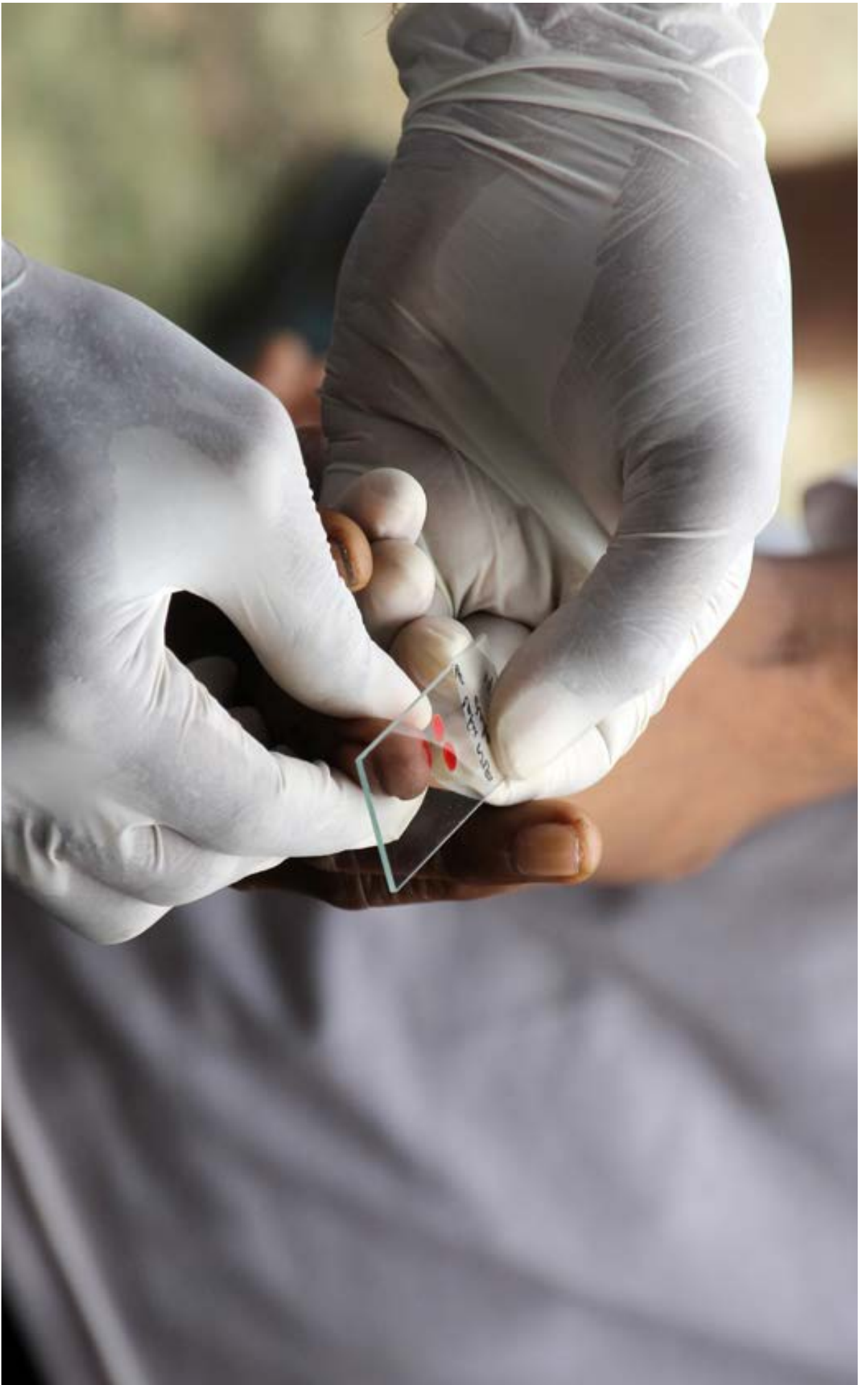
**ODPOCZYNEK
PRZY MUZYCE**

SEN

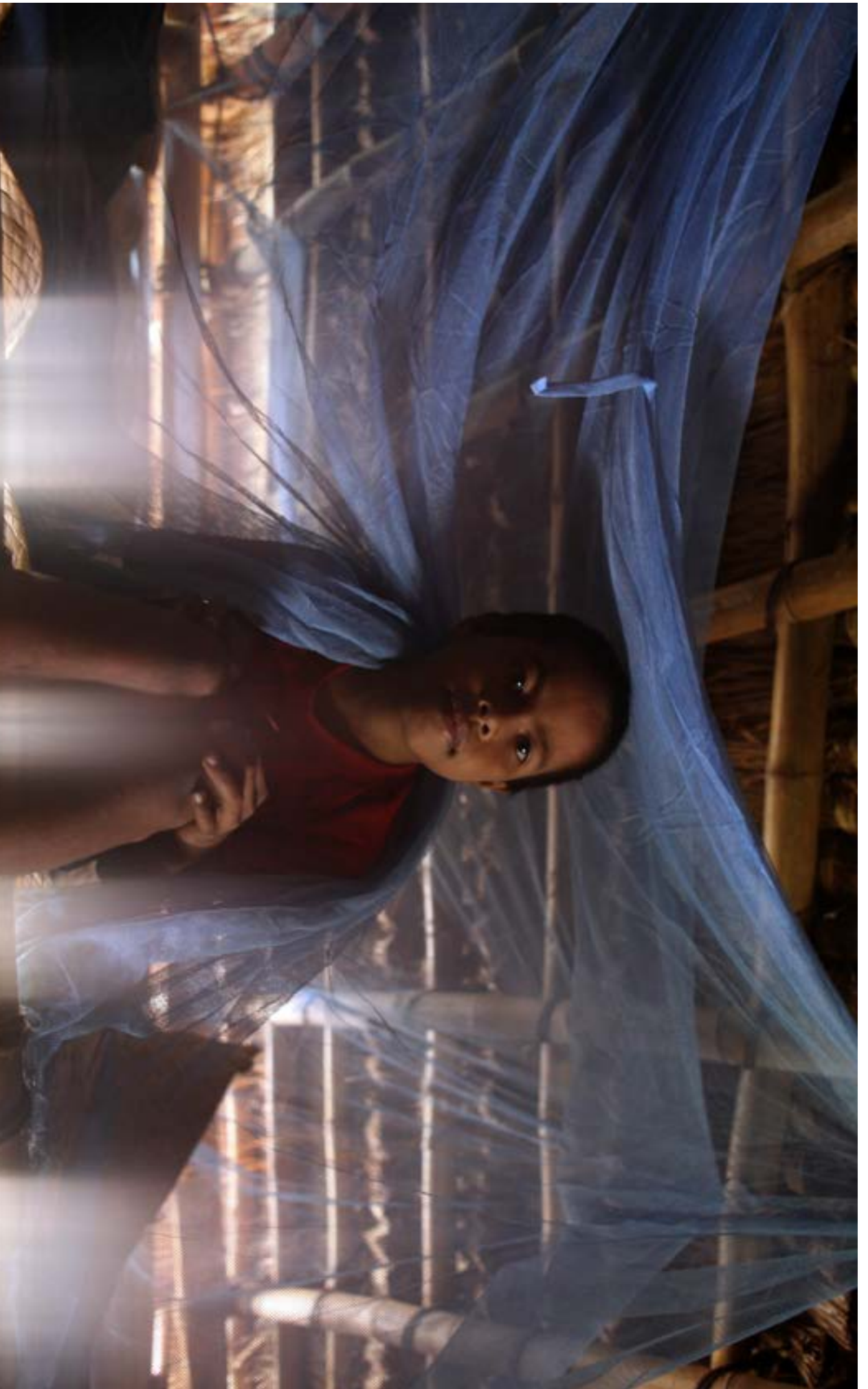

MYCIE ZĘBÓW

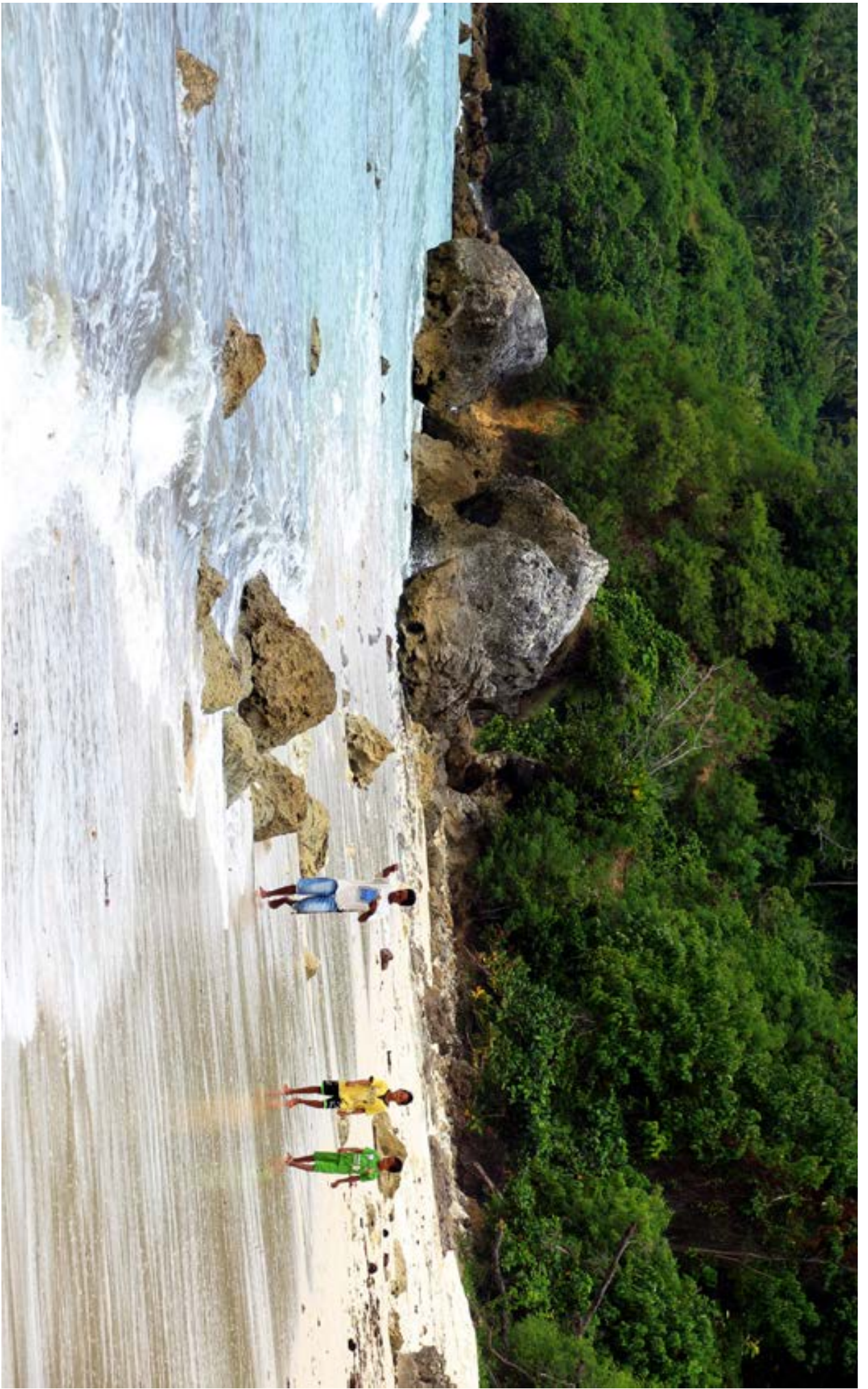

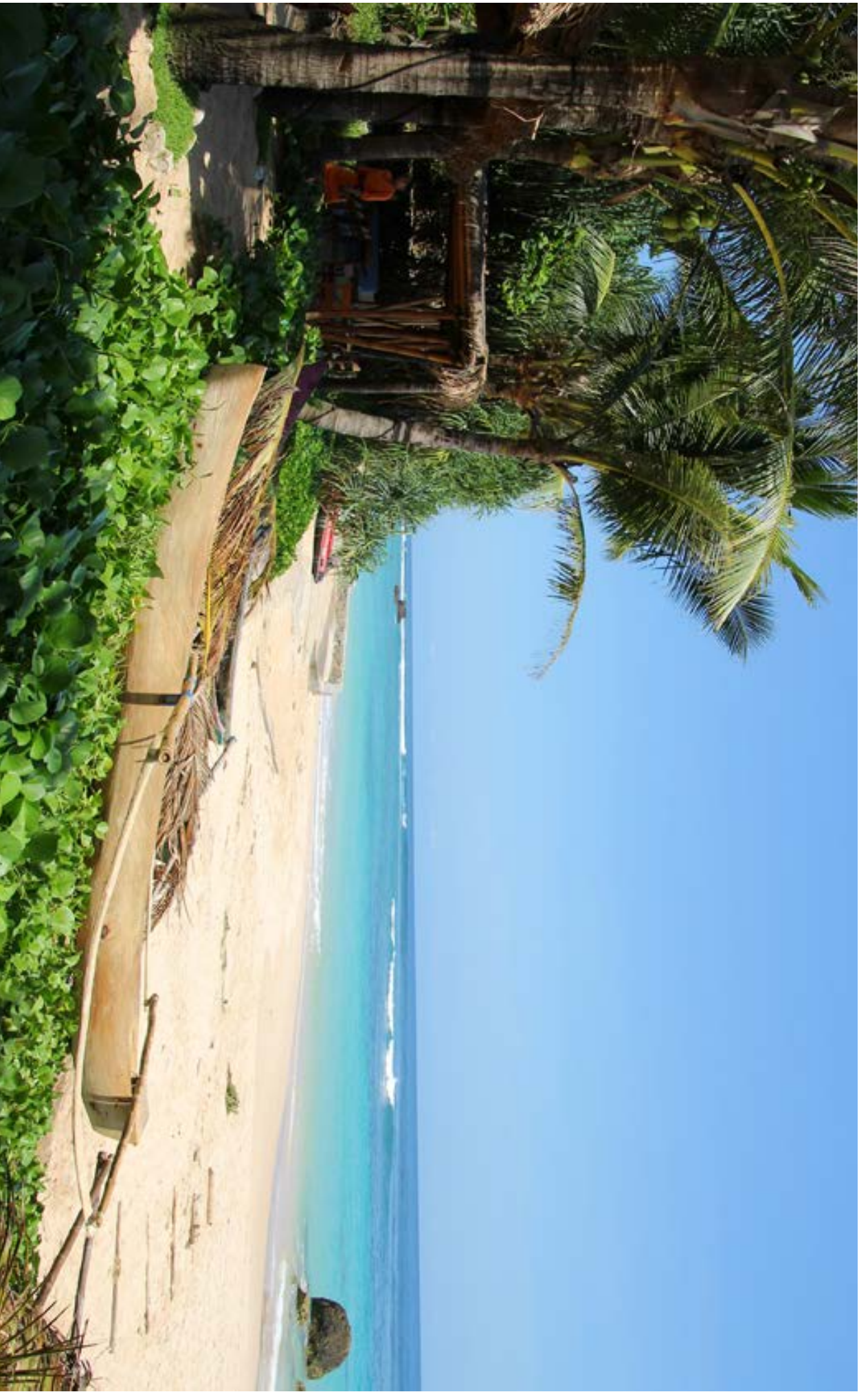

SCENARIUSZ 8 z 10

PODRÓŻ PO ŚWIECIE WARTOŚCI

WENEZUELA
I KOLUMBIA

Odporność psychiczna

KARTA SCENARIUSZA

CEL GŁÓWNY

Zwrócenie uwagi uczniów na znaczenie odporności psychicznej (siły wewnętrznej).

CELE SZCZEGÓLWE

Uczeń:

- wyjaśnia, na czym polega odporność psychiczna;
- rozumie, że nawet w trudnych sytuacjach można zachować spokój;
- zna sposoby radzenia sobie w trudnych sytuacjach;
- wie, że warto rozwijać swoje mocne strony i pracować nad sobą;
- wie, że w trudnych sytuacjach ma prawo zwrócić się o pomoc do innych ludzi.

REALIZOWANE PUNKTY PODSTAWY PROGRAMOWEJ

I. 1.1), 1.2), 1.3), 1.5); 2.2), 2.3), 2.7)

III. 1.4), 1.9), 1.10)

IV. 3.3)

V. 2.1), 2.3)

VI. 1.1)

***UWAGA!** Scenariusz związany jest z kryzysem wenezuelskim oraz pomocą niesioną m.in. przez Kulczyk Foundation osobom, które musiały uciekać z Wenezueli, ponieważ ich życie i zdrowie były zagrożone na skutek tych wydarzeń. Wszystkie działania pomocowe były realizowane już na terenie Kolumbii, dlatego w tytule scenariusza pojawiają się nazwy obu krajów, a ich bohater – Luis – choć jest z Wenezueli, zaprasza uczniów do Kolumbii.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- list od Luisa z Wenezueli (do wydrukowania w 1 egz.);
- zdjęcia z Kolumbii (do wydrukowania w wersji kolorowej w formacie A4);
- karta pracy „Moje mocne strony” – wersja dla uczniów (do wydrukowania dla każdego ucznia);
- karta pracy „Moje mocne strony” – wersja dla nauczyciela (do wydrukowania w 1 egz.);
- karta pracy „Moja tarcza mocy” (do wydrukowania dla każdego ucznia);
- duża mapa świata lub globus;
- koperta formatu A4;
- kartki A4 pocięte wszerz na paski.

PRZYGOTOWANIE DO ZAJĘĆ

Przed zajęciami wydrukuj list od Luisa oraz zdjęcia z Kolumbii i włóż je do koperty zaadresowanej do uczniów.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

I WYRUSZAMY W PODRÓŻ – ROZPOCZĘCIE ZAJĘĆ

Powitaj uczniów, zaprosz ich do przygotowania teczek-walizek i wyruszenia w drogę. Niech swobodnie poruszają się po sali w dowolnym tempie.

Poproś, by usiedli i zapytaj:

- Czy pamiętacie, jaki jest cel naszej podróży?
- Kogo już poznaliśmy w trakcie jej trwania?
- Czy pamiętacie, o jakich wartościach pisały do nas w listach dzieci z innych krajów?

Wprowadź temat zajęć, wskaż na mapie świata Kolumbię i Wenezuelę. Poproś uczniów, by odszukali te państwa na mapach, które mają w teczkach-walizkach, i je oznaczyli.

- Dzisiaj nasza droga wiedzie do Kolumbii, gdzie mieszka dziewięcioletni Wenezuelczyk – Luis. Nie mógł zaprosić nas do swojej ojczyzny – Wenezueli – ponieważ razem z rodzicami musiał ją opuścić i wyruszyć do Kolumbii. W jego rodzinnym kraju brakuje żywności i leków, nie zawsze dostarczany jest prąd. Kiedy nie ma prądu, wiele ważnych urządzeń nie działa. Bardzo potrzebne aparaty wymagające zasilania prądem są na przykład w szpitalach. Bez nich nie można leczyć, prowadzić zabiegów, operacji, które ratują ludziom życie. To wszystko zmusiło ponad 2 miliony osób do opuszczenia swoich domów i emigracji do sąsiednich państw. Tam szukają możliwości bezpieczniejszego i lepszego życia. Najwięcej osób z Wenezueli uciekło do Kolumbii – tak jak rodzina Luisa. Zanim posłuchacie listu od niego, zastanówcie się, co może uznawać za ważne.

Porozmawiaj z uczniami, a następnie zaprosz ich do wysłuchania listu od Luisa.

I CZYM JEST WEWNĘTRZA MOC, CZYLI ODPORNOŚĆ PSYCHICZNA? – ZAPOZNANIE SIĘ Z TREŚCIĄ LISTU Z KOLUMBII

Wyjmij list od Luisa z koperty i odczytaj.

Cześć!

Mam na imię Luis i mam 9 lat. Cieszę się, że dotarliście do Kolumbii, choć jeszcze bardziej cieszyłbym się, mogąc Was powitać w moim rodzinnym domu w Wenezueli...

Wyobraźcie sobie, że jeszcze rok temu miałem swój własny pokój, chodziłem na różne ciekawe zajęcia pozalekcyjne i w ogóle było fajnie. Ale widziałem, że moim rodzicom żyje się coraz trudniej. Coraz więcej muszą pracować, żeby móc kupić jedzenie. W dodatku szukanie sklepów, w których można dostać potrzebne produkty, nie było łatwe. W całej Wenezueli po prostu zaczynało brakować podstawowych produktów... Pewnego dnia mój młodszy brat zachorował. Kiedy rodzice zabrali go do szpitala, okazało się, że nie tylko nie ma już żadnych lekarstw, ale także zabrakło wody. W szpitalu zaczęły się szerzyć choroby, bo nie było nawet możliwości, żeby umyć ręce. Moi rodzice nie chcieli już dłużej tak żyć, martwili się o nasze i swoje zdrowie. Postanowili przenieść się do Kolumbii, gdzie można było znaleźć pracę i za zarobione pieniądze kupić jedzenie oraz lekarstwa. Spakowaliśmy się do plecaków i walizek, a później ruszyliśmy w drogę. Na piechotę! Wyobraźcie sobie, że zwykły bilet na autobus kosztował tyle, co roczna pensja rodziców... Nie mieliśmy innego wyjścia, jak pieszo pokonać drogę. Nie mogliśmy więc zabrać za dużo naszych rzeczy.

Wzięliśmy tylko to, co niezbędne.

Przerwij czytanie listu, pokaż uczniom zdjęcia i przeczytaj podpis.

Szliśmy do Kolumbii tak jak ci ludzie widoczni na zdjęciach – z plecakami, walizkami, torbami... Wyglądaliśmy jak turyści, ale turystami nie byliśmy.

Wróć do czytania listu.

W drodze rozmawialiśmy o tym, że na pewne sprawy w naszym kraju nie mamy wpływu. Możemy jednak decydować o tym, co robimy, jak reagujemy w różnych sytuacjach. Mama wytłumaczyła mi, że na tym polega odporność psychiczna, czyli taka wewnętrzna moc w naszej głowie i sercu. Ona jest jak mięśnie, można ją ćwiczyć i wtedy jest silniejsza. Zdradzę Wam nasz przepis na wewnętrzną moc. Zawiera trzy składniki. Pierwszy jest taki: trzeba pomyśleć o tym, za co jesteśmy wdzięczni innym ludziom, sobie, losowi... Nawet w trudnej sytuacji można pomyśleć o tym, że mamy obok naszych bliskich, którzy nas kochają, że nasze ciało ma siłę pokonywać drogę do miejsca, w którym będzie nam się lepiej żyło. Można być wdzięcznym za to, że świeci słońce, że ktoś odpowiedział uśmiechem na nasz uśmiech, że coś obok nas ładnie pachnie, np. kwitnące kwiaty na łące. Zawsze się coś znajdzie, wystarczy poszukać!

Drugi składnik jest następujący: trzeba pomyśleć o tym, co umiemy i wiemy, co możemy zrobić, żeby zmienić naszą sytuację. Na przykład kiedy dotarliśmy do miasteczka za granicą wenezuelsko-kolumbijską, nie mieliśmy za co kupić jedzenia. Wiedziałem jednak, że kto jak kto, ale ja mam bystry wzrok i zauważam rzeczy, które inni pomijają. Więc razem z bratem chodziliśmy po okolicznych ulicach i staraliśmy się zebrać to, co dałoby się sprzedać – czasem puszki, czasem jakieś ubrania, cokolwiek udało nam się znaleźć. Jak ci chłopcy na zdjęciu.

Przerwij czytanie i pokaż uczniom zdjęcie.

Zobaczcie. W ten sposób udało nam się przetrwać pierwsze trudne dni w obcym kraju.

Powróć do odczytywania listu.

Teraz nie jestem już głodny, chodzę do szkoły i czuję się bezpieczny. Ale znalezienie szkoły też nie było łatwe. I to jest trzeci składnik przepisu na wewnętrzną moc: nawet kiedy jest trudno, nie należy się poddawać – trzeba szukać, pytać, prosić o pomoc, kiedy jest potrzebna. Moi rodzice bardzo długo starali się znaleźć szkołę, która by mnie przyjęła. Nie ustawali w wysiłkach, pytali różnych ludzi, czy coś wiedzą, czy kogoś znają, chodzili do okolicznych szkół i tam próbowali przekonać dyrektorów, by mnie przyjęli. W końcu się udało! Staram się nie zniechęcać trudnościami, tak jak moi rodzice! Chodzę do szkoły, w której dzieci uczą się według innego programu niż my mieliśmy w Wenezueli.

Przez naszą podróż mam zaległości, więc naprawdę dużo muszę nadrobić. Robię, co mogę. Proszę też o pomoc nowych kolegów. Na szczęście posługujemy się tym samym językiem! A oni chętnie mi pomagają.

Przerwij czytanie i pokaż uczniom zdjęcia.

Zobaczcie, to moi znajomi ze szkoły w Kolumbii.

A tu moi koledzy grają w piłkę na przerwie.

Wróć do czytania listu.

To wszystko, o czym piszę w tym liście, jest dla mnie przykre, ale zależy mi, byście się dowiedzieli, że wiele w tej trudnej sytuacji się nauczyłem. Przekonałem się, że to, co jest naprawdę ważne, to wewnętrzna moc, odporność psychiczna, którą można w sobie rozwijać, łącząc i mieszając trzy składniki, które Wam przedstawiłem. Możecie je łączyć w różny sposób, w zależności od sytuacji, w jakiej się znajdziecie. Zachęcam Was, żebyście ćwiczyli wewnętrzną moc, rozwijali swoją odporność psychiczną.

Pozdrawiam serdecznie
Luis

LIST Z WENEZUELI – ROZMOWA

Zaproś uczniów do rozmowy. Możesz zapytać:

- O czym napisał do was Luis? Co o tym myślicie?
- Jak rozumiecie wewnętrzną moc, czyli odporność psychiczną?
- Jakie składniki ma przepis Luisa na wewnętrzną moc?

POWODY DO WDZIĘCZNOŚCI – ZACHĘCENIE DO AUTOREFLEKSJI

Odwołując się do przepisu na wewnętrzną moc zaproponowanego przez Luisa, zachęć uczniów do zamknięcia oczu, zastanowienia się i poszukania odpowiedzi na następujące pytania:

- Za co jesteś wdzięczny w tej chwili?
- Czym możesz się cieszyć w tej chwili?
- Co w tym momencie sprawia ci przyjemność?
- Co miłego cię dzisiaj spotkało?
- Może ty zrobiłaś/zrobiłeś coś miłego, dobrego dla kogoś?

Jeśli potrzebujesz inspiracji przed tym ćwiczeniem, polecamy zapoznanie się z wystąpieniami Nicka Vujicica.

MOJE MOCNE STRONY – PRACA INDYWIDUALNA

Określenie swoich mocnych stron to często trudne wyzwanie dla dzieci w klasach I–III. Dlatego zachęcamy do skorzystania z naszej propozycji karty pracy, która wskazuje na potencjalne mocne strony ucznia. Jeśli jednak masz inny pomysł, który może pomóc Twoim uczniom lepiej określić ich mocne strony, możesz zaproponować im wymyśloną przez siebie aktywność.

Ćwiczenie możesz rozpocząć od rozmowy z uczniami i zapytać, co to są mocne strony. Poprosić o podanie przykładów umiejętności i cech, które uważają za swoje mocne strony lub zauważają u koleżanek i kolegów z klasy. Następnie rozdaj im karty pracy i poproś, żeby przy kolejnych stwierdzeniach zaznaczyli emotikonki odpowiadające ich ocenie własnych predyspozycji.

Jeżeli uczniowie mogą mieć trudności z samodzielny przeczytaniem treści, powoli odczytuj poszczególne stwierdzenia i daj im czas na zaznaczenie piktogramów.

Przykładowa karta pracy indywidualnej z rozwiązaniem dla nauczyciela:

STWIERDZENIE	ODPOWIEŹ UCZNIA	POTENCJALNA MOCNA STRONA
1. Mam dużo pomysłów, które lubię realizować.	 	kreatywność/pomysłowość
2. Mam dużo pomysłów, którymi dzielę się z innymi osobami.	 	kreatywność/pomysłowość
3. Szybko zapamiętuję nowe informacje, np. na lekcji.	 	dobra pamięć
4. Szybko się uczę na pamięć wiersza lub tekstu piosenki.	 	dobra pamięć
5. Podoba mi się wykonane przeze mnie prace plastyczne, np. rysunki.	 	zdolności plastyczne
6. Bez instrukcji konstruuje z klocków skomplikowane roboty albo budowle.	 	zdolności konstrukcyjne
7. Dobrze sobie radzę, kiedy muszę na coś poczekać, choć bardzo bym chciała/chciał, żeby to, na co czekam, stało się szybciej.	 	cierpliwość
8. Staram się pomóc, gdy widzę, że ktoś potrzebuje pomocy.	 	uczynność
9. Opiekuję się moim zwierzątkiem domowym.	 	opiekuńczość / troskliwość / empatia
10. Opiekuję się moim młodszym rodzeństwem.	 	opiekuńczość / troskliwość / empatia
11. Sprawnie wykonuję różne obliczenia matematyczne.	 	zdolności matematyczne
12. Jestem zwinna/zwinny i szybka/szybki.	 	sprawność
13. Dobrze się czuję, będąc w ruchu, np. grając w piłkę, jeżdżąc na rowerze.	 	aktywność
14. Lubię uczyć się nowych umiejętności, np. podczas lekcji angielskiego, zajęć karate, plastyki.	 	ciekawość
15. Regularnie chodzę na zajęcia, np. piłki nożnej czy angielskiego, nawet kiedy nie do końca mam na to ochotę.	 	wytrwałość
16. Kiedy coś mnie interesuje, poświęcam temu dużo czasu i robię to tak długo, aż efekt mnie zadowoli.	 	wytrwałość

Znając uczniów w swojej klasie, możesz dodać pytania, które pozwolą każdemu z nich dostrzec jego mocne strony.

Kiedy już uczniowie zaznaczą emotikonki przy wszystkich stwierdzeniach, powiedz, że teraz dowiedzą się, o jakich mocnych stronach mogą one świadczyć. Po kolei odczytuj stwierdzenia i informuj, że osoby, które przy nich zaznaczyły uśmiechniętą buźkę, mogą mieć następujące mocne strony zapisane na Twojej karcie pracy.

Poproś uczniów, by w formie graficznej, np. na odwrocie karty pracy, przedstawili siebie i swoje mocne strony. Niech wymyślą symbol, który najlepiej oddaje ich wewnętrzną moc.

W czasie kiedy uczniowie pracują, podejdź do każdego z nich i omówcie jego wewnętrzne zasoby. Staraj się zachęcić uczniów, by sami wskazali swoje mocne strony. Jeżeli będą mieli z tym trudności, podpowiedz, jakie ich cechy dostrzegasz.

Podsumuj zadanie, zwracając uwagę, że każdy z uczniów ma mocne strony, które składają się na jego wewnętrzną moc, i każdy jest w czymś wyjątkowy.

CO MI POMAGA POKONAĆ TRUDNOŚCI? – PRZYGOTOWANIE PLAKATU

Odwołaj się do trzeciego składnika przepisu na wewnętrzną moc podanego przez Luisa i zwróć uwagę uczniów na to, że ważne jest, aby szukać różnych sposobów na poradzenie sobie oraz prosić o pomoc, gdy sami nie potrafimy pokonać trudności. Zaprosz ich do wykonania plakatów na temat: „Co mi pomaga pokonać trudności?” odwołujących do wybranych przez nich codziennych trudności.

Możesz im pomóc, mówiąc o własnych doświadczeniach, np. kiedy nie mogę poradzić sobie z czymś dla nie trudnym, nie wiem, jak postąpić w jakiejś sytuacji, wtedy rozmawiam z koleżanką, dzwonię do mamy; kiedy wiem, że wrócę późno do domu, proszę sąsiadkę, żeby wyprowadziła na spacer mojego psa; kiedy zepsuje się mój laptop, proszę znajomego informatyka o pomoc.

Następnie poproś, by uczniowie powiedzieli, co im lub ich rówieśnikom sprawia trudność. Możesz ich ośmielić, mówiąc, że to naturalne, że ktoś, np.:

- nie umie odrobić zadania domowego;
- źle przepisał coś z tablicy lub książki;
- nie rozumie treści nowego zadania;
- nie był w szkole i nie wie, co było omawiane na lekcjach;
- nie wie, gdzie w szkole jest gabinet pani pedagog/pana pedagoga;
- rozlał wodę podczas malowania farbami na swoją pracę plastyczną;
- zapomniał przyborów na zajęcia plastyczne;
- zapomniał drugiego śniadania.

Zachęć uczniów, do wybrania jednej trudności, którą chcieliby się zająć. Następnie uczniowie, którzy wybrali tę samą trudność, łączą się w 4–5-osobowe grupy. Każdej z nich daj kilkanaście pasków papieru i przedstaw sposób pracy. Niech każdy się zastanowi, co można zrobić w takiej sytuacji. Uczniowie mogą odpowiedzieć na następujące pytania pomocnicze:

- Do kogo możemy zwrócić się z prośbą o pomoc?
- Kiedy możemy poprosić o pomoc?
- Kogo możemy poprosić o wsparcie?
- Jak sami możemy sobie poradzić?
- Co może poprawić wam nastrój w tej sytuacji?

Każde rozwiązanie należy zapisać lub narysować na jednym pasku papieru. Następnie w grupach uczniowie omawiają swoje pomysły. W tym czasie zapisz na tyłu kartkach, ile jest grup, pytanie: „Co mi pomaga pokonać trudności?”. Zaprosz uczniów do wspólnego podsumowania. Omawiając opracowane przez kolejne grupy sposoby radzenia sobie z trudnościami, dokładajcie paski papieru z zapisanymi rozwiązaniami wokół pytania zapisanego

na jednej z kartek papieru (każda grupa na swojej). Jeżeli czyjaś propozycja jest podobna do tego, co już zostało powiedziane, dołącz ją do poprzedniego paska i w ten sposób powstanie dłuższy „promień słońca”. Po omówieniu wszystkich spisanych wcześniej pomysłów uczniowie zastanawiają się, czy dostrzegają jeszcze inne rozwiązania.

Na zakończenie ćwiczenia przeczytaj wszystkie zebrane pomysły, zachęć uczniów, aby zastanowili się, czy nie mogliby skorzystać ze sposobów podanych przez inne grupy.

| CZYM JEST ODPORNOŚĆ PSYCHICZNA? – TWORZENIE DEFINICJI

Poproś uczniów, aby wykorzystując to, co ustalili w trakcie zajęć, własnymi słowami opowiedzieli, czym jest odporność psychiczna. Po ustaleniu klasowej definicji, zapisz ją na osobnej kartce i przyczep obok kartek z poprzednich zajęć.

| CO ZABIERAMY Z DZISIEJSZEJ PODRÓŻY? – PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Podsumowując zajęcia, omów jeszcze raz trzy składniki przepisu Luisa na wielką wewnętrzną moc. Podkreśl, że oni sami są w stanie rozwijać te trzy umiejętności i warto do nich regularnie wracać, bo wewnętrzna moc jest jak moc mięśni – rośnie, kiedy się jej używa.

Zaproś uczniów do wykonania pracy, która będzie pamiątką z podróży do Kolumbii. Niech się zastanowią, co dla nich było najważniejsze i co chcą ze sobą zabrać.

Rozdaj im **karty pracy**. Poproś, żeby wycięli z szablonu tarczę i uzupełnili ją rysunkami lub zapiskami na temat tego, co było dla nich najcenniejsze na dzisiejszych zajęciach. Po wykonaniu zadania uczniowie wklejają lub wkładają kartę do swoich teczek-walizek.

Zachęć uczniów, aby w parach omówili uzupełnione karty i porozmawiali o tym, dlaczego wybrali właśnie te elementy.

| PO ZAJĘCIACH – INFORMACJA DLA RODZICÓW I OPIEKUNÓW

Po zakończeniu zajęć przekaz rodzicom lub opiekunom dzieci przygotowaną specjalnie dla nich informację, która umożliwi im kontynuację pracy, którą dzisiaj wykonałaś/wykonałeś z grupą. Znajdziesz ją **tutaj**.

I SZANOWNI RODZICE! DRODZY OPIEKUNOWIE!

Na dzisiejszych zajęciach realizowanych w ramach cyklu „Podróż po świecie wartości” rozmawialiśmy, czym jest odporność psychiczna, czyli siła wewnętrzna, która pomaga radzić sobie w wymagających sytuacjach. Uczniowie zapoznali się z historią chłopca, który wskutek kryzysu wenezuelskiego ze względów politycznych i ekonomicznych był zmuszony wraz z rodzicami emigrować do Kolumbii. Bohater historii opisał w liście, jak w takiej trudnej sytuacji można sobie radzić – czego nauczył się od swoich rodziców i jak każdy, niezależnie od wieku, może budować swoją wewnętrzną siłę, czyli odporność psychiczną.

Celem zajęć było zwrócenie uwagi uczniów na znaczenie odporności psychicznej (siły wewnętrznej).

Po zajęciach uczeń potrafi:

- wyjaśnić, na czym polega odporność psychiczna;
- wyobrazić sobie, że nawet w trudnych sytuacjach można zachować spokój;
- wymienić sposoby, które mogą mu pomóc poradzić sobie w trudnych sytuacjach;
- zrozumieć, że warto rozwijać swoje mocne strony i pracować nad sobą;
- zrozumieć, że w trudnych sytuacjach ma prawo zwrócić się o pomoc do innych ludzi.

Propozycja aktywności w domu

1. Narysuj z dzieckiem koła ratunkowe. Porozmawiajcie i zapiszcie w każdym kole, do kogo dziecko może się zwrócić o pomoc, gdy ma trudność.
2. W domu rozłóżcie karteczki ze swoimi imionami. Zadanie polega na tym, żeby tego dnia sprawić wylosowanej osobie przyjemność. Możecie takie losowania przeprowadzać przez tydzień. Na koniec porozmawiajcie ze sobą, jak się czuliście, sprawiając drugiej osobie przyjemność i jak się czuliście, gdy ktoś robił coś dla Was.
3. Razem wypiszcie, co Wam pomaga, gdy spotyka Was coś trudnego. Jak możecie nawzajem sobie towarzyszyć w takich sytuacjach?
4. Postaraj się raz dziennie wskazać choćby drobną rzecz, o której możesz dziecku powiedzieć, że jesteś mu za nią wdzięczna/wdzięczny. Jest duża szansa, że gdy dziecko usłyszy, że zrobiło coś dobrego, coś pozytywnego na swój temat, będzie chciało tę czynność powtórzyć. To pomaga dzieciom uwierzyć w siebie i zacząć zauważać swoje mocne strony.

KARTA PRACY „MOJE MOCNE STRONY”

STWIERDZENIE	ODPOWIEŹ UCZNIA
1. Mam dużo pomysłów, które lubię realizować.	
2. Mam dużo pomysłów, którymi dzielę się z innymi osobami.	
3. Szybko zapamiętuję nowe informacje, np. na lekcji.	
4. Szybko się uczę na pamięć wiersza lub tekstu piosenki.	
5. Podobają mi się wykonane przeze mnie prace plastyczne, np. rysunki.	
6. Bez instrukcji konstruuje z klocków skomplikowane roboty albo budowle.	
7. Dobrze sobie radzę, kiedy muszę na coś poczekać, choć bardzo bym chciała/chciał, żeby to, na co czekam, stało się szybciej.	
8. Staram się pomóc, gdy widzę, że ktoś potrzebuje pomocy.	
9. Opiekuję się moim zwierzątkiem domowym.	
10. Opiekuję się moim młodszym rodzeństwem.	
11. Sprawnie wykonuję różne obliczenia matematyczne.	
12. Jestem zwinny i szybki.	
13. Dobrze się czuję, będąc w ruchu, np. grając w piłkę, jeżdżąc na rowerze.	
14. Lubię uczyć się nowych umiejętności, np. podczas lekcji angielskiego, zajęć karate, plastyki.	
15. Regularnie chodzę na zajęcia, np. piłki nożnej czy angielskiego, nawet kiedy nie do końca mam na to ochotę.	
16. Kiedy coś mnie interesuje, poświęcam temu dużo czasu i robię to tak długo, aż efekt mnie zadowoli.	

KARTA PRACY „MOJE MOCNE STRONY”

STWIERDZENIE	ODPOWIEŹ UCZNIA	POTENCJALNA MOCNA STRONA
1. Mam dużo pomysłów, które lubię realizować.		kreatywność/pomysłowość
2. Mam dużo pomysłów, którymi dzielę się z innymi osobami.		kreatywność/pomysłowość
3. Szybko zapamiętuję nowe informacje, np. na lekcji.		dobra pamięć
4. Szybko się uczę na pamięć wiersza lub tekstu piosenki.		dobra pamięć
5. Podoba mi się wykonane przeze mnie prace plastyczne, np. rysunki.		zdolności plastyczne
6. Bez instrukcji konstruuje z klocków skomplikowane roboty albo budowle.		zdolności konstrukcyjne
7. Dobrze sobie radzę, kiedy muszę na coś poczekać, choć bardzo bym chciał/chciała, żeby to, na co czekam, stało się szybciej.		cierpliwość
8. Staram się pomóc, gdy widzę, że ktoś potrzebuje pomocy.		uczynność
9. Opiekuję się moim zwierzątkiem domowym.		opiekuńczość / troskliwość / empatia
10. Opiekuję się moim młodszym rodzeństwem.		opiekuńczość / troskliwość / empatia
11. Sprawnie wykonuję różne obliczenia matematyczne.		zdolności matematyczne
12. Jestem zwinna/zwinny i szybka/szybki.		sprawność
13. Dobrze się czuję, będąc w ruchu, np. grając w piłkę, jeżdżąc na rowerze.		aktywność
14. Lubię uczyć się nowych umiejętności, np. podczas lekcji angielskiego, zajęć karate, plastyki.		ciekawość
15. Regularnie chodzę na zajęcia, np. piłki nożnej czy angielskiego, nawet kiedy nie do końca mam na to ochotę.		wytrwałość
16. Kiedy coś mnie interesuje, poświęcam temu dużo czasu i robię to tak długo, aż efekt mnie zadowoli.		wytrwałość

KARTA PRACY „MOJA TARCZA MOCY”

**MOJE MOCNE
STRONY**

CO MI POMAGA

WDZIĘCZNOŚĆ

Cześć!

Mam na imię Luis i mam 9 lat. Cieszę się, że dotarliście do Kolumbii, choć jeszcze bardziej cieszyłbym się, mogąc Was powitać w moim rodzinnym domu w Wenezueli...

Wyobraźcie sobie, że jeszcze rok temu miałem swój własny pokój, chodziłem na różne ciekawe zajęcia pozalekcyjne i w ogóle było fajnie. Ale widziałem, że moim rodzicom żyje się coraz trudniej. Coraz więcej muszą pracować, żeby móc kupić jedzenie. W dodatku szukanie sklepów, w których można kupić potrzebne produkty, nie było łatwe. W całej Wenezueli po prostu zaczynało brakować podstawowych produktów... Pewnego dnia mój młodszy brat zachorował. Kiedy rodzice zabrali go do szpitala, okazało się, że nie tylko nie ma już żadnych lekarstw, ale także zabrakło wody. W szpitalu zaczęły się szerzyć choroby, bo nie było nawet możliwości, żeby umyć ręce. Moi rodzice nie chcieli już dłużej tak żyć, martwili się o nasze i swoje zdrowie. Postanowili przenieść się do Kolumbii, gdzie można było znaleźć pracę i za zarobione pieniądze kupić jedzenie oraz lekarstwa. Spakowaliśmy się do plecaków i walizek, a później ruszyliśmy w drogę. Na piechotę! Wyobraźcie sobie, że zwykły bilet na autobus kosztował tyle, co roczna pensja rodziców... Nie mieliśmy innego wyjścia, jak pieszo pokonać drogę. Nie mogliśmy więc zabrać za dużo naszych rzeczy. Wzięliśmy tylko to, co niezbędne.

Szliśmy do Kolumbii tak jak ci ludzie widoczni na zdjęciach – z plecakami, walizkami, torbami... Wyglądaliśmy jak turyści, ale turystami nie byliśmy.

W drodze rozmawialiśmy o tym, że na pewne sprawy w naszym kraju nie mamy wpływu. Możemy jednak decydować o tym, co robimy, jak reagujemy w różnych sytuacjach. Mama wytłumaczyła mi, że na tym polega odporność psychiczna, czyli taka wewnętrzna moc w naszej głowie i sercu. Ona jest jak mięśnie, można ją ćwiczyć i wtedy jest silniejsza. Zdradzę Wam nasz przepis na wewnętrzną moc. Zawiera trzy składniki. Pierwszy jest taki: trzeba pomyśleć o tym, za co jesteśmy wdzięczni innym ludziom, sobie, losowi... Nawet w trudnej sytuacji można pomyśleć o tym, że mamy obok naszych bliskich, którzy nas kochają, że nasze ciało ma siłę pokonywać drogę do miejsca, w którym będzie nam się lepiej żyło. Można być wdzięcznym za to, że świeci słońce, że ktoś odpowiedział uśmiechem na nasz uśmiech, że coś obok nas ładnie pachnie, np. kwitnące kwiaty na łące. Zawsze się coś znajdzie, wystarczy poszukać!

Drugi składnik jest następujący: trzeba pomyśleć o tym, co umiemy i wiemy, co możemy zrobić, żeby zmienić naszą sytuację. Na przykład kiedy dotarliśmy do miasteczka za granicą wenezuelsko-kolumbijską, nie mieliśmy za co kupić jedzenia. Wiedziałem jednak, że kto jak kto, ale ja mam bystry wzrok i zauważam rzeczy, które inni pomijają. Więc razem z bratem chodziliśmy po okolicznych ulicach i staraliśmy się zebrać to, co dałoby się sprzedać – czasem puszki, czasem jakieś ubrania, cokolwiek udało nam się znaleźć. Jak ci chłopcy na zdjęciu.

Zobaczcie. W ten sposób udało nam się przetrwać pierwsze trudne dni w obcym kraju.

Teraz nie jestem już głodny, chodzę do szkoły i czuję się bezpieczny. Ale znalezienie szkoły też nie było łatwe. I to jest trzeci składnik przepisu na wewnętrzną moc: nawet kiedy jest trudno, nie należy się poddawać – trzeba szukać, pytać, prosić o pomoc, kiedy jest potrzebna. Moi rodzice bardzo długo starali się znaleźć szkołę, która by mnie przyjęła. Nie ustawali w wysiłkach, pytali różnych ludzi, czy coś wiedzą, czy kogoś znają, chodzili do okolicznych szkół i tam próbowali przekonać dyrektorów, by mnie przyjęli. W końcu się udało! Staram się nie zniechęcać trudnościami, tak jak moi rodzice! Chodzę do szkoły, w której dzieci uczą się według innego programu niż my mieliśmy w Wenezueli. Przez naszą podróż mam zaległości, więc naprawdę dużo muszę nadrobić. Robię, co mogę. Proszę też o pomoc nowych kolegów. Na szczęście posługujemy się tym samym językiem! A oni chętnie mi pomagają.

Zobaczcie, to moi znajomi ze szkoły w Kolumbii.

A tu moi koledzy grają w piłkę na przerwie.

To wszystko, o czym piszę w tym liście, jest dla mnie przykre, ale zależy mi, byście się dowiedzieli, że wiele w tej trudnej sytuacji się nauczyłem. Przekonałem się, że to, co jest naprawdę ważne, to wewnętrzna moc, odporność psychiczna, którą można w sobie rozwijać, łącząc i mieszając trzy składniki, które Wam przedstawiłem. Możecie je łączyć w różny sposób, w zależności od sytuacji, w jakiej się znajdziecie. Zachęcam Was, żebyście ćwiczyli wewnętrzną moc, rozwijali swoją odporność psychiczną.

*Pozdrawiam serdecznie
Luis*

SCENARIUSZ 9 z 10

PODRÓŻ PO ŚWIECIE WARTOŚCI

PERU

Zaangażowanie

KARTA SCENARIUSZA

CEL GŁÓWNY

Zwrócenie uwagi uczniów na znaczenie zaangażowania.

CELE SZCZEGÓLWE

Uczeń:

- definiuje zaangażowanie jako wartość;
- rozumie, że kiedy zauważy problem, może szukać rozwiązań;
- wie, że ma wpływ na otaczającą rzeczywistość, choć w ograniczonym zakresie;
- rozumie, że kiedy mu na czymś zależy, powinien pomyśleć o tym, jak to osiągnąć i co może zrobić;
- wie, że może prosić dorosłych o wsparcie w rozwiązywaniu problemów, które są dla niego ważne.

REALIZOWANE PUNKTY PODSTAWY PROGRAMOWEJ

I. 1.1), 1.2), 1.3), 1.5); 2.2), 2.3), 2.7)

III. 1.4), 1.9), 1.10)

IV. 1.5); 3.3)

VI. 1.1)

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- list od Milagros z Peru (do wydrukowania w 1 egz.);
- zdjęcia z Peru (do wydrukowania w wersji kolorowej w formacie A4);
- fragment serialu dokumentalnego „Efekt Domina” – „Dzieci na ratunek”;
- duża mapa świata lub globus;
- koperta formatu A4;
- komputer, ekran i głośniki do prezentacji fragmentu filmu;
- karteczki samoprzylepne.

PRZYGOTOWANIE DO ZAJĘĆ

Przed zajęciami wydrukuj list od Milagros oraz zdjęcia z Peru i włóż je do koperty zaadresowanej do uczniów.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

I WYRUSZAMY W PODRÓŻ – ROZPOCZĘCIE ZAJĘĆ

Powitaj uczniów, zaprosz ich do przygotowania teczek-walizek i wyruszenia w drogę. Niech swobodnie poruszają się po sali w dowolnym tempie.

Poproś, by usiedli i zapytaj.

- Czy pamiętacie, jaki jest cel naszej wspólnej podróży?
- Kogo już odwiedziliśmy w trakcie podróży?
- Co według odwiedzonych przez nas dzieci było najważniejsze?

Wprowadź temat zajęć.

- Dzisiaj pozostaniemy w Ameryce Południowej i odwiedzimy dziewczynkę, która mieszka w Peru. Właśnie tu dotarliśmy!

Wskaż na mapie lub globusie Peru i oznacz je. Poproś, by uczniowie oznaczyli to państwo na mapach, które mają w swoich teczkach-walizkach.

- Na północy Peru znajduje się dżungla. Leży w niej liczące ponad 400 tysięcy mieszkańców Iquitos. Jest ono największym na świecie miastem, do którego nie prowadzi żadna droga lądowa. Dostać się tam można jedynie samolotem lub łodzią. Milagros, która nas do siebie zaprosiła, mieszka w najbardziej niebezpiecznej części Iquitos, dzielnicy Belén. Jest ona przez prawie pół roku zalana wodami dorzecza Amazonki, więc domy stoją po prostu w wodzie. Zobaczycie je zaraz na zdjęciach załączonych przez Milagros do listu, który do was napisała. Samo zanurzenie części domu w wodzie nie jest tak dużym problemem, ale to, że małe dzieci mogą wpaść do zanieczyszczonej wody, wychodząc z domu, sprawia duże zagrożenie, gdyż mogą się utopić i są narażone na choroby wywołane przez bakterie znajdujące się w wodzie. Jak myślicie, czy warunki, w których żyje wasza rówieśniczka, mają wpływ na to, co jest dla niej ważne w życiu? Zapraszam was do posłuchania, czym Milagros chciałaby się z wami podzielić w liście.

I CZYM JEST ZAANGAŻOWANIE? – ZAPOZNANIE SIĘ Z TREŚCIĄ LISTU Z PERU

Wyjmij list od Milagros z koperty i odczytaj.

Cześć!

”

Jestem Milagros. Mam 9 lat i mieszkam w Peru, w środku dżungli w mieście Iquitos. Mój dom znajduje się w dzielnicy Belén, gdzie są same budynki osadzone na palach albo pływające. Czy potraficie to sobie wyobrazić? Nie? Tak myślałam, więc przygotowałam dla Was kilka zdjęć, żebyście mogli zobaczyć, jak mieszkamy.

”

Przerwij czytanie listu i pokaż uczniom zdjęcia.

Powróć do odczytywania listu.

Jak widzicie, nasze domy mają drabiny i barierki lub osłony, ale zapewne wiecie, że małe dzieci są bardzo ruchliwe i sprytne: żadna barierka ich nie powstrzyma, kiedy chcą coś zrobić! Było więc w mojej okolicy kilka takich sytuacji, że kilkuletnie dzieci wpadały do wody i nikt nie zdążył ich uratować. To było dla nas wszystkich wstrząsające i bardzo smutne.

Chodzę po lekcjach do takiej świetlicy, w której zajęcia prowadzą bardzo pomysłowi ludzie. I to oni pokazali nam, że my też możemy pomóc rozwiązać problem tonących dzieci!

Przygotowałam dla Was krótki film, w którym współzałożycielka naszej świetlicy, pani Esther, opowiada o tym, co razem zrobiliśmy i jak do tego doszło. Zobaczcie.

Odtwórz przygotowany fragment filmu. Powróć do odczytywania listu.

Chciałam napisać Wam o tym, że dla mnie zaangażowanie w działanie jest bardzo ważne. A wszystko zaczęło się od tego, że ktoś zapytał nas, co chcielibyśmy zmienić w naszym życiu i wysłuchał uważnie naszych pomysłów. Bo wiecie, to, że jesteśmy dziećmi, wcale nie oznacza, że nic nie możemy zrobić z ważnymi problemami. Nasze pomysły się liczą! Czasami widzimy rozwiązania, których dorośli nie dostrzegają. W dodatku kiedy jest nas więcej, możemy wymieniać się pomysłami, naszymi doświadczeniami, a słuchając innych wpadamy na nowe pomysły – to się nazywa inspiracja!

Dzięki temu, że każdy z nas umie trochę co innego, ma inne mocne strony, kiedy opracowujemy plan działania, jesteśmy dużo mądrzejsi i skuteczniejsi jako grupa. Możemy to wykorzystać, aby lepiej działać. A czasem dzięki naszemu osobistemu zaangażowaniu (bo w końcu zależy nam na rozwiązaniu problemu wpadających do wody dzieci!), więcej osób jest gotowych nam pomóc i wesprzeć nasze działania. My wiedzieliśmy, że policjanci dużo lepiej znają się na akcjach ratunkowych w wodzie niż my, więc poprosiliśmy ich, żeby podzielili się swoją wiedzą z nami i nauczyli nas tego, co jesteśmy w stanie sami zrobić. Kiedy oni zobaczyli, jak bardzo nam na tym zależy i że jesteśmy w to działanie zaangażowani, od razu zdecydowali się nam pomóc!

Dzięki temu wszyscy jesteśmy bezpieczniejsi.

Nie będę Was przekonywać na siłę, ale sami też o tym pomyślcie: nie warto czekać z założonymi rękami, aż ktoś coś zrobi, aż ktoś zauważy, że coś jest dla nas ważne. Trzeba brać sprawy we własne ręce i szukać sojuszników!

Mam nadzieję, że kiedy wrócicie już z tej podróży do domów, spojrzycie na niektóre Wasze codzienne problemy inaczej i zaczniecie szukać rozwiązań ze swoimi przyjaciółmi. Zobaczycie, ile możecie zdziałać!

Pozdrowienia
Milagros

| LIST Z PERU – ROZMOWA

Zaproś uczniów do rozmowy. Możesz zapytać:

- Co Milagros uważa za największą wartość? Czy też uważacie, że to ważne?
- Na czym polega zaangażowanie? O czym napisała Milagros, a co wy wiecie na ten temat z własnych doświadczeń?

W czasie rozmowy postaraj się zwrócić uwagę uczniów na to, że dzieci z Peru nie podjęły się od razu ratowania najmłodszych, tylko najpierw we współpracy z dorosłymi uczyły się, jak dbać o bezpieczeństwo swoje i osób, które potrzebują pomocy. Uczul uczniów na zasadę, że nie należy podejmować natychmiastowych akcji, jeśli mogą zagrozić bezpieczeństwu kogokolwiek.

MY TEŻ MAMY WPŁYW! – PRACA W GRUPACH, WYBÓR ZAGADNIENIA

*Aktywność jest wprowadzeniem do ustalenia celu wspólnego działania, który następnie możesz wykorzystać, aby zaangażować uczniów w pracę metodą projektu i umożliwić im w ten sposób realne wprowadzenie zmiany, na której im zależy. W czasie wyboru problemów i dyskusji o pomysłach na ich rozwiązanie możesz nakierować uczniów na rozwiązania, o których wiesz, że możesz je zrealizować w czasie, jaki masz do dyspozycji. Ważne jest jednak, aby ostatecznie to była decyzja uczniów. Twoją rolą będzie tak pokierować planami i działaniami, abyście mogli zrealizować chociaż podstawową wersję projektu.

Odwołując się do słów z listu Milagros (*To, że jesteśmy dziećmi, wcale nie oznacza, że nic nie możemy zrobić z ważnymi problemami. Nasze pomysły się liczą!*), zapowiedz uczniom, że kiedy zakończycie waszą podróż po świecie wartości i wrócicie do zwykłego trybu zajęć, zaproponujesz im podjęcie działań, które pomogą im zrobić coś, na czym im zależy, zmierzyć się z jakimś problemem, który jest dla nich ważny.

Podziel uczniów na 4–5-osobowe grupy. Poproś, aby najpierw sami w myślach, a następnie w grupach zastanowili się, co im doskwiera, jakie problemy na co dzień zauważają w swoim otoczeniu, w sąsiedztwie.

- Jaki problem zauważacie, który można by było rozwiązać, działając wspólnie całą klasą?

Zadaj też pytanie pomocnicze:

- Co w waszym otoczeniu stanowi problem, którego rozwiązanie przyniosłoby korzyści także innym?
- Czy ten problem jest ważny tylko dla was, czy pozostałym uczniom też mogłoby zależeć na jego rozwiązaniu?

Po wyznaczonym czasie każda grupa podaje listę problemów, które chciałyby rozwiązać. Spisz na tablicy propozycje uczniów. Jeśli problemy się powtarzają w różnych grupach, podkreśl te już zapisane dodatkową linią.

Rozdaj uczniom po jednej karteczce samoprzylepnej. Niech przykleją ją obok problemu, który jest dla nich najważniejszy z wymienionych. Jeśli kilka problemów ma podobną liczbę głosów, zaproponuj, aby uczniowie, którzy wskazali wcześniej inny problem, wybrany przez mniejszą liczbę osób, przyklepili swoją karteczkę do któregoś z tych, które mają najwięcej głosów. Odczytaj nazwę problemu wskazanego ostatecznie jako najważniejszy dla większości uczniów.

WYBÓR DZIAŁANIA, KTÓRE MOŻEMY PODJĄĆ – DYSKUSJA

Zachęć uczniów do dyskusji, jak można by było przeciwdziałać wskazanemu problemowi. Zaprosz ich do przedstawiania własnych propozycji, rozważania plusów i minusów zgłoszonych pomysłów. Zwracaj uwagę na sposób komunikacji między uczniami, tak by nie krytykowali pomysłów, tylko skupiali się na rzeczowych argumentach.

Podsumowując dyskusję, zapisz na tablicy kilka propozycji rozwiązań problemu, co do których uczniowie w większości się zgodzili.

Przeprowadź głosowanie, nad którym rozwiązaniem będziecie dalej pracować.

Podsumowując, zwróć uwagę uczniów, że czasami bywa również tak, że zaangażowanie więcej niż jednej osoby wymaga znalezienia kompromisu i skupienia się na tym, by określić takie warunki współpracy, aby każdy mógł w jej ramach realizować coś, na czym mu zależy.

Zapowiedz uczniom, kiedy planujesz rozpoczęcie pracy nad wybranym wspólnie działaniem.

Przykładowe propozycje działań:

PROBLEM	PRZYKŁADOWE DZIAŁANIA
zanieczyszczenie powietrza	założenie własnego ogródka klasowego przygotowanie miniogrodka w sali lekcyjnej z roślinami oczyszczającymi powietrze awkcja informacyjna o smogu i kampania promująca noszenie maseczek antysmogowych
brak czasu na zabawę (za dużo czasu poświęcanego na naukę po szkole)	opracowanie zabaw, które pozwalają poszerzać wiedzę o tym, czego trzeba się nauczyć
choroba ucznia z naszej szkoły	zorganizowanie zbiórki na koszty leczenia i rehabilitacji ustalenie regularnych odwiedzin pomoc w przygotowywaniu się do szkoły pożyczanie notatek, zeszytów
przepełnione i niedoposażone schroniska dla zwierząt	zbiórka karmy dla zwierząt kampania promująca adopcję zwierząt ze schroniska odwiedziny w schronisku, spacer, zabawy ze zwierzętami budowanie bud, szycie poduch i ociepleń do budy

| CZYM JEST ZAANGAŻOWANIE? – TWORZENIE DEFINICJI

Poproś uczniów, aby wykorzystując to, co ustalili w trakcie zajęć, własnymi słowami opowiedzieli, czym jest zaangażowanie. Po ustaleniu klasowej definicji, zapisz ją na osobnej kartce i przyczep obok kartek z poprzednich zajęć.

| CO ZABIERAMY Z DZISIEJSZEJ PODRÓŻY? – PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Podsumuj zajęcia, odwołując się do dzisiejszego doświadczenia uczniów z wyborem problemu, którym chcą się zająć, oraz działania, które mogą podjąć. Powiedz im, że w ten sposób doświadczyli już, czym jest zaangażowanie. Podkreśl, że zaangażowanie świadczy o tym, jak wielką wagę przykładają do danej sprawy.

| PO ZAJĘCIACH – INFORMACJA DLA RODZICÓW I OPIEKUNÓW

Po zakończeniu zajęć przekaz rodzicom lub opiekunom dzieci przygotowaną specjalnie dla nich informację, która umożliwi im kontynuację pracy, którą dzisiaj wykonałaś/wykonałeś z grupą. Znajdziesz ją [tutaj](#).

I SZANOWNI RODZICE! DRODZY OPIEKUNOWIE!

Na dzisiejszych zajęciach realizowanych w ramach cyklu „Podróż po świecie wartości” mówiliśmy, czym jest zaangażowanie. Uczniowie zapoznali się z historią dzieci, które mieszkają w Iquitos w Peru – największym mieście, do którego nie da się dotrzeć drogą lądową. Jedną z dzielnic Iquitos – Belén – jest regularnie zalewana na prawie pół roku wodami dorzecza Amazonki, więc domy stoją po prostu w wodzie. Samo zanurzenie części domu w wodzie nie jest tak dużym problemem, jak to, że małe dzieci mogą wpaść do wody, wychodząc z domu, mogą się utopić i są narażone na zakażenia chorobami wywołanymi przez zanieczyszczoną wodę. Organizacja INFANT wspierana przez Kulczyk Foundation prowadzi w Belén zajęcia pokazujące dzieciom, jak ważne jest ich zaangażowanie w działania na rzecz bezpieczeństwa i dbania o zdrowie swoje oraz całej społeczności. Jednym z projektów, których pomysłodawcami były dzieci, jest zorganizowanie ekipy ratunkowej wyszkolonej w pomaganiu małym dzieciom. Dzięki współpracy z lokalną policją nauczyły się, jak reagować, gdy dziecko wpadnie do wody. Zmniejszyła się liczba utonięć, starsze dzieci regularnie uczą pływać młodszymi, a same trenują udzielanie pierwszej pomocy. Ta historia stała się punktem wyjścia do naszej rozmowy o tym, w co chcieliby się zaangażować uczniowie naszej klasy. Sami wybrali problem, który według nich jest ważny, i zaplanowaliśmy kolejne działania.

Na zajęciach chcieliśmy zwrócić uwagę uczniów na znaczenie zaangażowania i wzajemnej pomocy.

Po zajęciach uczeń potrafi:

- zdefiniować zaangażowanie jako wartość – podejmowanie przemyślanych działań w celu osiągnięcia tego, co jest dla nas ważne;
- wyjaśnić, że kiedy zauważa problem, może szukać rozwiązań;
- zauważyć, że ma wpływ na otaczającą go rzeczywistość, jednocześnie wie, że jest on ograniczony;
- zrozumieć, że kiedy mu na czymś zależy, powinien myśleć o tym, jak to osiągnąć i co może w tym celu zrobić;
- prosić dorosłych o to, aby wsparli go w rozwiązywaniu problemów, które są dla niego ważne.

Propozycja aktywności w domu

1. Zastanów się z dzieckiem, co ostatnio wydawało się Wam problemem nie do rozwiązania, z którym jednak dziecko sobie poradziło. Co pomogło w wykonaniu tego zadania?
2. Jaki domowy problem możecie rozwiązać, współpracując ze wszystkimi domownikami? Co to za problem i jakie działania możecie podjąć?
3. Porozmawiaj z dzieckiem o tym, jakie cechy charakteru pomagają w wykonywaniu trudnych zadań i niepoddawaniu się.
4. Jakie słowa pomagają, gdy wykonujemy trudne zadanie? Wypiszcie na kartce zwroty, które dodają dziecku skrzydeł. Zwróć uwagę na to, co dla dziecka jest najważniejsze.

Cześć!

Jestem Milagros. Mam 9 lat i mieszkam w Peru, w środku dżungli w mieście Iquitos. Mój dom znajduje się w dzielnicy Belén, gdzie są same budynki osadzone na palach albo pływające. Czy potraficie to sobie wyobrazić? Nie? Tak myślałam, więc przygotowałam dla Was kilka zdjęć, żebyście mogli zobaczyć, jak mieszkamy.

Jak widzicie, nasze domy mają drabiny i barierki lub osłony, ale zapewne wiecie, że małe dzieci są bardzo ruchliwe i sprytnie: żadna barierka ich nie powstrzyma, kiedy chcą coś zrobić! Było więc w mojej okolicy kilka takich sytuacji, że kilkuletnie dzieci wpadały do wody i nikt nie zdążył ich uratować. To było dla nas wszystkich wstrząsające i bardzo smutne. Chodzę po lekcjach do takiej świetlicy, w której zajęcia prowadzą bardzo pomysłowi ludzie. I to oni pokazali nam, że my też możemy pomóc rozwiązać problem tonących dzieci!

Przygotowałam dla Was krótki film, w którym współzałożycielka naszej świetlicy, pani Esther, opowiada o tym, co razem zrobiliśmy i jak do tego doszło. Zobaczcie.

Chciałam napisać Wam o tym, że dla mnie zaangażowanie w działanie jest bardzo ważne. A wszystko zaczęło się od tego, że ktoś zapytał nas, co chcielibyśmy zmienić w naszym życiu i wysłuchał uważnie naszych pomysłów. Bo wiecie, to, że jesteśmy dziećmi, wcale nie oznacza, że nic nie możemy zrobić z ważnymi problemami. Nasze pomysły się liczą! Czasami widzimy rozwiązania, których dorośli nie dostrzegają. W dodatku kiedy jest nas więcej możemy wymieniać się pomysłami, naszymi doświadczeniami, a słuchając innych wpadamy na nowe pomysły – to się nazywa inspiracja!

Dzięki temu, że każdy z nas umie trochę co innego, ma inne mocne strony, kiedy opracowujemy plan działania, jesteśmy dużo mądrzejsi i skuteczniejsi jako grupa. Możemy to wykorzystać, aby lepiej działać. A czasem dzięki naszemu osobistemu zaangażowaniu (bo w końcu zależy nam na rozwiązaniu problemu wpadających do wody dzieci!), więcej osób jest gotowych nam pomóc i wesprzeć nasze działania. My wiedzieliśmy, że policjanci dużo lepiej znają się na akcjach ratunkowych w wodzie niż my, więc poprosiliśmy ich, żeby podzielili się swoją wiedzą z nami i nauczyli nas tego, co jesteśmy w stanie sami zrobić. Kiedy oni zobaczyli, jak bardzo nam na tym zależy i że jesteśmy w to działanie zaangażowani, od razu zdecydowali się nam pomóc!

Dzięki temu wszyscy jesteśmy bezpieczniejsi.

Nie będę Was przekonywać na siłę, ale sami też o tym pomyślcie: nie warto czekać z założonymi rękami, aż ktoś coś zrobi, aż ktoś zauważy, że coś jest dla nas ważne. Trzeba brać sprawy we własne ręce i szukać sojuszników!

Mam nadzieję, że kiedy wrócicie już z tej podróży do domów, spojrzycie na niektóre Wasze codzienne problemy inaczej i zaczniecie szukać rozwiązań ze swoimi przyjaciółmi. Zobaczycie, ile możecie zdziałać!

Pozdrowienia
Milagros

SCENARIUSZ 10 z 10

PODRÓŻ PO ŚWIECIE WARTOŚCI

PODSUMOWANIE

*Wracamy z podróży
do naszego świata*

KARTA SCENARIUSZA

CEL GŁÓWNY

Wspólna refleksja nad wartościami poznanyymi podczas cyklu zajęć.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- rozumie, że ludzie kierują się w życiu różnymi wartościami;
- definiuje wartości takie jak: wolność, wyrażanie siebie, empatia, odwaga, samodzielność, dbanie o siebie, odporność psychiczna, zaangażowanie;
- wskazuje wartości, które są dla niego ważne;
- opowiada, w jaki sposób sam realizuje omówione wartości w swoim życiu.

REALIZOWANE PUNKTY PODSTAWY PROGRAMOWEJ

I. 1.1), 1.2), 1.5); 2.2), 2.3), 2.7)

III. 1.4), 1.9), 1.10)

IV. 3.3)

VI. 1.1)

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- karta pracy „Wartości” (do wydrukowania dla każdego ucznia);
- duża mapa świata lub globus;
- zdjęcia ze scenariuszy 2.–9.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

| WRACAMY Z PODRÓŻY – WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Powiedz uczniom, że dzisiaj już nie odwiedzą kolejnego miejsca, wracają do szkoły, żeby zajrzeć do teczek-walizek i zastanowić się, co przywieźli z podróży.

Zaproś ich do rozmowy:

- Czy przypominacie sobie cel naszej podróży?
- Czy uważacie, że go osiągnęliśmy?

Przypomnij, że celem podróży było poznanie, co jest w życiu ważne i co jest ważne dla ludzi mieszkających w różnych stronach świata.

- Odwiedziliśmy kilka miejsc i poznaliśmy historie waszych rówieśników. Dzisiaj wracamy. Podczas podróży poznaliśmy nowe miejsca i ludzi. Zgromadziliśmy ważne doświadczenia, nową wiedzę i przywieźliśmy pamiątki. Zajrzyjcie do waszych teczek-walizek.

| GDZIE BYLIŚMY? – PRACA Z MAPĄ – PRZYPOMNIENIE ODWIEDZONYCH MIEJSC

Poproś uczniów, aby wyjęli ze swoich teczek-walizek mapę świata i wymienili miejsca, które wspólnie odwiedziliście:

- na kontynencie afrykańskim: Ghana, Lesotho, Kenia, Namibia;
- na kontynencie azjatyckim: Indonezja (wyspa Sumba), Nepal;
- na kontynencie południowoamerykańskim: Peru, Wenezuela i Kolumbia (te dwa państwa omawiane były krótko łącznie).

Możesz do tego ćwiczenia wykorzystać także wydrukowane do wcześniejszych zajęć zdjęcia, które mogą pomóc uczniom w przypominaniu sobie szczegółów.

Zapytaj uczniów, czy pamiętają, co charakteryzuje każde z tych państw:

- Ghana – jedno z największych sztucznych jezior na świecie – jezioro Wolta;
- Lesotho – królestwo położone w całości na wysokości ponad 1000 m n.p.m.;
- Namibia – jedna z najstarszych pustyni na świecie – Namib;
- Indonezja – leży na ponad 13 tysiącach wysp*;
- Nepal – na jego terenie znajduje się najwyższy szczyt świata – Mount Everest (8848 m n.p.m.);
- Peru – na jego terenie znajduje się największe na świecie miasto (Lquitos), do którego nie da się dotrzeć drogą lądową.

*Szczegółowe dane różnią się od siebie, nawet oficjalne liczby podawane przez władze indonezyjskie – wahają się od prawie 13,5 do ponad 17 tysięcy wysp. Można też powiedzieć po prostu, że Indonezja jest największym archipelagiem na świecie.

Zwróć uwagę uczniów, że to, co zostało im zaprezentowane w czasie zajęć, to zaledwie wycinek wiedzy o danym kraju. Zaprosiły ich do siebie dzieci z określonych miejsc w tych państwach i tak jak oni nie chcieliby pewnie, żeby ktoś mówił, że np. cała Polska wygląda jak miejscowość, w której mieszkają, tak muszą pamiętać, że w czasie zajęć dowiedzieli się o życiu autorów listów, ich bliskich, przyjaciół, sąsiadach, ale jest to jedynie niewielka część informacji o życiu w danym kraju.

I Z CZYM WRÓCILIŚMY? – ROZMOWA O PAMIĄTKACH PRZYWIEZIONYCH Z PODRÓŻY

Poproś uczniów, aby każdy wziął swoją teczkę-walizkę i przejrzał to, co przywiózł z podróży. Zaprosz ich do rozmowy na temat przywiezionych pamiątek i zdobytych doświadczeń.

- Podczas naszej podróży otrzymywaliśmy listy od dzieci, które pisały do nas, co jest dla nich ważne, co jest wartościowe.
- Czy pamiętacie, co oznacza słowo wartość?
- Przypomnijcie, o jakich wartościach pisali w listach wasi rówieśnicy?

Pozwól uczniom spojrzeć na stworzone w czasie poprzednich zajęć definicje omawianych wartości. Zachęć ich, aby wymieniając poznane podczas podróży wartości, wyjaśniali także ich znaczenie.

Rozdaj uczniom **karty pracy** i poproś, by każdy zaznaczył, jak ważną sprawą jest dla niego wolność, możliwość wyrażania siebie, empatia, odwaga, samodzielność, dbanie o siebie, odporność psychiczna, zaangażowanie, rysując strzałkę wskazującą odpowiedni poziom wartości.

Jeśli uczniowie opracowali w czasie pierwszych zajęć z cyklu swoją „Szkatułki z wartościami”, mogą teraz do niej wrócić i przyrzeć się, co uznali wtedy za najważniejsze, a co, za mniej ważne.

Zachęć ich do zastanowienia się nad tym, jakie inne wartości są dla nich w życiu ważne.

Zaproponuj, by dobrali się w pary i porozmawiali na ten temat. Zanim przystąpią do pracy, zwróć uwagę, że inne ważne kwestie to, np.: rodzina, przyjaciele, przyroda, zwierzęta.

Po uzupełnieniu przez uczniów kart pracy, poproś ich, by wstali z miejsc i poszukali wśród koleżanek i kolegów z klasy osób, dla których podobne sprawy są najważniejsze. Zaproponuj, aby wspólnie zastanowili się nad działaniami, które będą świadczyły o kierowaniu się tą wartością w życiu. Ustalone pomysły wpisują lub symbolicznie rysują na karcie w miejscu „Moje pomysły”. Następną wartość mogą dzielić z inną osobą i z nią podjąć współpracę.

Zaproponuj, by uczniowie oznaczyli, np. wykrzyknikiem, te wartości, które uważają za najważniejsze ze wszystkich. Podsumowując, zachęć uczniów, aby tę kartę pracy zawiesili w widocznym miejscu, np. nad biurkiem u siebie w pokoju czy w innym miejscu, na które często będą patrzeć. Zaproponuj, by wracali do pomysłów, które wypisali na karcie, a nawet uzupełniali ją o kolejne.

I „PODRÓŻ DO ŚWIATA WARTOŚCI” – PODSUMOWANIE CYKLU ZAJĘĆ

Podsumowując zrealizowane na koniec zajęć zadanie, podkreśl bogactwo zgromadzonej przez uczniów wiedzy o omawianych wartościach, to, jak wiele mają pomysłów na codzienne działania, które pokażą, że właśnie te wartości są dla nich istotne.

Zachęć ich, aby co jakiś czas spoglądali do swoich teczek-walizek i oglądali pamiątki z podróży po świecie wartości, bo dzięki temu łatwiej może im przychodzić podejmowanie różnych decyzji, ale też przypomną sobie, co już wiedzą, jakie umiejętności posiadają.

Wskaż także, że ważne dla nas sprawy, nasze wartości, zwykle się nie wykluczają i na co dzień można się nimi kierować jednocześnie. Kiedy jednak mamy poczucie, że w danej sytuacji nie da się równocześnie, np. współpracować i realizować swojego poczucia wolności, musimy zawsze się zastanowić, co jest dla nas ważniejsze i jakie będą konsekwencje naszego wyboru.

I PO ZAJĘCIACH – INFORMACJA DLA RODZICÓW I OPIEKUNÓW

Po zakończeniu zajęć przekaz rodzicom lub opiekunom dzieci przygotowaną specjalnie dla nich informację, która umożliwi im kontynuację pracy, którą dzisiaj wykonałaś/wykonałeś z grupą. Znajdziesz ją [tutaj](#).

I SZANOWNI RODZICE! DRODZY OPIEKUNOWIE!

Na dzisiejszych zajęciach podsumowaliśmy cały cykl „Podróż po świecie wartości”. Dzieliłiśmy się refleksjami na tematy, które były w czasie zajęć poruszane. Celem naszej podróży było poznanie, co jest ważne w życiu dla ludzi mieszkających w różnych stronach świata. Odwiedziliśmy kilka miejsc i poznaliśmy historie rówieśników, którzy tam mieszkają. Podczas podróży dzieci nie tylko poznały nowe miejsca i ludzi, ale również zgromadziły ważne doświadczenia i nową wiedzę, przywiozły pamiątki, które wklejały do swoich teczek-walizek, żeby im przypominały tę owocną wyprawę.

Celem tego spotkania była wspólna refleksja nad wartościami poznanyymi podczas cyklu zajęć.

Po zajęciach uczeń potrafi:

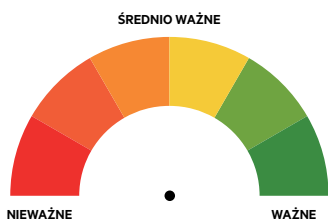
- zrozumieć, że ludzie kierują się w życiu różnymi wartościami;
- zdefiniować wartości takie jak: wolność, wyrażanie siebie, empatia, odwaga, samodzielność, dbanie o siebie, odporność psychiczna, zaangażowanie;
- wskazać wartości, które są dla niego ważne;
- opowiedzieć, w jaki sposób może sam realizować omówione wartości w swoim życiu.

Propozycja aktywności w domu

1. Zajrzyj z dzieckiem do teczki-walizki, którą przygotowało w czasie zajęć. Zapytaj je o jej zawartość. Porozmawiaj z nim o tym, co w środku wkleiło i jakie ma wspomnienia z tym związane.
2. Zapytaj, które z zadań wykonywanych z Tobą po zajęciach chciałoby powtórzyć. Które zadanie najlepiej zapamiętało?
3. Zapytaj dziecko, którą opowieść rówieśników ze świata najlepiej zapamiętało i co je w niej najbardziej zaintrygowało.
4. Zapytaj dziecko, jaką historię o sobie chciałoby się podzielić, gdyby to ono miało teraz napisać list do dzieci z innych krajów? Jakie zdjęcia chciałoby pokazać? Czy chciałoby czegoś nauczyć inne dzieci, a jeśli tak, to czego?

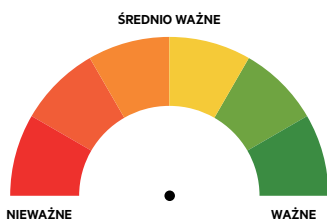
**WARTOŚCI PRZYWIEZIONE
Z „PODRÓŻY PO ŚWIECIE WARTOŚCI”**

INNE MOJE WARTOŚCI

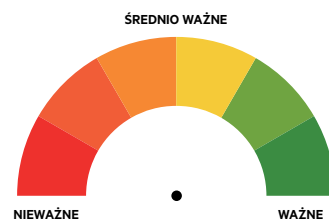
WOLNOŚĆ

Moje pomysły:

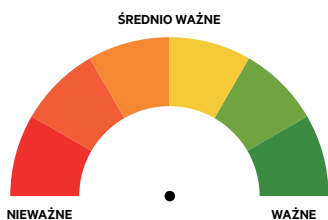

WYRAŻANIE SIEBIE

Moje pomysły:

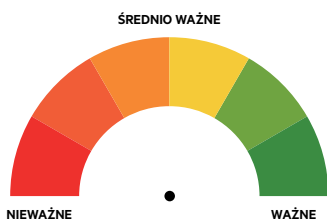

Moje pomysły:

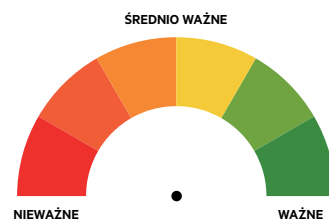
EMPATIA

Moje pomysły:

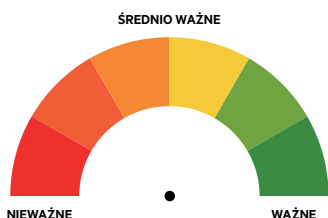

ODWAGA

Moje pomysły:

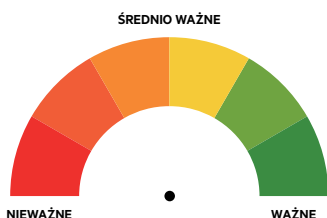

Moje pomysły:

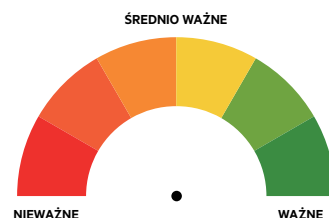
SAMODZIELNOŚĆ

Moje pomysły:

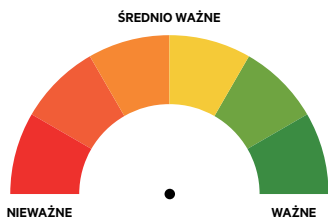

DBANIE O SIEBIE

Moje pomysły:

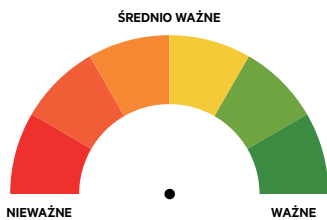

Moje pomysły:

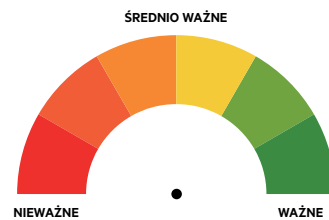
ODPORNÓŚĆ PSYCHICZNA

Moje pomysły:

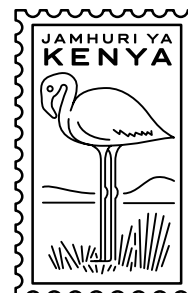
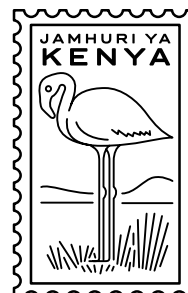
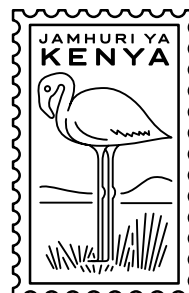
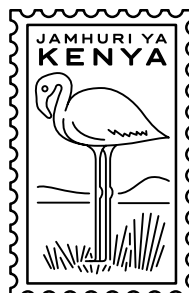
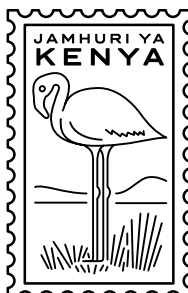
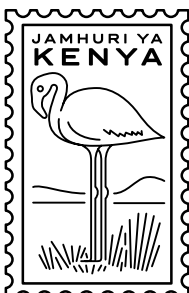
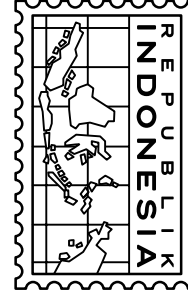
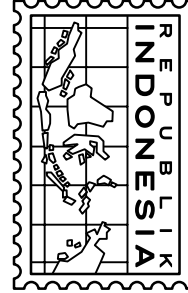
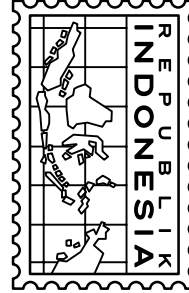
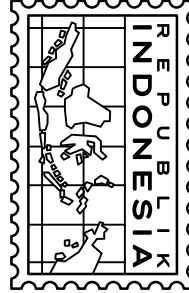
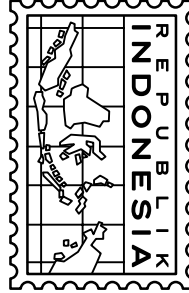
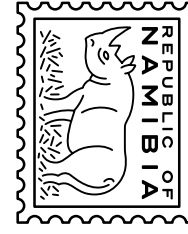
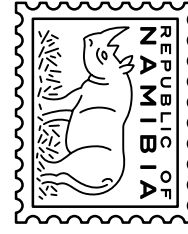
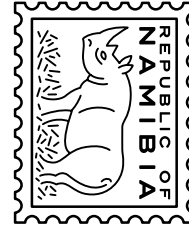
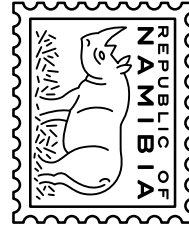

ZAAŃGAŻOWANIE

Moje pomysły:

Moje pomysły:

PODRÓŻ PO ŚWIECIE WARTOŚCI

